

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Conivgio Episcoporum Et Diaconorum

Bugenhagen, Johannes

Vuittembergæ, [1525]

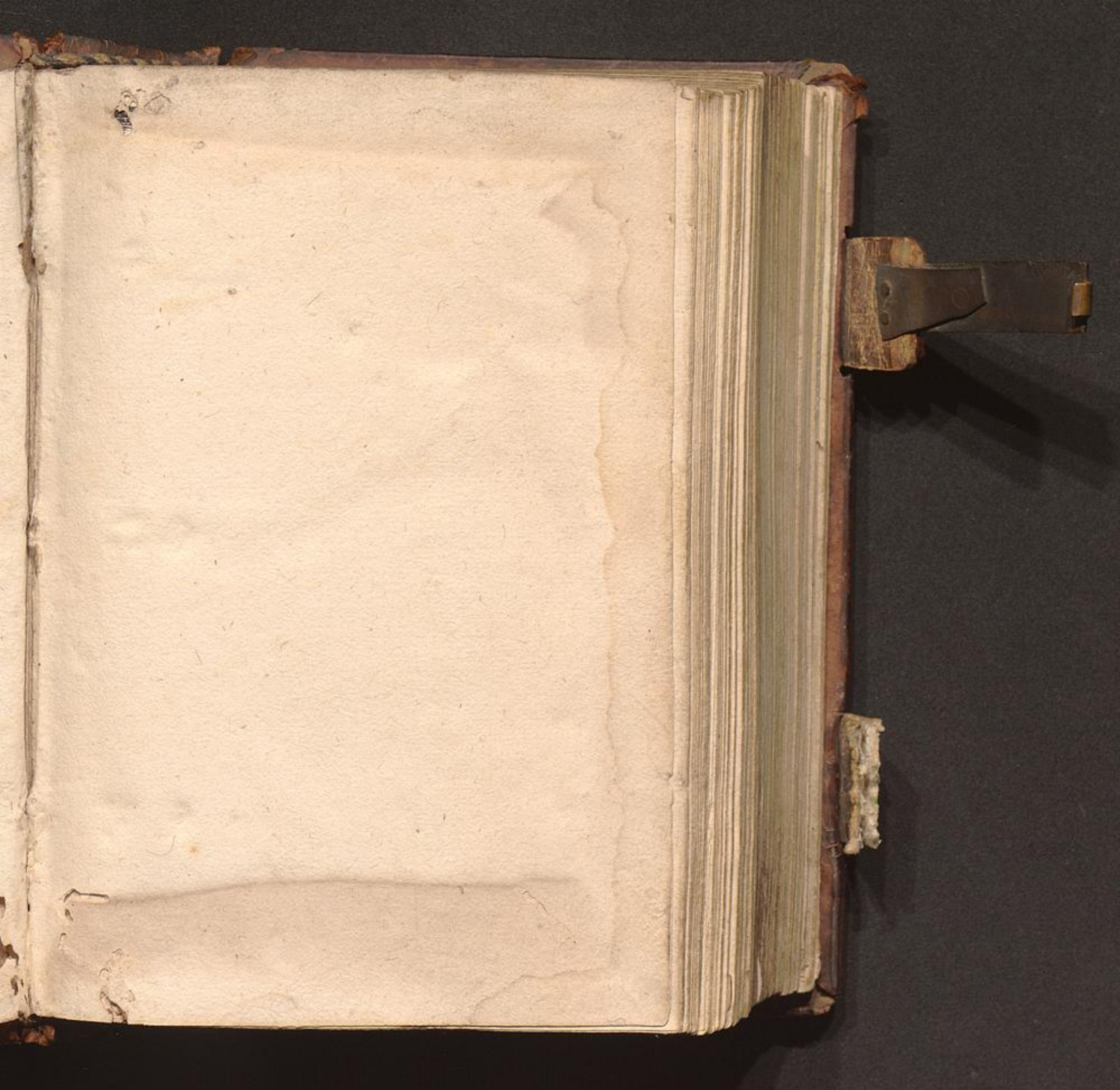
VD16 B 9295

urn:nbn:de:hbz:466:1-35453

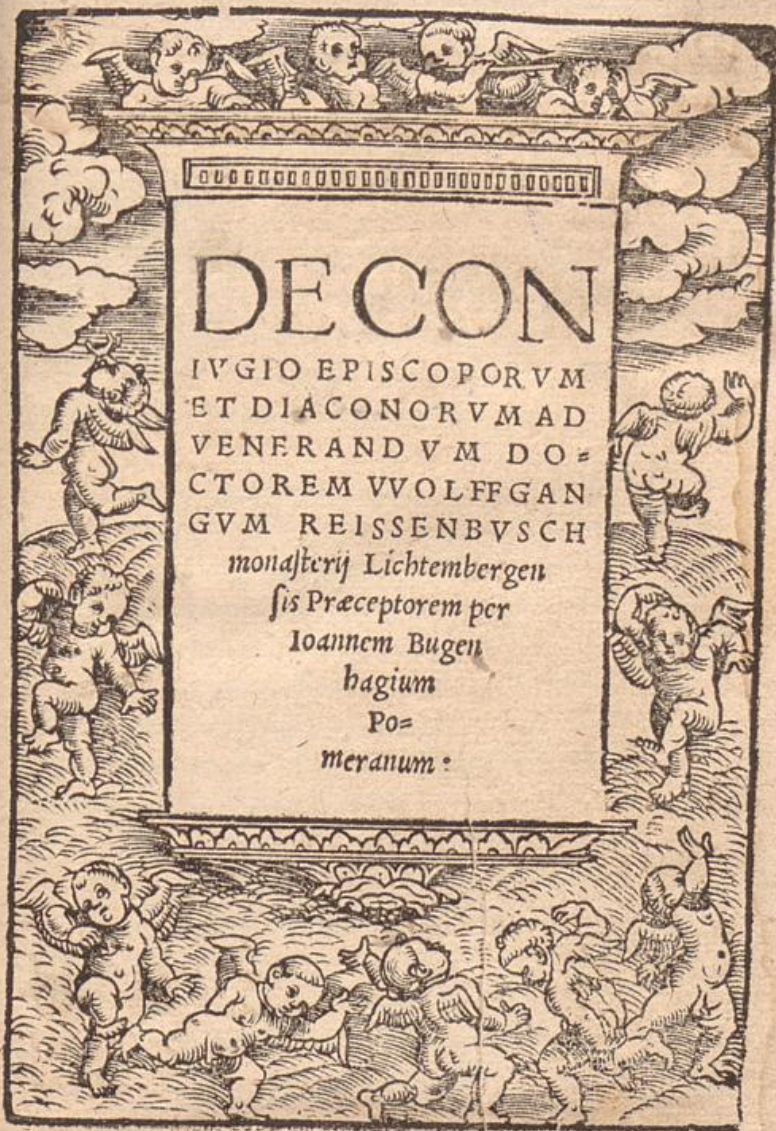

V. 1.
Th. 7387.

ERZBISCHÖFL.
AKADEMISCHE
BIBLIOTHEK
LEOSTR. 21
PADERBORN

DE CON

IVGIO EPISCOPORVM
ET DIACONORVM AD
VENERANDVM DO-
CTOREM VVOLFFGAN-
GVM REISSENBVSCH

monasterij Lichtembergen

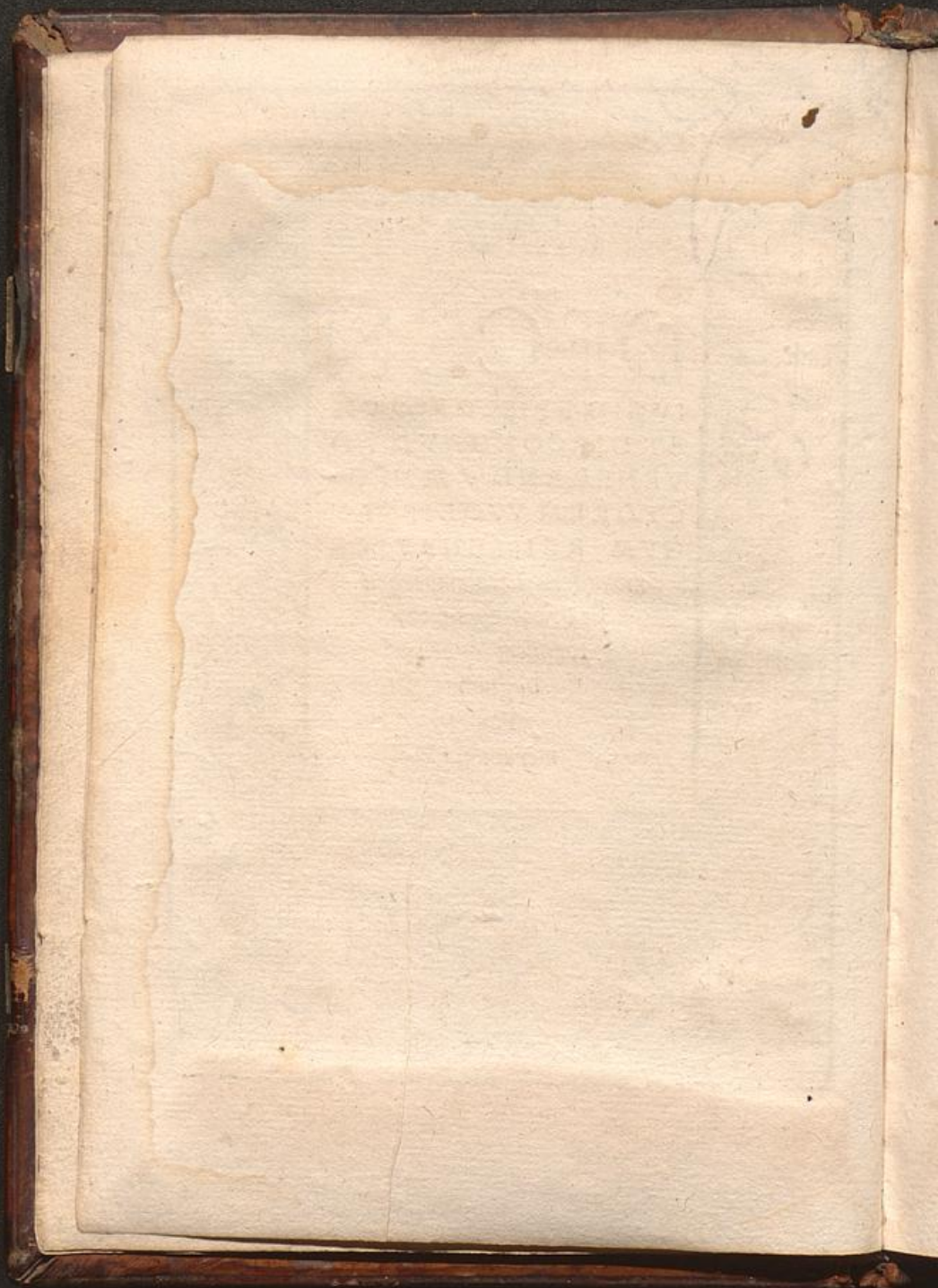
sis Præceptorem per

Ioannem Bugen-

hagium

Pos-

meranum :

EPISTOLA GRATVLA
TORIA.

Octori VVolfſſgango Reiſſen
buſch humanarum legum non
uulgari interpreti, monaſterii
Lichtembergenſis ordinis ſancti
Antonij Præceptori, domino ſua
in Chriſto uenerando. Ioannes
Bugenhagius Pomeranus.

Gratiam & pacem a deo patre noſtro & domi-
no noſtro Ieſu Chriſto. Quando amicorum ſunt om-
nia communia, atq; adeo quando Chriſtianorum eſt
gaudere cum gaudentibus flere cum Flentibus, non
incommodum iudicauit doctiſſime doctor, ut antehac
de tuis nuptijs apud me ſanctè gauiſus ſum, ita nunc
publico gratulari ſcripto, Nam per hoc & alijs
prodeſſe cupimus, dum non ſolum ſapientibus ueritè
etiam quibusuis debitorum ſumus.

Gaudeo itaq; tibi contigiffe quod ſemper uoluimus
& optauimus, ex quo intelleximus te ad hoc a deo
creatum ut non liceret bona conſcientia tibi ali-
ter uiuere, nempe contigiffe uxorem, ſecundum ani-
mum (quemadmodum audiuiſus) modeſtam &

A ij tuis

Vxor opti-
ma est quā
secundum
deum dili-
gere po-
tes.
tuis moribus commodissimam, secundum corpus
talem quæ tibi non displiceat, Quam ut non dubita-
mus te ex fide duxisse ita non ignoramus a deo tibi
secundum illud in prouerbis, Diuitia dari
datam, secundum illud in prouerbis, Diuitia dari
tur a parentibus, uxor autem prudens proprie datur
a domino. & rursus, Qui inuenit mulierem
inuenit bonum & hauriet iucunditatem a domino.

Felix certe maritus est qui ubi commodam à deo
acceperit uxorem diligere potest, reliqua quæ mun-
dus uulgo in coningio miratur non contemno si ad-
sunt modo secundum deum, hoc autem solum post
fidem siue conscientiam bonam requirendum ut ta-
lis sit uxor quæ diligi possit. Sic enim ordinauit de-
us, relinquet inquit homo patrem suum & matrem
suam & adheret uxori suæ, & erunt duo una ca-
ro. In quam dei ordinationē Apostoli Christi respici-
entes diligenter admonent ut uiri suas diligant uxo-
res sicut propria corpora, ita ut Paulus non uere a-
tur uiris exemplum proponere in quod uel angelī
prospicere desyderant, dum dicit. Viri diligite uxo-
ras uestras, sicut et Christus dilexit ecclesiam, & se
ipsum tradidit pro ea ut eam sanctificaret, mūdans
eā lauacro aquæ, in uerbo uite ut exhiberet ipse sibi
gloriosā ecclesiā non habentē maculā aut rugā aut
aliquid huiusmodi sed ut sit sancta et immaculata,
Uxorem

Vxorem autem duxisse quam ames, præter ea quæ
amicis nostris referentibus audiui, certissimo mihi
argumento est, q̄ pauperem duxeris, id est eam in
qua præter ipsam nihil spectaris, adeo placuerunt
omnia ut extra eam cum ea nihil requireres. Nuda
Eua Adamo data est, Utinam hoc exemplum imi-
tarentur qui uxores diuites malunt q̄ amatas. Quod
si pecunia cum dilecta sponsa uenit quis contemnet?
At non uelle sponsam nisi cum pecunia raro feliciter
cedet, nunquam autem, si solam quæris pecuniam
alioqui non accepturus sponsam. Vides igitur uene-
rande doctor quam non uanum sit meæ gratulationis
caput & summa dum tale commodum taleq; deibe-
nificium tibi gratulamur.

Quin & gratulamur tuæ uxori q̄ talem mari = Verbi de-
tum dei munere acceperit, qui, quemadmodum Pe-
trus monet, nouit ei secundum scientiam cohabitare
& quasi infirmiori uasculo muliebri impertiri hono-
rem ut coheredi gratiæ uitæ. Nam si reliqua quam
habes cruditio prudentiorem te facit, profecto sa-
cræ literæ quas amas pius non facere non possunt,
Prudentia autem si pietas siue timor dei & religiosus
cultus adfuerit quid non feret in infirmiori uasculo,
quod, utcunq; infirmum, nouit esse coheres gratiæ
uitæ? atq; adeo quid non iucundi hæc scientia

A ij uerbi

Bona con- uerbi dei inueniet in foemina, utcumq; uideantur
scientia in quaedam carni molesta? quam ex manu dei primum
coniugio. nouit se accepisse egregiu certe dei depositum, deinde
et eandem esse consortem gratiae uitae per Iesum Chri-
stū dominū nostrū, in qua iam licet spiritū sanctū in-
habitatore adorare, Neq; hic pharisaica iusticia
statim iudicet non esse Christianam quam infirmam
uidet & quandoq; ineptire, quando Petrus spiritu
dei plenus infirmius uasculum uocat & tamen cohe-
res gratiae uitae. Esto quandoq; non satis Christiana
contingat femina, nihil mirum si Christus per talem
uirum Christianam faciat, quemadmodum Paulus
Corinthijs scribit.

Mulieris Non possunt foeminae maiores diuitiae, maior ho-
regnum in nor et dignitas in hoc mundo contingere quam si piū
terris. & modestum maritum a deo acceperit. Consulis
aut regis uxorem fieri, ad ista certe nihil est, felix
tantum si hoc foemina agnoscat, Nam hic plane
utcumq; secundum legem marito subdita sit tamen
regnat, nec ullum maius regnum in terris conse-
qui potest, Procul dubio itaq; inuidus sit necesse est
qui non hic tuae uxori congaudet.

Præterea aliis quoq; gratulamur qui tuo exemplo
confortati paulo post sequentur, in quibus sunt cano-
nia

nici, Abbates, episcopi, Non dubitamus enim esse
utcuq; paucos qui expectent occasionem, utquando
q; fractis Antichristiani iugi uinculis, cum Loth ex
Sodamis pereuntibus perrumpere liceat. Nam tamen
si misericordia & liberalitate dei patris, per docto-
rem Martinum Lutherum ita ueritas de impio cle-
ricorum celibatu à Satana inuento, & de sanctitate
conugij inter masculum & foeminam a deo insti-
tuti indicata sit & uia aperta, ut nemo bona consci-
entia secundum uerbum dei contradicere possit, ta-
men uel trepidæ conscientie aut alioqui timidi mor-
taliū animi non facile sese ad iter accingunt nisi
duces præcesserint, Atq; hic mi doctor credito mul-
tos in occulto gratulari tibi qui id publice mecum
fateri non audent, Suis enim quisq; necessitatibus
adhuc constringitur donec deus uelit meliora. Mise-
rum est hodie regnum Papisticum, quod etiam
oderunt multi qui amplecti & fouere falso existi-
mantur.

Precamur igitur deum patrem nostrum & do-
minum nostrum Iesum Christum ut sancte tibi cum
uxore conueniat fiatq; tuum istud conugium erudi-
ta sanctaq; sobole beatum. ut per te perq; alios eru-
ditos et pios parentes redeat sancta puerorum insti-
tutio, ad multiplicandum pietatis regnum per Iesum
A iij Christum

Sancti pa-
rentes, san-
cte institu-
unt filios.

Sancta & Christum dominum nostrum. Amen. Nam olim
literati pu quando episcopi & uerbi dei ministri pudicas habe
rorum in bant coniuges, educabant filios omni castitate, mode
stituto pe- stia & sanctitate probatos, id quod & Paulus in eis
riit, dum requirit ad Timotheum scribens. hic a pueris pa =
parētes et rabantur ad ministerium ecclesie eruditi sanctiq;
pietatis et uiri qui cum fiducia prædicarent uerbum, confunde
literarum rent impietatem, resisterent hæreticis, ac deniq;
sunt con = quasi per manus etiam filijs suis auitam traderent
temptores. pictatem.

Istam tam beatam successione inuidens ecclesie
dei Satan, per superstitionem & hominum tradi-
tiones inuexit nobis celibatum, qui quam impurus
fuerit uiderunt etiam secula præterita, quam uero
impius sit inuulgatur per uerbum dei hodie toti
mundo. Hinc factum ut pro priscis illis cruditis
habeamus stupidos asinos licet magnis titulis insi-
gues, pro pijs supersticiosos, pro regno dei regnum
Satanæ. Quomodo enim uerbum dei permanabit
ad posteros nisi erudiatur inuentus, quemadmodum
diligenter præcipit in lege deus? Non enim semper
inuitis nobis et ingratis deus obtrudet prædicatores
uerbi sui quemadmodum hodie facit, sed uult ut ex
isto semine iam cælitus oblato paremus uberes pro =
uentus posteritati, alioqui indigni sumus qui uel
nunc

nunc utamur pane sancto uerbi dei. Sic in psalmo non solum pro se sed etiam pro posteris orant per uerbum dei illuminationem, dicentes. Appareat apud seruos tuos opus tuum, & decor tuus super filios eorum. Verum qui erudientur filij a parentibus ineruditis quando sunt ablata coniugia uel maxime ab illis quibus incumbit tractare uerbum dei? Nemo iam postquam pereunt papistica lucra curat erudiendos filios, ut uel sic Satan agat quo post nostra tempora pereat sacri euangelij predicatio, speramus tamen quod dei benignitas per eruditos sanctosque parentes nobis pietatis semina sit relictura, nisi breui Christus extremo illo die anteuertat.

Tu uero eruditissime doctor, cui non possunt displicere quae Christi sunt, communem patrem pro nobis & pro fratribus nostris orato & hoc prope se meae in te uoluntatis officium boni consulito.

DEFENSIO

Sed ne optime Praeceptor quis nos interturbet dum ita congaudemus, suscipiam quoque prouinciam respondendi siue superstitiosulis amicis siue inuidis aduersarijs, qui forte contendunt non oportuisse te fieri coniugem, ut uideant quam bona conscientia
A v
simus

simus coniuges & armati uerbo dei quam nihil
moremur quicquid illi obiecerint . Neq; uero repe-
tendum hic est an clericis liceat abijcere calibatum .
sed te tutumq; factum ita defendam ut per hoc forte
aliis quoq; seruiam .

Indigne
sentit mun-
dus de con-
iugio .
Aiunt . non oportere hic gratulari ubi amicus
in miseriam incidit & onus sibi potius quam libera-
tatem comparauit, quando & paulus dicit . Bonum
est homini mulierem non tangere , Dico non nuptis
& uiduis , bonum est illis si sic permanserint sicut
& ego . Tribulationem carnis habebunt coniuges,
uolo autem uos esse sine sollicitudine . Qui sine
uxore est sollicitus est de iis que sunt domini quomo-
do placeat deo &c . Respondeo . Non ignoramus que
impius mundus contra coniugium a deo institutum
tactitet , quid miseriarum in eo inueniat & repræ-
hendat , hunc igitur relinquamus sibi , premium cer-
te suum in sinu portat damnati coniugii , auertat nos
deus ab illa miseria & onere , Neq; ignoramus quid
Hieronymus ex suo Theophrasto et aliorum impiis
sententiis producat quo dehortetur a coniugio, et licet
uelit uideri non damnare coniugium magna tamen
pars est male confirmati clericorum calibatus .

Tunc igitur miseria conscientiarum nos preme-
bat

bat & onus, quando urebatur & propter constitui
onem hominum non licebat ducere uxorem, propter
timorem autem dei non licebat scortari. Nunc autem
per coniugium liberae factae sunt nostrae conscientiae
quando optime conscij nobis sumus in hac parte q̄
non contra deum sed quod deo placet facimus, Nam
eius uerbum quo conditum, institutum, benedictum
est coniugium nos non fallit, Incommoda car-
nis quae illi magni aestimant ne tantillum quidem
curant Christiani, ubi pro conscientiarum libertate
coram deo subeunda sunt, Christianus non est qui pro
aliqua carnis incommoditate contra conscientiam
in conspectu dei uiuere audet. Misera seruitus est
ubi conscientiae non sunt liberae.

Porro uerbis Pauli omnes abusi sunt quotquot Abutuntur
ex eis coelibatum clericorum statuere uoluerunt, quidam
neq; bonos hic uiros praestiterunt, tantum abest ut scripturis
iure eis in hoc credi debuerit, Tu ne uirum bonum
putas qui contra conscientiam (quemadmodum qui-
dam rabulae forenses faciunt) ius scriptum ita per-
uertit, ut quod maxime contra ipsum facit quasi pro
sua causa faciat uelit uideri, deinde reliqua omnia
tacet quae addita sunt quibus suum non iuris nego-
tium agere statim deprehendi posset? Esto sibi hoc
licere putent filij huius saeculi, in ijs uero qui filij
lucis haberi uolunt insuper & uerbi dei interpretes
quam

Conscien-
tiis consu-
lendum etiam
cum tria-
bulatione
carnis.

Abutuntur
quidam
scripturis.

quàm non deceat ista uafricies, quis piorum non uidet? At dicis Hieronymum & quosdam alios hoc loco istud seisse, Nihil moror etiã nisi mihi angelum aliquem e cœlis opponas, perpetuo dicam, non licere ulli creaturæ ne angelicæ quidem agere contra ius diuinum, quanto minus aliquid statuere?

Sic igitur ferè tractarunt quidam hunc locum, Bonum est mulierem nõ tangere siue uxori non copulari, quasi Paulus uelit intelligi, malũ esse homini mulierem tangere siue uxori copulari, et hoc malum interpretati sunt peccatũ tamẽ excusabile peccatũ propter bonũ coniugij. São quæ dicant de excusata concupiscentia, Tamen Paulus eo loco hoc non agit, immo hoc solum per totum caput, ut Christiani per coniugium a deo institutum & sanctificatum uitent scortationem a deo damnatam & impiam, & hoc necessarium esse ijs qui uruntur, id est qui tentantur ut adberum sit impuritatem & animi & corporis deficiant. Ceterum qui non uruntur, id est, quemadmodum dicit, fieri coniuges uel qui habent donum perpetuo continendi a mulieribus non. & non concupiscunt mulierem quæ ipsorum non est, quemadmodum Christus castitatem interpretatur, sed puro corde solum solati sunt de ijs quæ sunt domini, & quomodo placeant domino assidue sine mentis distractione. Hi inquit secundum consilium meum non

Quibus li
berum sit
fieri coniuges uel
non.

non

non secundum præceptum domini maneat cælibes,
ut expeditius cogitent ea quæ sunt domini, dum nul-
la distractione mentis agunt, & non coguntur cogi-
tare pro uxore, familia & liberis. Gratias agant
deo, de hoc tam commodo dono, non de singulari
merito quemadmodum impia hypocrisis interpreta-
tur.

Quod si tales etiam qui donum dei acceperunt ut
perpetuo continere possint, coniugio se dare uelint
non peccant in deum, quando de uirginibus non est
præceptum domini, & Paulus hic liberum dicit uel
seruare uirginem uel non seruare. Sibi tantum ini-
urijs sunt qui neglecta tanta commoditate a deo da-
ta, curis & solitudinibus se sine necessitate permit-
tunt. Sat crucis aliunde incumberet, ut non addant
sibi hanc crucem a qua deus liberauerat. Nam tali-
bus ferè crux est, dum recordantur coniuges, quam
sine coniugio sancte manere potuerint, nisi se so-
lentur per deum cuius uoluntate sciunt omnia fieri,
quando interim qui urebantur & necessitate urge-
bantur, pro accepto coniugio non possunt non grati-
as agere, & gloriantur sese libertatem ab hac neces-
sitate coram deo consecutos, tantum abest ut doleant
propter tribulationem carnis. De Christianis hic lo-
quor, non de ijs qui suis immundis cogitationibus
scortatione uolunt consultum, ante quorum oculos
timor dei

Sunt quæ timor dei non est,

dam digni
ora dona
dei quàm
perpetua
uirginitas
2. Corinth.
xiiij.

Hæc omnia manifestis uerbis agit illic Paulus. Quod si sic absq; peccato coram deo licet abijcere uirginitatem a deo datam, ut sit in libertate nostra ingredi coniugium, quo loco habebimus illos, qui uirginitatem & perpetuam illam quam uocant continentiam, suis uiribus id est iniustitia, suis statutis id est prostitutionibus, suis uotis id est deuotionibus siue exactionibus, & suis iuramentis id est periurijs fecerunt necessariam, etiam ijs quibus non datum est hoc donum a deo? Certe laqueos posuerunt animabus id quod Paulus quàm maxime cauere uoluit, fidelis enim erat & misericordiam se agnoscebat confectum a domino, Longe aliud isti sunt & longe aliter sentiunt. Fit nonnunquam ut multo digniora & meliora dona habeant quidam, quibus prodesse possent ecclesie dei multo melius, quàm nonnulli rudes et stupidi continentes, quæ tamen donum impedit hæc constitutionum humanarum necessitas, dum alijs consulturi, grauib; ipsi agitantur consentijs. Nulli enim magis distrahuntur ut non cogitent quæ domini sunt, quàm qui uruntur ut eunq; cælibes. Hoc scilicet uoluit Satan, ut per istam traditionem non necessariam, necessaria dei dona impediret, & præterea peccata multiplicaret,

Itaq; non

Itaq; non obscurum est cur Paulus mulierem non Bonum est
tangere siue cælibem manere dicat esse bonum, nempe mulierem
bonum, non (ut somniant nostri) unde sanctior sis non tange
coniugibus, quando & uirgines impiæ damnantur & re.
Satanae sunt, non unde tibi merita & coronas compa
res in cælis, sed bonum (ut ipse interpretatur) pro
pter præsentem necessitatem, Et rursum, Bonum, quia
uolo uos esse absq; solitudine, Hoc dico ad utilita
tem uestram non ut laqueum uobis iniiciam, Vides
cum non fingere merita sed proponere commoda, ut
sint absq; solitudine huius uitæ, quæ commoda si ab
uere uelint, faciunt quod eis uisum fuerit, modo non
scortentur sed coniuges fiant in domino. Id quod rur
sum sic dicit. Si acceperis uxorem non peccasti & si
nupserit uirgo non peccauit, tribulationem tamen
carnis habebunt huiusmodi, Ego autem uobis parco
id est uolo uos esse absq; tribulatione huiusmodi, Tri
bulationem carnis uocat, non detrimentum salutis.
Ex quibus lucæ clarus est, de quo bono Paulus tam
sepe illic dicit, quando etiam negat peccare uiduos,
negat peccare uirgines si coniuges fiant.

Hoc autem bonum illorum solum est, qui per do Quibus bo
num dei, ut diximus, libertatem habent ut cælibes ma num.
neant, quam admodum Paulus clare indicat. Vnus =
quisq; inquit proprium donum habet a deo alius qui
dem sic

Quibus li- dem sic alius uero aliter. Et Christus, Non omnes ca-
berum ut piunt uerbum istud, sed quibus datum est. Et rura-
maneant sum Paulus, qui stauit in corde suo firmus, non ha-
celibes. bens necessitatem, potestatem autem habens suae uo-
luntatis, & decreuit hoc in corde suo, nempe serua-
re suam uirginem, bene facit. Igitur qui matrimonio
iungit uirginem suam bene facit, & qui non iungit
melius facit, Ille inquit bene facit, quia coniugium
est dei, Hic autem melius facit, quia dono dei, licet
libero, utitur, & liber est a praesenti necessitate
& tribulatione carnis quam habent coniuges, quae
interpretatio non nostra est sed Pauli, dum eius uer-
ba non aliud patiuntur ut intelligas, ne hic fingas gra-
dus illos meritorum.

Ceterum quibus hoc donum a deo non est datum, ut ma-
neant uirgines aut perpetuo continentes, iis certe non
est bonum mulierem non tangere id est uxori non
copulari, sed plane malum est eis, dum uruntur id
est soliantur ad fornicationem a deo prohibitam,
utcumque ab opere externo abstineant, ut tamen in-
digniora, quemadmodum & hoc loco tacet Paulus, non
tamen a tibi. Fit enim ut (quemadmodum scri-
ptum est) qui amat periculum pereat in illo. Debe-
bant itaque perpetuae continentiae buccinatores bona fi-
de reddidisse uerba Pauli, & non solum respexisse
Pharisaeis

Pharisaice in fornicationem externam, sed etiam
Christiane in fornicationem mentis, atque sic reddi-
disse.

Bonum est homini mulierem non tangere: Pro-
pter fornicationem autem unusquisque habeat suam u-
xorem, & unaquæque suum virum, & hic mutuo sibi
debitum coniugale persoluant, & dum ad tempus
continent, non sine consensu mutuo contineant. Id
est, Bonum est illi, cui a deo datum est manere cæ-
libem, Qui autem fornicatione oppugnatur, ne pe-
reat in periculo, habere debet remedium suam se-
cundum deum uxorem, Dum enim uritur & ar-
det, oret deum ut possit continere donec is det bonam
uxorem. & non stulte se permittat perpetuæ con-
tinentiæ cum periculo suæ salutis. Non enim deus ad-
iuuabit, quando contemnis adiutorium quod tibi cre-
auit, ut non dicam quod hoc esset tentare deum.

Porro ijs qui non contemnunt hodie hoc remedi-
um, sed uel propter Antichristi regnum uel pro-
pter eius reliquias inuincibili necessitate premuntur,
non præscribimus leges, quando hoc non est no-
bis commissum a domino, sed eos ipsos tantum
admo iemus in domiuo ut quantumcunque se peccato-
res agnoscant commendent se & creatori & redem-
ptori nostro domino nostro Iesu Christo, is curabit
pro eis

Consolatio
quorundam,
donec gratia
descant in
Christo.

pro eis ubi etiam omnia desperata uidentur. Non enim potest deserere inuocantes. Et mirabili artificio per lapsum nos erigit, Et per peccatum nostrum operatur iustitiam nostram, ita ut misericordie eius non sit numerus:

Etiam bonum est mulierem tangere secundum deum tamen, quibusdam etiam est necessarium. Illis itaque, quibus non est data perpetua continentia, non est bonum uxori non copulari, nisi tu bonum ducas scortari, id est ad incontinentiam urgeri, id quod deus prohibet et plane pro peccato habet. Neque talibus est liberum uel iungi coniugio uel non iungi, sed plane necessarium ut iungantur, quia deus hic exigit coniugium et uetat scortationem. Iam circo si liberis est bonum non iungi coniugio, est et bonum non liberis id est quibus hoc non datum est, iungi coniugio, Quia uitas per dei coniugium id quod prohibet deus, nempe scortationem, Et si acceperis uxorem non peccasti, et qui iungit matrimonio suam uirginem bene facit, Non ergo Paulus ex eo quod dicit Bonum est homini mulierem non tangere, uult inferri, ergo malum est mulierem tangere, Nam si tangis secundum deum, quemadmodum dictum est, quomodo malum esse potest? aut certe quomodo non bonum esse potest?

Atque hic accusandi sunt nobis papiste qui iurant et

runt & uouent castitatem quam intelligunt perpe- Iuramentū
tuam continentiam de qua dictum. & ea iuramen- & uotum
ta & uota ab alijs exigunt. Nam si eis datum est de eo quod
hoc donum a deo ut non urantur quemadmodum di- non dedit.
ximus, temere uouent & iurant, & non mirum deus, pri-
si propter istam temeritatem deus hoc donum aufe- mum uanē
rat, quemadmodum timemus nonnullis fieri. Esto est, deinde
utcuq; uouere uel iurare liceret continentiam, quan et impium.
quam hoc temerarium diximus, tamen perpetuam uo
uere non licet, quando semper ignoras in hac uita
quid futurus sis, & Christianus scire debet omnia
esse in manu dei. Ut uideas hic infidelitatem esse fon
tem huius temerarij uoti & iuramenti, Infidelitas
autem quæ ex Satana est qui fieri possit ut deo pla
ceat?

Si uero eis nō datum est, quid aliud quæso iurant
sub nomine perpetuæ continentie quam scortatio-
nem, quam necessario perficiunt uel affectu quem re
spiciat deus? Nam hi scortationi necessario se permit
tunt ut pciora taceam, dum coniugium per deum in
stitutum, unicum contra scortationem remedium,
abiurant. Id quod insigniter declarant illi, qui iam
pridem suo periculo docti, addunt & addendum uo
lunt in iuramento hanc conditionem. Quantum hu
mana fragilitas permittit. Dum enim sentiunt hoc
iuramento in æternum abiuratum coniugium, et ta

Quantum non iurant se seruatos continentiam quantum hu-
humana mana fragilitas permittit. quid aliud sentiunt, quam
fragilitas si humana fragilitas non permittit, se scortaturos?
permittit. Certe humana fragilitas hoc nunquam permittet,
quando iam ante audisti perpetuam continentiam
esse donum speciale quod a deo datur. inter mille uix
hodie unum qui hoc donum habeat inuenies. No-
uissima enim atq; adeo nunc pessima tempora sunt.
sufficiat nobis si uel in sancto coniugio per gratiam
dei nos contineamus. Qui uero hoc donum se sen-
tit accepisse, uideat ne contemnat, sed rursus ca-
ueat quoq; ne hoc perpetuis uotis astringat. Dei enim
donum est, quod tuis iuramentis non tenebitur, si is
uoluerit auferre qui dedit. Ut liber sis ad coniugu-
um si Deus abstulerit donum.

Si non ca-
ste, tamen
caute.

Quod autem accidunt impij magistri & dicunt,
Si non caste tamen caute, quis non contemnet? Quis
enim nisi plane excæcatus adeo stupidus est, ut ubi
fallit oculos hominum, se fallere etiam posse putet
oculos diuine maiestatis? Qui uero inter eos san-
cti uidentur, deum & ipsi excæcare tentant per suas
satisfactiones, dum secundum confessoris manda-
tum legunt. Miserere mei deus. &c. Deus uene-
runt gentes. &c. Dum salutant sanctos suos & san-
ctas. Sed non sic euadent. Propter tuam enim præ-
sumptionem

sumptionem deus non mutabit suam ordinationem. Sulti sunt qui dum non præcauerunt periculum, ne post lapsum quidem resipiscunt, Fugiunt ad illa quæ non prosunt, & quod instituit deus uelut hereticum contemnunt, sed poenam sui contemptus per iudicium dei coguntur in sinu portare.

Postquam iam ostendimus uel ex eodem Pauli loco, etiam bonum esse mulierem tangere siue uxori copulari, et plane sanctum esse atq; adeo necessarium ijs quibus non datum est a deo ut aliter munde uiuant, facile contemnemus illorum ineptias & crassissimam ignorantiam, qui ut dehortentur a sancto coniugio, & commendent suum illum uotis & iuramentis comparatum cælibatum, Hoc uulgo iactant. Spirituale coniugium præferendum est carnali, ergo sanctum est abstinere a carnali coniugio ut conuinxit spiritualis. Addunt quoq; illud sancti doctoris dictum. Nuptiæ terram replent uirginitas paradysum. Præterea ex Apocalypsi illud capit. xiiij. Nemo poterat dicere canticum illud nouum nisi illa centum quadraginta quatuor milia qui erapti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, uirgines enim sunt. Hi sequuntur agnū quocunq; ierit. &c. Christiani (inquiunt) non debent esse solius pro terra pro sed paradiso replendo, neq; coinqui-

B ij quinari

Nesciunt
qui sic dicunt de quibus affirmant.

quinari cum mulieribus sed summa puritate sequi
agnum quocumq; ierit.

Dispercam si intelligant quae dicunt, & fere
impij nebulones & scortatores sunt non uirgines,
qui talia nobis obijciunt, Obijciunt uero, non ut
meliores euadamus, qui possunt decem scorta, satis
magna & ampla conscientia, potius nobis permit-
tere, quam unam secundum dei ordinationem coniu-
gem, sed tantum ut per hec stultis imponant, & ru-
di uulgo nostrum coniugium probent esse damna-
tum, & se esse in optimo sanctissimoq; statu, qui sta-
tus non solum meliores coronas pre coniugibus in cae-
lo accepturus sit, sed etiam in terris sit aliorum sal-
uator, Isti sunt pseudoChristi, de quibus Christus
praedixit - Facile quemadmodum dixi mi doctor ta-
les ineptias contemnemus, & impiam ignorantiam
quae doceri non uult & tamen docere praesumit. Sed
sustineto ut & hic respondeam, propter infirmiores
fratres qui hisce uoabus non nihil solent moueri -

Spirituale Spirituale coniugium longe praesferendum carna-
coniugium li, is solum ignorat qui non nouit quid inter spiri-
Satanicae in tum & carnem intersit. Illi autem qui solos calibes
tellectum. coniugij spiritualis particeps faciunt, coniuges au-
tem excludunt omnino ignorant quod nam sit spi-
rituale siue

rituale siue spiritus coniugium . Hinc audies quos
dam ineptissime dicentes . Sacerdotes (sic enim uo-
cant eos) non debent habere aliam uxorem quam
sanctam ecclesiam . Quibus dicimus q̄ hanc iniuri-
am non sustinebit Christus , qui solus est sponsus sue
ecclesie , quam acquisiuit sibi sanguine suo . Vo-
luit iam pridem & Papa huius sponsi uicem gerere
sed hodie adulter spiritu oris Christi ueri sponsi ex-
ufflatur , & in consaentijs hominum occiditur . Si
uero dixerint Christum sponsum & se sponsam , sc̄-
ant & carnales coniuges , modo Christiani sint , ad
illud spirituale coniugium pertinere , extra quod spi-
ritus sancti coniugium nemo est Christianus . Immo
ijs qui hodie spirituales se dicunt , si ex operibus suis
querunt salutem , Christus nihil prodest , & ad con-
iugium istud spiritus dei non pertinent sed Satane
sunt . Non enim prestant uirginem castam Christo
per fidei simplicitatem , sed seducuntur a serpente ue-
lut Eua , id quod timuit Paulus suis Corinthijs .

Veniamus quoq̄ ad id quod dicunt . Nuptie ter-
ram replent , uirginitas paradysum . Ineptus suero
si arem omnium hominum uocabus respondere , sa-
tis nobis superq̄ est q̄ uerbo dei , quod a nobis stat,
nos expugnare non possunt , atq̄ hęc est gloria no-
stra in deo . Libet tamen nunc indicare quid ualeat

B iij hoc

hoc uerbum humanum haecenus quasi quiddam sanctum iactatum. Primum, ne ambiguitate sermonis elabatur, ubi uiderint conatum male cessisse, & ut uideant falsum esse quod dicunt atq; adeo impium, certum est eos de corporis uirginitate loqui, quemadmodum et de corporeis nuptiis siue carnalibus, quas nemo ignorat replere terram, secundum dei institutionem. Crescite & multiplicamini & replete terram. Si tale uerbum dei haberent uirgines carnales de replendo paradiso. non opus esset hac nostra contentione.

Hic si uerum dicant, non debent nobis obstrepere, & multiplicamus nuptias, sed potius gratias agere, & iam ex multis nuptiis proueniet multae uirgines, unde suum repleant paradysum. Nam si cessarent nuptiae, unde quaeeso acciperent tam sanctum prouentum? Sed hic ait Hieronymus. Nullum periculum ne pereant nuptiae, etiam si multos cohortemur ad uirginitatem. Stulorum enim semper infinitus erit numerus. O uocem dignam sancto uiro. Stultos uocat qui coniugium petunt quando scriptura stultos uocat infideles, nihil spiritus habentes, nihil cum deo commercij. ut in psal. Dixit insipiens in corde suo, non est deus. sed donemus istud erroris humanitati sancti uiri. Cupimus tantum ut uideas quantum intersit
inter uerba

inter uerba hominum & uerba dei. ne illa his aequas
quemadmodum hactenus mal. factum, id quod ta-
men suis scriptis nullus unquam sanctorum postula-
uit. Omnis caro fœnum & gloria eius ut flos fœni,
Flante spiritu dei exiccatum est fœnum & cecidit
flos, uerbum autē dei nostri stabit in æternum Amen.

Non autem est uerum quod dicunt *Virginitas re-plet paradysum*, atq; ideo non est hoc dictum per spiritum sanctum, qui est spiritus ueritatis. Nam constat Turcarum & Iudeorum uirgines damnari, sed fides. & Christianorum meretrices saluari. Nemo unquam sanctorum patrū quos nobis obijatis aliud sensit. sed uos per impietatem, quæ illi ut homines minus eunte dixerunt, abutimini ad abnegationem gratiæ dei & gloriæ fidei Christianæ. Agite respondete. Saluantur ne infideles uirgines? Oportet inquit Christianas esse uirgines quæ repleant paradysum. Audio. sed uidete ut hic prudenter cogitis, ne his uerbis fateamini Euangelium sanctum & gratiam domini nostri Iesu Christi, id quod aliligerter solentis cauere, ne Lutherani fiatis, sic enim hodie uocatis Christi Euangelium habentes, quemadmodum Iudei primum, deinde & Iulianus Augustus apostata Christianos uocabant Galileos & Nazarenos, nempe irridentes q. a Galilea et Nazareth. Christus

B v secundum

secundum scripturas uenire non possit .

Si enim ut dicatis . Virgines replent paradysum ,
sed sola ille que sunt Christiane . repleto paradiso
quis illic locus dabitur aliis qui non sunt uirgines ;
aut forte uos ipsi quem locū habebitis in paradiso ?
Nos autem dicimus id quod negare non potestis . q̄
non sola uirgines Christiane sed etiam uxores Chri-
stiane & mariti Christiani atq; adeo & latrones
& meretrices & publicani ad Christum conuersi re-
pleant paradysum . Sic enim non uirgini sed latro-
ni Christus dixit . Hodie mecum eris in paradiso .
Et contra iustitarios uestre hypocriseos patres .
Meretrices inquit & publicani præcedent uos in re-
gnum cælorum .

Vbi nunc est uestra illa carnis uirginitas que re-
pleat paradysum , quam Paulus non tanti facit quantē
uos , sed ait licere , ut etiam perpetuam si acceperis
à deo uirginitatem tradas coniugio , secundum tuam
uoluntatem quemadmodum ante dictum ? Non audis
hic uirginibus promitti paradysum sed Christianis .
Christiani non sunt . nisi qui credunt in Christum ,
id est q̄ Christus sit ipsorum iustitia & uita eterna
& pretereā nullum opus nullæ creaturæ neq; in
cælo neq; in terra . Ergo si uultis audire à Lutheranis
Fides

Fides replet paradysum non uirginitas. Virgines na Fides re-
santur, fideles renascendo fiunt. damnata est natiui plet para-
tas, nisi renascamur non est nobis salus, Fides exigi- disum, non
tur a nobis, sine fide enim impossibile est placere deo. uirginitas.
Non autem exigitur uirginitas, quia de uirginibus
inquit ille, p̄ceptum domini non habeo. Talia si sc̄a
retis non Lutheranos nos sed Christianos uocaretis,
sed hanc appellationis gloriam non exigimus a uo-
bis, negotium uestrum potius sit ut multa impuden-
ter mentiamini contra nos propter filium hominis.
Hec erit gloria nostra in domino.

Videamus ea quae dicimus & ex parabola Euan-
gelica. Ne dicatis nos uobis obtrudere tantum Tur-
corum & Iudeorum uirgines, de uestris etiam dica-
mus siue sint moniales siue aliae sint etiam ex clericis
& monachis si qui de sua perpetua uirginitate glo-
riari audent. De illis inquam dicimus quae acceptis lam-
padibus exeunt obuiam sponso id est Christo, Has
necesse est, uel esse Christianas uel saltem pro Chri-
stianis haberi. Harum quaedam ingrediuntur cum
sponso, quaedam autem exclusae audiunt, Nescio uos.
Si quemadmodum dicitis uirginitas replet paradi-
sum, cur hic quaedam excluduntur ne repleant para-
disum, cum tamen omnes dicantur esse uirgines, si
uero istis exclusis nihil prodest q̄ uirgines sunt, cer-
tum est

tum est, alias que ingressæ sunt propter uirginitatem non admittas, De uirginitate carnis loquor, de qua nostri aduersarij agunt, & de uirginibus solent ista legere in ecclesijs, licet parabola quiddam dignitas adhuc habeat. Quare ergo quedam uirgines sunt susceptæ? quia prudentes erant. quare reiectæ alie? quia fatuæ erant.

Vides itaq; q non uirginitas suscipitur ut repleat paradysum, sed prudentia, sicut etiam non uirginitas abijatur, sed fatuitas, usq; adeo hic nihil respiciatur uirginitas. Porro prudentia & sapientia est fides in Christum sponsum. quam sapientiam dignissime tractat Paulus in principio prioris epistole ad Corinthios. Fatuitas autem siue insipientia est infidelitas, que quanquam & ipsa inter nostros uideri uelit Christiana, tamen esse non potest. nam nulla fiducia nititur super sponsum Christum, sed sua uirginitate, suis operibus et iusticijs fidit, non sponso aut sponsi bonis. Fides sibi parat oleum intus in uasis. infidelitas tantum ornatis lampadibus id est speciosa hypocrisis contenta est. Itarco illa recipitur, ista abijatur. I nunc, & iacta contra sacrum dei coniugium uocem non dei sed hominis. Virginitas replet paradysum.

Restat nunc ut de Apocalyseos loco dicamus, ut istis uirginarijs respondeamus. apud quos quicquid scriptum est

seri: cum est auctoritatem habet, modo aliquid inue- **Locus Apo**
nerint quod uel in speciem appareat esse, contra uos, **calypseos**
ut maxime contra ipsos uere sit. In eo libro decimo- **de uirgini-**
quarto capite sic dicitur. Et uidi, & ecce agnus id est **lus.**
Christus stabat supra montem Sion. quæ est ecclesia
& regnum coelorum. ita tamen ut alludatur ad mon-
tem illum Iudeorum ubi erat templum & omnia sa-
era dei. nam de ecclesia ex Iudæis hæc dicuntur ut
audies. & cum agno stabant centumquadraginta
quatuor milia, habentia nomen patris eius id est no-
men dei scriptum in frontibus suis. necesse est ergo
hunc magnum numerum esse Christianos, qui soli
nomine dei patris sunt insigniti. Alij alijs nominibus
se se uenditant quasi Christianissimi, sed dicitur eis,
Non noui uos.

Et audiui uocem de celo tanquam uocem aquarum
multarum & tanquam uocem tonitruum magni.
& uox quam audiui erat uelut uox Cutharcedorum
atharizantium atharis suis. Qui enim stant cum
agno id est surrexerunt cum Christo, & fortes cum
duæ suo exeunt in prælium aduersus aereas potesta-
tes & regnum principis tenebrarum, prædicant &
confitentur Euangelium pacis, quod primum inter-
pretatione legis id est cognitione peccati, quando
damnat omnia nostra, uox est aquarum multarum
& tonitruum

Et tonitruum magni. quemadmodum Ro. i. dicitur.
Reuelatur in Euangelio ira de caelo super omnem im-
pietatem et iniustitiam hominum qui ueritatem dei in
iniustitia detinent. Deinde promissione remissionis
peccatorum et aeternae uitae fit uox aethariantium.
quid enim dulcius audiri potest?

Canticum nouum; Et cantabant quasi canticum nouum hoc est prae-
dicant et confitebantur Euangelium ante mundo non
auditu, et quod consentis misere pressis semper no-
uum est, nouosque homines expulsa Aedae uetustate
per spiritum efficiat. De quo saepe psalmista ait. Can-
tate inquit domino canticum nouum. Et cantabant
ante sedem id est in conspectu dei siue fidei corde,
nulla hypocrisi. Et ante quatuor animalia id
est in conspectu omnium hominum habitantium
in oriente, occidente, meridie et septentrione, non
enim abscondunt sub modio Euangelium sed prae-
dicant et confitentur in publico ut et alij salui fiant.
nec negant coram persecutoribus. Et ante uiginti-
quatuor seniores id est in conspectu duodecim patri-
archarum et duodecim Apostolorum, quos et Iu-
daeis et gentibus praedicasse non dubium est, eandem
Corda patrum fidem, quam posterius eorum praedicant et confiten-
tur adfitur. Atque hic conuertuntur corda patrum ad filios,
ut patres illi priores in fide agnoscant ueros filios id
est eandem

est eandem fidem habentes, & corda filiorum ad
patres ipsorum, id est (quemadmodum angelus re-
petit in Luca ex Malachia) increduli ad prudenti-
am iustorum. Sic autem istud canticum canitur in
conspectu seniorum licet defunctorum, quemadmo-
dum Christus de Abraham dixit. Abraham uidit di-
um meum & gauisus est. Gaudent hic patres de fi-
liis, ut uideant in deo filios filiorum. Habet & Pau-
lus discipulos de quibus gloriatur coram deo & per
deum in illo die. Talia uero aut similia uoluisse au-
ctorem libri Apocalypseos colligo ex ijs quæ passim
dat, in primis quæ capite uigesimo primo, ubi me-
minit de nominibus duodecim tribuum filiorum Isra-
el, & de nominibus duodecim Apostolorum, &
de portis duodecim ad quatuor uentos siue partes
mundi edificatis. Si quis uoluerit aliter interpretari,
per me liabit, Hec haud in magno ponimus discrimi-
nate.

Et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centumquaraginta
dragintaquatuormilia, qui empti sunt de terra. Qui
queso empti sunt de terra nisi Christiani, qui ex terreno
regno in regnum celorum redempti sunt sanguine Christi?
Sic enim et illic. c. quinto dicunt agno. Occisus es et re-
demisti nos deo in sanguine tuo, ex omni tribu et lin-
gua & populo & natione, & fecisti nos deo re-
gnum &

Empti de
terra.

gnum & sacerdotes, & regnabimus super terram, id est qui antea eramus sub seruitute Satanae super terram iam regnabimus, & omnia in Christo subiicientur sub pedes nostros. Sic & Paulus Galatis scribit. Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de presenti seculo nequam, secundum uoluntatem dei & patris nostri. Et alibi. Empti estis pretio magno. &c.

Cantare cā
ticum no =
num.

Hi itaq; qui sic empti sunt de terra, soli dicere possunt auticū illud nouū. Tentant & pseudā ostoli ut hactenus papiste predicare Euangelium, sed suas cogitationes & humanis iustitias predicant que uerum Christi Euangelium damnat. Tentant & hodie quidam qui Euangeliā predicatorum esse uolunt, sed plane nihil audis ex eis nisi acerrimas inuectiones contra monachos, contra clericos papisticos, contra ieiunium ferie sexte, contra inanem dei cultum & templorum ornatum, contra aquam benedictam, & similia quibus hactenus seducti sumus. Ceterum Euangelium non audis, destruunt quidem que sunt aduersariorum, sed non edificant auditores in salutem, atq; adeo dum sic pergunt, faciunt potius auditores omnis honestatis contemptores, qui postea per blasphemiam dicunt hoc esse Euangelicum. Quid ergo obstat quo

Et quo minus dicant canticum illud nouum? Non
possunt inquit, quia non acceperunt, non enim uere
agnoscunt se emptos de terra.

Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquina-
ti, uirgines enim sunt. Hoc scilicet est quod pro uir-
ginibus contra sanctum coniugium soletis adducere.
Audistis hec dici de ijs qui sunt signati in frontibus
(id est mentibus & cordibus ubi deus uidet) nomi-
ne dei, de ijs qui cantant canticum nouum quod ne-
mo alius cantare potest, de ijs qui empti sunt de terra
id est Christianis, Cauete ne dicatis illos, qui pecca-
tores & meretrices fuerunt, non esse Christianos,
contra Christi assertionem, quemadmodum ante di-
ximus, Cauete & uestris quibusdam qui se negare
non possunt cum mulieribus coinquinos, quos ta-
men Christianissimos dicitis. Neque erit hic uobis
ausugium ut dicatis iam non esse cum mulieribus in-
quinos postquam egerunt poenitentiam (utinam ueram)
licet ante fuerint inquinati, nam statim additur, Vir-
gines enim sunt, Virginitas corporis per poenitentiam
non redditur, que poenitentia tantum postulat remis-
sionem peccatorum, & secundum uestrum Hiero-
nymum audacter hic pronuntiantem. ne deus qui-
dem quando omnia potest, uirginem restituere po-
test, uellem uero tantus uir non tam audacter iudi-
casset de

C casset de

easset de dei potestate, Ergo non sunt Christiani qui
cum mulieribus sunt coinquinati, & ne penitentia
quidem eis ualebit ut mudentur & fiant Christiani,
quando ad uirginitatem corporis redire non possunt,
Videtur ne tandem quam absurda nobis ingeratis &
quam uobis ipsis incommoda, dum queritis tantum
ut dicatis, non ut recte dicatis. Sed ita oportet eos
offendere ad lapidem offensionis & petram scandali
Christum qui ueritati resistunt,

Cum mu-
lieribus co-
inquinari.

Hi sequuntur agnum quocumque ierit, Nonne &
meretrices & publicani in euangelio agnum sequuntur
? Nonne sequuntur & coniuges ? Ut & hic uide-
as de Christianis dici, quibus in Christo nihil obest
quod non sunt uirgines secundum carnem, immo mere-
trices multe saluantur, multe uirgines damnantur.
Neque uero protinus dabimus uobis, cum mulieribus
coinquinari quotquot mulieribus copulantur, Nam co-
inquantur scortatores & adulteri, non coinqui-
nantur coniuges, Quid enim coinquinarentur qui non
peccant, quemadmodum ante ex Paulo indicauimus ?
Sed neque illud dabimus, Virgines sunt secundum car-
nem, ergo cum mulieribus non sunt coinquinati
Possunt enim cum mulieribus coram deo coinquinari
qui adhuc integra carne sunt, teste Christo qui ait -
Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam iam
mechatus

incechatus est cum ea in corde suo. Hinc recte dixit
Augustinus in Psalmos scribens, Quid prodest inte-
gra caro mente corrupta? Melius est humile coniu-
gium quam superba uirginitas, Necesse est ergo ali-
as esse uirgines de quibus loquitur Apocalypsis quam
uos somniatis.

Hi empti sunt ex hominibus primitie deo & a-
guo, & in ore eorum non est inuentus dolus, Sine
macula enim id est sine peccato sunt ante thronum
dei. Hi certissime sunt Christiani, quibus per fidem
in Christum non imputatur peccatum utamq; peccato-
res sint, imputatur uero iustitia, que est Christus Ie-
sus dominus noster in eternum benedictus Amen.
Hi quia agnoscent se emptos ex terra siue ex homini-
bus ut dei sint & agni Christi, quod corde credunt
ad iustitiam ore confitentur ad salutem, Doctrinas hu-
manas ut Satanae uenenum in rebus salutis fugiunt,
solum uerbum dei purum sine dolo & hypocrisis
predicant.

Verum quod primitias appellat deo emptas & a-
guo, quis non uidet primos illos Christianos signifi-
cari qui ex Iudeis assumpti sunt? qui primi coeperunt
cantare cantium nouum quando adhuc nos gentes ta-
bamus, Nunc uero in sanguine Christi & nos ac-
C ij assinus ad

Primitie
Iudeorum.

affimus ad eorum rem publicam, iam non amplius
hospites & aduenæ sed aues sanctorum & domesti-
ci dei, quemadmodum Paulus scribit Ephesius, ut &
ipsi possimus cantare canticum nouum empti de ter-
ra &c. Verum primitiæ sunt Iudei credentes, dican-
te & Christo, q̄ salus ex Iudeis est, quorum est ad-
optio filiorum & gloria & testamentum & legis-
latio & cultus dei & promissio, quorum etiam pa-
tres sunt ex quibus est Christus secundum carnem,
quemadmodum scribitur Romanis. Huc pertinet quod
& Paulus ad Ephesios scribit, nos gentes ædificatas
esse super fundamentum apostolorum & prophetarum,
qui proaldubio Iudei fuerunt, quorum fun-
damentum est ille lapis Christus Iesus, super quod
& nos cum ipsis fundati sumus. Vides qui primum
cænerunt canticum nouum & inter Iudeos & inter
gentes, nempe Prophetæ & apostoli dei & quot
quot eandem fidem habebant ex Iudeis, Primitias au-
tem uocat ut intelligas nos gentes secutas, atq̄ adeo,
quemadmodum scriptura dicit in locum infidelium
Iudeorum subrogatus, ut iam non simus illis poste-
riores, quando in Christo non est Iudeus neq̄ græ-
cus &c. Esto sint illi primitiæ deo oblatæ. nos su-
mus decimæ & illorum plenitudo.

Ne uero putes hoc meum commentum, nolo enim
obscurè

obscuris uti, tametsi non uideam qui hæc obscura
sint, produco tibi harum primitiarum signo dei ui-
ui in frontibus signatarum interpretem illum ipsum
qui scripsit Apocalypsin, sic enim ait capite septimo,
Et audiui numerum signatorum. centum quadra-
gintaquatuor milia signati ex omni tribu filiorum
Israel, Ex tribu Iuda duodecim milia signati, Ex
tribu Ruben duodecim milia signati. &c. duodeci-
es duodecim milia faciunt hunc numerum centum
quadraginta quatuor milia. Qui iam potest esse am-
plius obscurum istas primitias Iudeos esse, qui Chri-
sti fidem primi habuerunt? De nobis autem genti-
bus qui per fidem in Christum, post istos atq; adeo
per istos prædicantes oblatis sumus deo, in odorem
suauitatis, statim in eodem loco subiicitur. Post hæc
inquit uidi turbam magnam quam dinumerare ne-
mo poterat, ex omnibus gentibus & populis & lin-
guis, stantes ante thronum & in conspectu agni,
amicti stolis albis id est indumento iustitiæ qua per
fidem in Christum purificantur & candidi fiunt san-
cti. & palmæ, id est uictoriæ & triumpho contra
peccatum, mortem atq; adeo totum regnum Satane,
erant in manibus eorum. De qua per sanguinem
Christi dealbatione & uictoria, etiam statim infra
declarat dicens. Hi sunt qui uenerunt ex magna tri-
bulatione, & lauerunt stolas suas & dealbauerunt

eis in sanguine agni. &c. Et addit. Et clamabant
uox magna dicentes. Salus deo nostro, qui sedet su-
per thronum & agno. Vt uideas nunc & istos qui
post uenerunt ex omnibus gentibus cantare canticum
nouum. quod illæ primitiæ primum solæ canere po-
tuerunt.

Hic uos appello, qui ista soletis non tam pro uir-
ginibus quam contra institutum à deo coniugum no-
bis obtrudere. dicite quæso quas monachas & mo-
nachos uirgines factis ex istis centum quadraginta
quatuor milibus, quando auditis iudeos esse? Apud
iudeos opprobrium erat sterilitas & pro maledictio-
ne dei habebatur. contra secundum legem immo se-
cundum promissionem dei benedictio erat quando
fecunditas multiplicem adferebat filiorum prouen-
tum. Vnde ergo habebitis tot uirgines ex sin-
gulis tribubus filiorum Israel? sed ne primitias
quidem primitiarum id est patriarchas sanctos, pro-
phetas & Apostolos licet uobis redigere in orati-
onem uestrarum uirginum.

Quis tandem non uidet quam nihil frontis habe-
atis immo quam nihil etiam intelligatis? qui nihil
aliud somniatis quam hæc & similia. Hic dicitur de
uirginibus. Ergo hoc obijacemus contra coniugum,
quod ualde

quod ualde commendant & uerbo & opere Luthe-
rani. Magna certe gloria nobis, q̄ hic nobiscum
sunt Lutherani tam multi, et primiuē de quibus dixi-
mus, atq; adeo & ipse deus Lutheranus est, qui uer-
bo coniugum commendat & opere benediāt. Simi-
li ignorantia factis etiam in sacro illo uestro cantu.
sic cogitatis. Ecce hic scribitur. Hi sunt qui cum mu-
lieribus non sunt coinquinati. uirgines enim sunt.
ergo hoc cantabimus de uirginibus. Illic scribitur.
Quasi cedrus exaltata sum in libano, ergo illud can-
tamus de Assumptione beatę Marie uirginis. Taceo
alia quibus ineptissime abusi estis dum raptatis unde
cunq; quod uel in speciem uestris adinventionibus fa-
uere uideatur. Tantum hoc miror, qui fieri potu-
erit, ut tam ridendas ineptias & nonnunquam etiam
blasphemias, pro ueritate susceperimus, sed causa
est q̄ uerbum dei tantum in speciem seruauimus, cæ-
terum re ipsa longe fuit a nobis.

Ineptie in
cantu de
sanctis.

Hic rogabit aliquis ex amicis nostris. De quibus ergo
uirginibus dicit qui non sint cū mulieribus inquinati?
Respondeo. quando liber ille Apocalypsis est para-
bolicus & metaphoris sepe ludit, ad imitationem anti-
quorum prophetarum & alioqui sacrarum litera-
rum. statim obuium est illis qui sacris literis assueti
sunt. uirgines diā uere & synare in Christum cre-
dentes.

C iij dentes.

dentem, quemadmodum Paulus ad Corinthios dicit,
Credentes Despondi uos uni uiro uirginem castam exhibere
appellatur uirgines in scripturis - Christo. Et tamen multi ex Corinthiis fuerant scortatores, adulteri, immundi, quemadmodum in prioribus in scripturis - re epistola scribit apite sexto. Sic et ad Ephesios ecclesiam, dicit sanguine Christi mundatam et gloriosam, certe uirginem, de qua ait quod sit absque macula et absque ruga. Virgines itaque dicuntur ob puritatem fidei. Cum mulieribus uero coinquinantur, qui a puritate fidei recedunt ad traditiones hominum et doctrinas, per quas discent aliam fiduciam habere
Scortatio spiritualis: quam in deum uerum. In Esaiam mulieres opulente dicuntur principes impij et impij doctores, seipsum tantum pascentes, et curantes que uentris sunt. In Amos dicuntur uacce pingues in monte Samarie. Unde et in psalmo. Perdidisti omnes qui fornicantur abs te. In Christo uirgines sumus, per traditiones autem humanas corrumpimur. id quod propter pseudopostolos, fiduciam operum legis docentes, timuit suis Corinthiis dum sic addit, Timeo autem ne sicut serpens seduxit Euam astutia sua, ita corrumpantur mentes uestrae, et exadant a simplicitate (uirginibus cognata) que est in Christo.

Satis superque loco Apocalypcos seruiui, forte tamen non sine utilitate quorundam, ut indicarem
quod stupidus

¶ Stupidi sunt qui se nostros doctores contra coniu-
gium nostrum facere uolunt. Videant hoc quocumque
quidam noui predicatores, qui se spiritum gloriantur
singularem habere, dum ex Apolypsi aliquid
producant in publicum, relinquentes quae necessariae
sunt, doctrinae Christianae et sacri Euangelij,
quae forte ignorant, uideant inquam, quod et nos
possumus eadem, sed non ita magni facimus, non pro-
pterea nobis spiritum arrogamus.

Ad haec obijciunt nobis, quae haudquaquam con- De eunu-
tinnere aut debemus aut possumus, nempe de eunuchis.
nuchis in Euangelio et de eunuchis in Esaia. Sic
enim ait Christus in Mattheo. Sunt aliqui eunuchi
qui se castrauerunt propter regnum caelorum. In
Esaia uero dominus sic ait eunuchis. Qui custodie-
rint sabbata mea et elegerint quae ego uolui et tene-
rint foedus meum, dabo eis in domo mea et in mun-
dationibus meis locum et nomen melius quam filiis et fra-
tribus. Nomen sempiternum dabo eis quod non excin-
detur. Ergo aiunt non dabimus ut solum propter
praesentem necessitatem, quemadmodum Paulus ait,
bonum sit manere uirginem uel caelibem, sed etiam
certum est bonum esse propter singulare meritum
in caelis. Nam Christus dicit, Castrauerunt se pro-
pter regnum caelorum. Et in Esaia, eunuchi me-
liorem

tiorem locum suae manum & nomen melius accipi-
ent à deo q̄ filij & filiae. Ecce aiunt non praefert
eos gentibus & peccatoribus sed illis qui filij & filiae
sunt.

**In iusticia-
rios.** Vides q̄ callide ex scripturis quaerant suae uirga-
nitatis & calibatus merita, ut possint ceteris esse
meliores & dicere cum phariseo. Non sum sicut cæ-
teri hominum, sicut etiam isti Lutherani qui ducunt
uxores, & cum aliis. Nos portauimus pondus diei
& æstus, deberemus illis coequari? Non libenter
audiunt. Volo huic nouissimo dare sicut & tibi quin
tolle hoc ipsum meritum tuum & abi, tu meritum
somnia, nouissimus ille gratiam agnoscat. Non ut-
dent cæcâ suis meritis sese abnegare meritum Christi
atq; adeo totum Christum, atq; ideo dum ceteris ma-
gis Christiani esse uolunt, à Christo longius recesserunt.

**De Eunuchis in Eu-
angelio.** Respondemus itaq; eis primum de eunuchis in
Euangelio, Sane non negari debet Christum illic lo-
qui de continentia illa corporis, sed si concupiscis cor
de ueritatem uenerem, idem plane negat te castratum.
Nam alibi ait. Qui uiderit mulierem ad concupi-
scendum eam iam moechatus est cum ea in corde
suo. Itaq; noli mentiri de Christo quasi hypocritam
cum quampiam tibi continentiam in eunuchis com-
mendarit.

mendarit. Si ueris, si periculum tibi est fornicationis
ne praesumas te castrare, ne praesumas uolare sine
pennis, grauius enim cades & nemo te leuabit, Chri-
stus se satis expressit de quibus dicit. Nam sic praes-
misit. Non omnes capiunt uerbum istud sed quibus da-
tum est. Et ubi dixerat. Sunt aliqui enuchi qui seipsos
(id est non solum corporis membra quibus contine-
ant, sed & mentem, hoc est se totos) castrauerunt strauere
propter regnum caelorum, statim addit. Qui po-
test capere capiat, quasi dicat cum Paulo, qui non
potest capere nubat in domino. Ut uideas hoc esse
per Christum liberum quod nostri iustitiarum suis uo-
tis & iuramentis faciunt contra Christum necessari-
um, quasi tuis iuramentis & uotis efficiere possis ut
non sis aut masculus aut foemina, aut cogere deum
ut det quod non donauit aut donare uon uult.

Hic repetenda sunt quae ante ex Paulo indicauimus
quia plane eadem dicit Christus, nempe ijs liberum
esse ut uel coelibes maneant uel coniuges fiant quibus
ista libertas a deo data est, non aliis, hortatur enim
ut capiat, sed is qui capere potest. Non potest autem
capere qui hoc a deo non accepit. Haec est itaque sen-
tentia Christi. Sunt aliqui, quibus cum liberum sit
uel fieri coniuges uel manere coelibes, hoc tamen eli-
gunt potius quam illud, id est castratos seipsos faciunt,
hoc est non uolunt se alligare uxoribus, dum alicui
nulla

nulla necessitate aguntur ut se se alligent . Et hoc faciunt propter regnum caelorum id est ut liberius uscent Euangelio & praedicando & meditando , ut solum solati sint de ijs quae domini Christi sunt , quomodo placeant deo , ut sint sancti corpore & spiritu, dum sunt absq; solitudine & sine praesenti necessitate . &c.

Nemo se castrat recte Atq; hic facile etiam respondemus nostris amicis , qui hoc loco nodum in sarpo uerentur , dum aiunt **au non datum est .** sibi uideri hoc dictum a Christo , quasi in cuiusq; situ potestate manere Christiane caelibem . Nam Christus dicit castrauerunt seipsos , non dicit Castrati sunt . Ex praedictis notum est Christum hoc dicere non de omnibus , sed de ijs quibus hoc datum est . Porro quibus datum est , libere datum est , ut isto dono uel utantur uel non utantur , uelut alia quapiam carnis siue externa libertate per deum nobis donata , qua cum recta fide siue bona conscientia uti licet & simul cum carnis commo ditate . Idcirco Paulus uirginem ab ijs liberare in coniugium ista libertate docet , propter solum diuilem honestatem & consuetudinem in aliquibus locis seruatum , hoc est quia non est consuetum aliabi ut seruentur uirgines adultae sed ut tradantur coniugio . Si quis inquit turpem se uideri existimat id est se rideri propter uirginem suam, q; ei praetrit nubendi

erit nubendi tempus, & ita oportet fieri, quod uult
faciat, non peccant si tales iungantur coniugio. Libe-
rum ergo donum est non necessarium, tale enim est
sine quo etiam possis saluus fieri, etiamsi non utaris
dato. Nam non præcepit tibi deus ut utaris. de uira-
gibus inquit Paulus præceptum domini non habeo.
Si acceperis uxorem non peccasti, & si nupsit
uirgo non peccauit. Quia uero liberum donum est,
quidam ex eis qui hoc à deo acceperunt potestatem
habent se exstrandam propter regnum cælorum, alij
autem qui non acceperunt, sibi hanc potestatem non
arrogant, sicut enim quiduis aliud potius quàm perpe-
tuo continentes, neque iuramentum aut uotum faciet
eos esse aliud quàm sunt? Non enim potest homo à se fa-
cere quicquam nisi fuerit ei datum è cælis. Itaque dei
dono quidam istam libertatem habent, nemo autem
suis uiribus.

Quod si quis cœperit interpretari hoc quod Chri-
stus dicit. Propter regnum cælorum, id est ut salui
fiant. Viderit ne seipsum à regno cælorum exclu-
dat, excludet certe contra Christi sententiam omnes
sanctos coniuges, & incidet in omnia incommoda
& absurda quæ ante indicauimus. Atque hic libere
dico omnia quæ dixi superius de eo quod Paulus ait,
Bonum est homini mulierem non tangere, Ex scri-
ptura præ-

Propter re-
gnum cæ-
lorum.

puta prouido (non enim aliud hic mihi licet) Si
aut quidam se castrauerunt propter regnum caelo: um
qui bus hoc datum est , ita quidam ducunt uxores
propter regnum caelorum quibus illud donum non
est datum . Tu ne putas propter regnum caelorum
id est propter Euangelium fieri q. quidam accipi-
unt uxores ad uitandam fornicationem , quemadmo-
dum iubet Paulus immo & deus ipse ? Nulli magis
impediuntur a regno caelorum , q. qui uruntur &
in periculo agunt scortationis , qui solent , ut Pe-
trus ait , oculos habere p. enos adultera , his melius
est nubere q. uri . Quid queso impediabat a regno
caelorum siue Euangelio credendo & praedicando sa-
eros Episcopos , quos Paulus uult unius uxoris mari-
tos et filios eoru optimis moribus probatos ? Atq. hic
multi qui sunt coniuges relinquunt beneficia ecclesi-
astica , nundinationem missarum & dignitates , me-
renturq. odia etiam suorum amicorum , tantum ob
hoc ut relinquunt quae deo saunt displicere , & am-
plectantur quae ei placere non dubitant . Nihil hic ue-
rentur praesentem necessitatem & tribulationem car-
nis , de quibus scribit Paulus , ut a necessitate &
tribulatione conscientiarum per dei coniugium libe-
rentur .

ita fit ut nos propter regnum caelorum , dum
non licet

dum non licet bona conscientia aliter uiuere, ducamus
cum tantis carnis incommodis uxores, dum interim
uos Papistæ propter tantillum carnis commodum id
est propter lucra & honores uestros, impie & con-
tra conscientiam persequimini regnum cœlorũ, quod
hodie hæreticum uobis factum est, quia damnat om-
nia quæ uos contempto deo amatis. Sed licet conue-
mini, non tamen uos ex terra geniti gigantes Chri-
stum dominum nostrum, qui omnia in omnibus ubiq;
adimplet, cœlo deturbabit unquam. Noster est
ille deus cuius scriptura & uerbum à nobis stat,
uos autem confundit ut amplius mala conscientia non
agere non possitis. Illi in arribus & alij in equis,
nos autem in nomine dei nostri sperabimus. Nolite
confidere in principibus, in filio hominis in quo non
est salus. Exhibit spiritus eius & reuertetur iste filius
hominis in terram suam & uos cum eo, ubi autem
ista facta fuerint peribunt omnes cogitationes & con-
silia uestra. Non enim est prudentia, non est con-
siliium aduersus dominum.

Atq; hæc hæcenus de eunuchis, de quibus in
Euangelio. Restat ut de eunuchis, de quibus do-
minus in Esaia, diximus, ut uideant aduersarij nostri
quàm cæcos testes nobis producant pro suo in Euan-
gelium Christi odio contra coniugium a deo institutum,
Cecos autem

Ceceros autem testes uoco, non qui nihil uideant,
De eunu- (quis enim sic ex nostris auderet blasphemare in do-
chis in E- minium & Esaiam prophetam?) sed qui non uide-
sais. runt rem de qua inuentur testificari, Nunquam Esa-
ias aut dominus deus approbavit illud quod ipsi ex eo-
rum uerbis approbatum uolunt, nempe illum coa-
ctum atq; adeo impium celibatum. Nobis certum
est, & id ex Esaiæ uerbis probabimus, q̄ eunuchi
illic celibes non significant. Verum ne nos elabi pu-
tetis confictis interpretationibus, quasi scilicet ijs, ut
uos indigeamus, fignite celibes illic significatos, Atq;
hic quidem inuenietis, secundum uestras cogitatio-
nes, merita & prerogatiuas illas specialium corona-
rum, quando dicit. Dabo eis in domo mea & in
munitionibus meis locum & nomen melius præ filiis
& filiabus, Sed quando additur, Nomen sempiternum
dabo eis quod non exandetur, Facietis rursus
solos uestros eunuchos, Christianos, alios á Chri-
stianismo excludetis quos filios & filias intelligitis
Quotquot enim Christiani sunt nomen sempiternum
habent coram deo, & secundum uestram sententiam
& interpretationem, hoc nomen non habent filij &
filie, quos tamen Christianos intelligitis, sed habent
eunuchi. Ergo hos solos Christianos facitis quibus
eternum nomen tribuitis, illos autem licet Christianos
appelletis re tamen ipsa negatis quando hoc nomen
eternum

eternum non habent. Sed desinamus cum ineptis ineptire, ueram & certam horum uerborum sententiam ex ipso propheta aperiemus.

De tribus dicit Esaias. Primi sunt filij & filiae, secundi filij aduenae qui adherent domino, tertij sunt eunuchi. Primi ex sanctis patribus sunt & de carne Abrahe gloriari possunt, qui sunt Iudaei secundum carnem & gloriantur se dei esse filios & filias. Secundi non possunt gloriari de patribus, sed gratias agunt quod in consortium populi dei id est Israelitarum sunt admissi, quis istos non uidet esse profelytos? qui ut maxime sint filij aduenae id est gentilis, tamen adherent domino suscepta circumcissione & lege, Hi aduenae saepe nominantur in Deuteronomio, ut uel uidere licet capite de amos sexto. Tertij quos eunuchos uocat sunt mere gentiles, qui neque de patribus sanctis neque de filiis gloriari possunt, ut enim non in populo dei nati sunt quemadmodum Iudaei, ita neque postea populo dei id est Israeli secundum carnem accesserunt quemadmodum profelyti, ut uel postea filios eis liceret gignere ad augendum populum dei qui in populo dei geniti non erant. Erant hi omnino steriles & lignum aridum, ab alienati (ut Paulus ait) a re publica Israelis & a testamentis dei, & sine deo in hoc mundo.

D

Profelytis

Profel'itis aliqua spes erat se pertinere ad popu-
lum dei atq; adeo ad regnum Messia, de quo inter
Iudeos multa praecleara audiebant ex prophetis.
Nam s' is Ammonitis & Moabitis, secundum le-
gem Deuteronomij, prohibitis, reliquae omnes gen-
tes admittentur in ecclesiam dei uel post tertiam ge-
nerationem. Ab hypocritis tamen Iudaeis cogebantur
sepe audire, nequaquam esse ipsis conferendos, id
quod & postea fecerunt pseudapostoli ex Iudaeis na-
ti, qui nos uolebant proselytorum loco habere & se
se nobis praeferre. Contra quos tam saepe scribit Pau-
lus, In Christo non est Iudaeus neq; Graecus, Gentia-
libus autem, quos Esaias eunuchos uocat, nulla erat
spes, in desperatione agebant sine dei uerbo. Si
quando multa bona & gloriosa dei in haebraeos ex-
hibita beneficia audiebant, commendare potuerunt
similia sperare non potuerunt, quemadmodum in
Actis apostolicis legimus, gentes gauisas ubi ex Pau-
lo & Barnaba didicerant secundum scripturam etia-
am gentibus missum Euangelium, quam salutem ne
somniae quidem poterant, quemadmodum in Esa-
ia dominus ait, Inuentus sum ab ijs qui non quaesie-
rant me. &c. Hos eunuchos lex significauit, dum
etiam Iudeos, secundum carnem eunuchos, prohibe-
uit intrare in ecclesiam dei.

Lex discreuit inter Iudeos & proselytos, dum
hos ita

hos in ecclesiam dei admittit non autem ante tertiam
generationem, discreuit & eunuchos utcuq; iudæ
os ne unquam intrarent in ecclesiam dei. Sed Isaias
predicat Euangelium sanctum omnia æquaturum, ut
non dicat se separatam à populo dei aut differre pro
selytus, nec timeat se non assumi eunuchus, Eunu-
chus autem hic est, non quem homines uocare pos-
sunt eunuchum, de quo lex mandat, sed quem de-
us ipse hactenus habuit pro eunucho, id est inutili
& non generante deo filios in spiritu. De quibus ste-
rilibus & eunuchis id est gentilibus suscipiendis, ma-
gna consolatione præmiserat Esaias interprete etiam
Paulo. Lauda sterilis quæ non parit, decanta lau-
dem & hynni quæ non paribas, quoniam plures
filij sunt, deserta quàm illius quæ habebat uirum, di-
at dominus, & alibi idem. Letabitur deserta & inuia
& exultabit solitudo. &c. Nonne uides ipsum Esai-
am suos eunuchos interpretari, ut tæam q; etiam
in ipso loco dicit dominus, adducam eos in montem
sanctum meum & letificabo eos in domo orationis
meæ. Holocausta & uictimæ eorum placebunt mihi
super altari meo, quia domus mea domus orationis
uocabitur cunctis populis quasi diceret non solum iu-
dæis, non enim cogetur amplius expectare prosely-
tus in tertiam generationem filiorum, aut excludetur
eunuchus id est gentilis, sed sine respectu persona-

D ij rum,

rum, modo credant, recipientur. Id quod Ioel dixit,
Omnes qui inuocauerit nomen domini saluauerit.
Neq; uero suscipiuntur eunuchi ideo q; eunuchi sunt,
sicut non intrmittuntur ad sponsum uirgines ideo q;
uirgines sunt. Nam sicut fatuae uirgines excluduntur ita
& infideles eunuchi. De gratia hic agitur non de me-
rito, ita ut etiam non obsit coram deo gentili q; eunuchus
nomē habuerit, quādo cōuertitur ad Christū, neq;
profit corā deo Israelitis secundum carnem q; nomen
filiorum habuerint, quando excācantur & offendunt
in lapidem offensionis & petram scandali Christum.
Atq; hoc claris uerbis dicit illic Esaias. Hec inquit
dicit dominus eunuchis id est istas promissiones prae-
dicat eis. Qui custodierint sabbata mea, & elegerint
quae ego uolui et tenuerint foedus meum, dabo eis etc.
Hec non facit carnis castratio, sed sola fides. Hec enim
sabbata dei custodit id est resignat se totā deo ut fiat
nō nrā sed eius uolūtas, et tenet foedus dei id est pro-
missionibus eius et pacto fortiter innititur, itaque letifi-
catur in monte et in domo dei id est pacificata cōsuetudo
et gaudio spiritus, agit in ecclesia Christi, quae cōmunis
est omnibus populis, non prohibita ijs qui non
sunt Iudei ut templum Hierosolymorum. Hinc ho-
locausta & uictimae id est omnes orationes talis fidei
& opera & passiones placent deo super altari Chri-
sto, qui proprie dei altare est, sine quo nullum accē-
ptum est.

ptum est sacrificium . Vt uideas hic fidem commen-
dari & meram dei gratiam non aliquam carnis prae-
rogatiuam . Isti ergo Christiani sunt qui ante eunu-
chi fuerunt id est gentiles . Neque commendatur hic
quod eunuchi sunt aut manent , sicut nec commendatur quod
profelyti aliqui sunt aut manent , sed quod non manent
eunuchi quos lex damnat aut profelyti quos lex dis-
cernit , sunt uero plene et sine differentia populus dei
inducti in ecclesiam , atque adeo gloriam tenent quam fi-
lij et filiae id est Iudaei contempserunt . Huc credo allu-
sum in hebraeo , quando legitur . Nomen sempiternum da-
bo eis quod non excindetur , quod dicit . Excinduntur eunu-
chi dabo autem istis nomen aeternum quo nunquam post
hac sint eunuchi coram me .

Nomina Christianorum licet ex gentibus ortorum
scripta sunt , quemadmodum Christus ait , in libro
uite , agnoscuntur enim a deo . Contra de filiis &
filiabus contemnentibus in psalmo dicitur . Deleantur
de libro uiuentium & cum iustis non scribantur , de
quibus in Esaia . Filios enutriui & exaltaui , ipsi
autem spreuerunt me . Hinc & Christus ait . Multi
uenient ab oriente & occidente & recumbent cum
Abraham , Isaac & Iacob in regno caelorum , filij
autem regni eijcentur in tenebras exteriores . Nihil
igitur est ut hic somniet merita eunuchorum prae-
Christianis , quando dicitur . Nomen melius accipient

D iij Nam sen

Nam sententia est; Istorum qui ante eunuchi fuerunt nomen non excindetur, filiorum autem & filiarum nomen excindetur ut fiant eunuchi & damnati gentiles coram deo qui Iudaei filiorum nomine gloriabantur. Hinc horum nomen maledictum erit coram deo, illorum benedictum. Ut uideas quod nomen sit melius, nempe aeternum, quod non excindetur. Omne nomen & omnis gloria Iudaica hic transit ad gentes credentes, quemadmodum Christus ait. Auferetur a uobis regnum dei & dabitur genti facienti fructus eius. Istam esse differentiam nominum indicat tota scriptura & expresse exponit Esai. capite sexagesimo quinto dicens, Eae serui mei comedent & uos esurietis. &c Et dimittetis nomen uestrum in iuramentum electis meis, & interficiet te dominus deus, & seruis meis uocabitur nomen aliud.

Hoc itaq; uult Esaias uerbis domini in eo loco de eunuchis. Vos Iudaei curate per deum quae recta sunt, custodite iudicium id est damnate quae damnanda sunt, & facite iustitiam id est probate & sequimini quae probanda & sequenda sunt, quia fiet breui ut salus mea & iustitia mea, quae est Christus mundo reueletur. Tunc euulgato Euangelio non poterit latere uestra infidelitas & hypocrisis. Nihil
MOROS

moror insignia filiorum nomina . Su sapiam in locum
uestrum , si infideles fueritis , profelytos quos contem
nitis et eunuchos id est gentiles quos impios non iudi
care non potestis . Atq; ita postea factum est , ut me
retrics & publicani præcederent iusticiarios filios
& filias in regnum coelorum , quemadmodum &
hodie fit illis excoeratis , qui ex istis & similibus scri
pturæ locis merita sibi somniant , in quibus tamen iu
dicia dei in ipsos scripta sunt , nam & ipsi iusticiarij
sunt , & reuelato Euangelio declarantur filij non esse
utcuq; hactenus gloriati sint . Vbi quæso nunc est
uester in Esaia calibatus? Agite deinceps contra nos
integris scripturis si potestis , & non sic diserpite
misere ut ignoretis quid dicatis aut de quibus affir
metis .

Hic ubi omnes deficiunt copiæ , quando non pos
sunt consistere præ gloria uerbi dei quod stat a nobis
conuertuntur ad humanas traditiones , salix ut hu
mana signenta timeamus qui diuinis armis protegi
mur . Obijciunt nobis in primis sacrum ordinem ,
propter quem non licet fieri coniugem . Hæreticum
hic uobis est & inexpiabile scelus si quis in ordine
illo uestro ducat uxorem , Veniale autem si iste tam
sanctus ordo , ut alia taceam , scorta admittat , Re
ipsa hoc declaratis , negare mundus non permittit .

D iij Nonne in

Nome in sancto ordine fuerunt sacri episcopi quos
Paulus instituit, quos uult unius uxoris maritos &
filios habere modestos? Sed illi erant episcopi qua-
les etiam nunc docemus esse oportere, non quales uos
hactenus adorastis, qui principes mundi agunt non
praedicatorum euangelij.

Utrumque uero uos ordinatos iudicatis et nos peccata
re in ordinem, tamen Paulus ex spiritu sancto uos pro-
nuntiat inordinatos et excommunicatos. Ita scilicet Satan potu-
it ludere sensibus humanis, ut per uos persuaderet es-
se sacros ordines illa quae sunt contra dei ordinatio-
nem, et ut suis immunditatis nomine sanctitatis tribueret,
uerae sanctitati gloriam nominis auferret, sed ita ne-
cessesse est ut Christiani ignominiam ferant. Sententia
Pauli, ubi ad Thessa. scribit, sic habet.

Præcipimus uobis fratres per nomen domini no-
stri Iesu Christi, ut subducatis uos ab omni fratre,
qui inordinate se gerit, et non iuxta institutionem
quam accepit a nobis. Nam ipsi satis quomodo oportet
imitari nos, quoniam non inordinate gessimus
nos inter uos, neque gratis accepimus panem a quo-
quam, sed cum labore et sudore nocte dieque facien-
tes opus, ad hoc, ne cui uestrum essemus oneri. Non
quod id nobis non liceat, sed ut nosmetipsos formam ex-
hiberemus

hiberemus uobis ad imitandum nos . Etenim cum esse
mus apud uos hoc præcipiebamus uobis ut si quis nol
let operari , is nec ederet . Auduimus enim quos
dam uersantes inter uos inordinate , nihil operis fa
cientes , sed curiose agentes . His autem qui sunt hu
iusmodi , præcipimus & obsecramus per dominum
nostrum Iesum Christum , ut cum quiete operantes
suum ipsorum panem edant . Vos autem fratres ne
defatigemini in beneficiendo . Quod si quis non obe
dit sermone nostro , hunc per epistolam indicite , &
ne commercium habeatis cum illo , ut pudore suffun
datur , neque uelut inimicum habeatis sed admonete
ut fratrem .

Agnosatis opinor uerba Pauli , que quia non li-
benter legitis libens omnia bona fide recitauit . Cœpe
runt & tunc appetere , qui sub specie religionis cu
riose agentes , ex aliorum sudore uiuere cupiebant
contra ordinationem Pauli , atque adeo contra ordina
tionem dei dicentis . In sudore uultus tui uesceris pa
ne tuo . Ex quibus uos hodie obtinuistis regnum , ho
mines ociosi , qui nihil operamini nisi curiosa id est su
peruacua , portatis cappas , raditis caput , editis pi
sces , quandoque nihil editis nisi pro solatio , clauditis
uos in cellis , legitis secundum præscriptum or
dinarij uestri horas canonicas , obseruatis festa ,
D v curitis .

Odiſis ne canitis uiglias mortuorum, fugitis miſſam eſſe ſacri
mo debet ſacramentum maſtantes rurſum Chriſtum, ordine ueſtro
uictū, Chriſti ſuperbitis & beſtiæ Charactere quaſi indelibili. Et
ſtiana ue= pro his quæ nemini profunt (utinam non obſuiſſent
ro chari= tot perditis per uos animabus) uobis omnia deberi
tas debet iudicatis ſecuti uiam Balaam, qui dilexit mercedem
iis qui ha= iniquitatis, quando ſolis pauperibus & laborantibus
ctenus cr= in uerbo debetur ſecundum ſcripturas uictus ex alie
rauerunt no labore. Immo mentimini contra Chriſti gratiam
et non poſ= talia eſſe uiam ſalutis, ſatisfactionem pro peccatis,
ſunt iã cõ= redemptionem animarum ex purgatorio atq; adeo
mode ali= pro quibus uobis ſpecialis merces & corona debeatur
ter uiuere. in coelis.

Sed Paulus red:git uos in ordinem ut laboretis
uel manibus uel in uerbo dei, relinquentes auroſa et
inutilia illa. Alioqui excommunicat uos ſententia lata
per ſpiritum ſanctum, & iubet ut moneamus ut fra
tres quo reſipiſcatis. Quod ſi non audieritis nos uer
bo dei monentes, eritis tandem nobis ut ethnici et pub
licani ſecundum ſententiam Chriſti. Quod ſi etiam
perſequi uolueritis euangelium gloriæ dei aut perſe
cutoribus ſuauere, iam non agitis contra nos ſed con
tra regem exercituum, quis ſtabit contra eum? Ita q;
inordinatos promūdat ueſtros ordines, quos tam ſan
ctos putatis ut in eis non liceat coniuges fieri, qui tam
men ſunt

men sunt secundum uerbum dei quo uestri ordines
non confirmantur. Sanctum uero iudicat ex ista inor-
dinatione redire ad dei ordinationem, ut laborent
manibus & suum non aliorum panem manducent.
Hinc uidere licet sarctores, sutores, agricolas potius
esse in ordine sancto quam uos. Nam illorum ordo
confirmatur uerbo dei. In sudore uultus tui ueseris
pane tuo, ut taceam multa quae de laborando in scri-
pturis praecipuntur uel in Prouerbijis Salomonis. Sen-
tiunt hoc hodie quidam ex uestris qui propter con-
scientiam uolunt potius mercenarij fieri quam sancti
manere patres.

Qui sint
sancti ordi-
nes.

Hic uero doctissime doctor redeo ad gratulatio-
nem. Gratulor enim plane tibi quod in sanctum ordi-
nem tandem concesseris, nempe in coniugium a deo
creatum, ordinatum, institutum, benedictum. Ma-
sculum enim & foeminam creauit eos, & dixit pro-
pter hoc relinquet homo patrem & matrem & ad-
haerebit uxori suae. Benedixitque eis dicens, Crescite
& multiplicamini, & prohibuit ne quid peccetur con-
tra hanc ordinationem siue contra hunc ordinem di-
cens. Non moechaberis, non concupisces uxorem al-
terius aut illam quae tua non est. Et praeterea assit
partem principatus sui marito, dum subieat illi foem-
inam dicens, Sub uiri potestate eris. Item parentia-
bus, dum

bus, dum filios eis subiecit dicens, Honora patrem et
Dei ordi = matrem. Talia uerba dei regnant in nostro ordine
natio et or quem non sanctus Anthonius aut alius quisquam ex
do sacer e sanctis, sed ipse sanctus sanctorum deus instituit et
coniugum consecrauit, cui necesse est ut cedant omnes omnium
hominum et angelorum ordinationes. Neq; hic ha-
bent aduersarij quo istud nostrum de te gaudium in-
terturbent, quando et ipsi docent ex inferiori ordi =
ne licere egredi in sanctiorem et meliorem, uel ut
ipsi dicunt ex laxiore in strictiorem. Ergo quo iure
permittunt clericis ut fiant monachi, monachis ut
fiant Charithusiani, eodem permittent clericos et
monachos fieri coniuges, immo hoc permittent iu-
re diuino, quando illud tantum permittunt ex tradi-
tionibus et figmentis humanis. Impius est qui ordi-
nem sancti Anthonij aut Francisae praefert ordini dei.
Non obuiaant ergo nobis sacros illos ordines, nisi
uelint de inordinatis suis ordinibus male ex uerbo
dei audire.

At grauiter insistant obuiaentes illa uota monasti-
ca, non contenti ijs quae diximus, nempe q; dei uera-
bum et ordinationem non possunt nostra uota et iu-
ramenta immutare, sed si quid contra uouimus aut
iurauimus oportere abijcere nisi uelimus ipsi a deo
abiici, quod et ipsi in suis iuribus fatentur dum le-
gunt. **U**

gunt . In malis promissis resānde fidem . In turpi uo-
to muta decretum , Quod incaute uouisti ne facias ,
Impia est promissio quæ scelere adimpletur . Non con-
tenti insuper q̄ & tibi nuper scripsit D. Martinus Votū quod
Lutherus , uotum , ut sit deo acceptum , oportere esse est contra
cum in nostra facultate ut impleamus , tum non impiū deum .
id est contra deum . Non contenti quoq̄ , q̄ nos do-
lemus de temerario iuramento , & admissi per uo-
tum peccati depræamur coram deo reatum , ut res-
mittat nobis istam iuramenti ignorantiam & temeri-
tatem qui remittit omnia peccata per Ihesum Chri-
stum dominum nostrum , ne baptismi uotum peccat
per impiū uotum , dum scortationis periculum aut
alia immundicia imminet , ut ante dictum . Quid er-
go hic facto opus est ? Nihil mihi cum eorum impie-
tate qui doceri nolunt , sed solum parati sunt blasphemare
dei ueritatem . Si tibi molesti sunt obitæ illis
librum illum de uotis hactenus & perpetuo inui-
ctum , quem ut hæreticum iudicent tamen uerbo dei
cōdēnare non possunt , sed efficiat omnia ad quæ misit
illum deus ex manu Lutheri . Me autem finito ut
post tanta serua , quando fractis animis iacent , cum
eis ludam .

Tria uestra uota sunt , quæ uocatis substantialia
ordinis . Obedientia , paupertas , castitas . Si malo
ordine

Tria illa
uota præ-
ceptori in-
tegra .

ordine recenseo , ignoscite , quia non fui monachus
ut liceat omnia sacra uestra nosse . Nihil hic amicus
noster contra illa tria peccauit , adhuc omnia sunt in-
tegra . Vbi hæc audiunt forte recepto animo dicant .
Ecce illi heretici aut insaniunt , dicentes contra ea que
coram uidemus , aut certe reuocare siue recantare uo-
lunt . Sed ego pergo . Amicus ab obedientia solutus
est per fratres suos secundum uestra iura , quando
factus est in ordine illo Præceptor , cui enim fratrum
obediret , qui factus est aliorum præceptor ; Verum
hic postularem à uobis ut sineretis alios solum pro-
pter uerbum dei quando tam facile absoluitis ab obe-
dientia , quam iactatis esse perpetuam , propter mona-
sterii commoditatem . Paupertatem uero amplio-
rem & si uultis strictiorem , seruat quam iurauerat .
Nam reliquie siue ossa sancti Antonii cessauerunt ad
ferre pecuniam illam tam copiosam ex omnibus ferè
finitimis regionibus . Et quis nostrum , si cum bo-
conscientia liceret , non mallet diuitem illam & omni-
bus rebus copiose abundantem paupertatem mona-
chalem , etiam Franciscanorum , quam regum quo-
rumcunq; quascunq; diuitias ?

Porro castitas , quam solam nunc accusatis perditam
tam , nunc primum adest accepta uxore . Rident ,
& hic inuenient , nisi taceam , unde accersito notario
faciant

faciant hereticum articulum, piarum aurium offeu-
suum. Quia tamen ueritas est dixim. Quotquot iu-
rauerunt perpetuam castitatem, et non habent do-
num perpetuo continendi a deo acceptum, periuri fi-
unt nisi accipiant uxores. Vxoribus autem acceptis
perpetuam seruabunt castitatem, donec adulterium
non commiserint. Quid igitur post hac in amico ac-
cusabitis? Audito hoc uerbo, non rati ut amplius ex
nobis audiant quae audire nolunt, abeunt uel nos accu-
saturi uel aliquid contra nos scripturi, quo hoc lucrifac-
iamus ut interim suis ineptiis non sint no-
tis molesti. Amici autem, si qui adhuc adsunt, sciant me ex
scripturis sacris proposuisse sententiam, nec putent
me ineptire cum quibusdam qui ex nostris uidentur,
qui dum pro coniugio scribunt, cum sacris literis me-
ras nugas et ineptias permiscant, satis monachali-
ter suis legibus nobis praescribentes quid in coniugio
mariti faciamus, atque adeo ea quae potius ipsis permit-
timus seruanda.

Castitas non solum est in uirginitate, aut in iis
qui in celibatu munde uiuunt, sed etiam in coniugio quod
sine adulterio mundum seruatur. Ita et castos mari-
tos dicimus et castas uxores. Coniuges itaque perpetua
am castitatem seruare possunt, dum caelibes interim
etiam hi qui iurauerunt et uouerunt incestu uiuunt.
simile

Castitas et
continen-
tia in con-
iugio.

Simile intelligimus de continentia (ne quis per uocem
Castitas et bula nos elabi putet) Continentia illa qua uiuatur car
continentia nisimpuritas, non solum est ut abstinere perpetuo
perpetua. ab omni muliere, si hoc tibi datum est a deo, alio
qui infelicitate tentabis. sed etiam ut tu coniunx abs
tineas a muliere que non est tua, coniungaris autem
soli tue uxori, atque ita etiam perpetuam seruabis con
tinentiam, licet gignas filios, dum contines ab omni
muliere que tua non est.

Sic Paulus uult episcopum esse σωφρονα καὶ
εγκρατῆ id est continentem et castum, et tamen uni
us uxoris maritum et filios habentem modestos. Si
militer et iuniores foeminas id est uxores uult esse
ἀγαπᾶσθαι id est castas et puras siue castimoniam ser
uantes, et tamen iubet ut discant a uetulis mulieribus
diligere maritos, diligere filios. Si castae sunt
et continentes que amplexibus non utuntur marito
rum, non tunc praecipitur iuuenalis uxoribus ut di
ligant maritos ne forte perdant castitatem et conti
nentiam. Si non utuntur, unde quae habent filios?
Praeterea ad Galatas, εγκρατεία id est continentia,
dicitur fructus spiritus, ut non arrogetis uobis solis
quod spiritus in omnibus operatur Christianis. Sinite
ergo et maritos et uxores seruare perpetuam casti
tatem siue perpetuam continentiam modo adulterium
non committunt.

Hanc castitatem

Hanc castitatem & continentiam. præcepit deus
dicens. Non moechaberis, id est Christo interpre-
te, non concupisces in corde tuo mulierem alienam,
non debes ne uelle quidem ut aliqua impuritate car-
nem tuam polluas. Hinc & Paulus ait, Hæc est uo-
luntas dei sanctificatio uestra, ut a' stineatis uos a
fornicatione, ut sciat unusquisq; uestrum uas suum
possidere in sanctificatione & honore; non in affectu
concupiscentiæ, sicut & gentes quæ ignorant deum.
Et epistola ad hebræos. In omnibus inquit sit ho-
norabile connubium & thorus immaculatus. Fornice-
tores autem & adulteros iudicabit deus. Hæc con-
tinentia laudata est ab omnibus sanctis utriusq; testa-
menti, nec deus aliam exegit ab hominibus unquam,
sepe autem dedit aliam & maiorem sed certe paucis
ut in cælibatu casti & continentes esse potuerint. Ex
his uidere licet, quam recte dixerit sanctus Paphun-
tius in cona'io Nierno, quod semper sanctum habi-
tum est, ubi tamen Satan uoluit constitutionem fac-
ere ne clerici uterentur uxoribus, nisi hic unus resti-
tisset nunquam expertus nuptias, quam recte inquam
dixerit. Honorabiles nuptias, & castitatem esse con-
suetum cum propria coniuge.

Hæc omnia dico ut uerum uideatis quod dixi Si
quis iurauit perpetuam castitatem & continentiam,

E & non

Et non habet singulare donum à deo ut præstet iuramentum extra coniugium, præstet uel in coniugio, tum & uo alioqui perpetuo manebit periurus, quemadmodum tum teme= si quis iuret se daturum mille aureos quando ne unum rarium. quidem habet aut habere potest, aut si quis iuret se non comesturum, quemadmodum illi in Actis Apostolorum, qui non se comesturos iurauerant nisi occiderent Paulum. Esto non sic intellexeris quando iurasti, tamen postea ipsa ueritate, aut certe etiam tuo malo & periculo doctus, discere potius ueritati et præcepto dei credere, quam in tua temeritate propter hominum traditiones permanere. Non peccauit Dauid contemnendo iuramentum quod contra Nabal iurauerat. Peccauit autem Herodes qui propter iuramentum Ioannem uirum iustum occidit ne periurus fieret. Et Saul propter temerarium iuramentum, quod magis sanctum uidebatur quam hæc nostra, occidisset filium sanctum & multo se meliorem, nisi per populum hoc iuramentum irritum factum fuisset, Non statim bonum est quod tibi bonum uidetur, nam lex prohibet ne facias quod tibi rectum sine uerbo dei uideatur, neque bonum fiet quod malum est etiam si sexcenties uel iuraueris uel uoueris.

Quando igitur doctissime Præceptor hæc coniugij tui causa tam sancta est ut deo placeat, id quod intelligis

elligis ex eius uerbo, tam iusta ut merito ab ho-
minibus damnari non debeat licet impij damnent,
tam tibi comoda ut aliter non liceret bona conscientia
uiuere, gaude & agnosce quid hic ex manu dei si-
ne tuo merito acceperis,

PROPHETIA PAULI.

Vt uero constitutiones humanae de caelibatu, quas
hactenus ut diuinas adorauimus, certo agnoscantur
a Satana fuisse, subijcio etiam Pauli prophetiam de
temporibus, quae ipse uidebat post se uentura. Nam
non erit haec prophetia a gratulatione nostra aliena.
Sic enim scribit Thimotheo.

Spiritus certo diat q̄ in nouissimis temporibus disce-
det quidam a fide, attedetes spiritibus impostoribus et
doctrinis demoniorum, in hypocrisi loquentium men-
datum, et cauteriatam habentium suam conscientiam,
prohibentiu nubere, abstinere a abis quos deus crea-
uit ad perapiendum cum gratiarum actione fidelibus
& ijs qui cognouerunt ueritatem. Quia omnis crea-
tura dei bona est, & nihil reiiciendum quod cum
gratiarum actione perapitur. Sanctificatur enim per
uerbum dei & orationem. Hec proponens fratri-
bus bonus eris minister Ihesu Christi, enutritus uer-

E ij bis fidei

bis fidei & bonæ doctrinæ quam assidue sectatus es.
Hec Paulus.

Facile præ-
uidit spiri-
tus erro-
res iustia-
riorum.

Spiritus inquit certo diat. Facile potuerunt ista
Apostoli sancti, quibus sacrum erat reuelatum eu-
angelium, præuidere, quando & ipsis prædicanti-
bus iam Antichristi erant multi ut scribit Ioannes,
& iam mysterium operabatur iniquitatis ut Paulus
Thessa. scribit. Itaque scribit philippen. Cauete
ne, caute malos operarios, caute consationem, si-
gnificans ex Iudæis pseudapostolos qui sub nomine
euangelij docebant fidutiam operum legis. Et Acto-
rum .xx. dixit Ephesiis. Ego scio quod post disci-
pulationem meam intrabunt lupi rapaces non parcentes
gregi. Et ex uobis ipsis exurgent uiri loquentes per-
uersa ut abducant post se discipulos. Paulus ut ibi e-
dem diat, prædicat & Iudæis & gentibus pœni-
tentiam ad deum & fidem in dominum nostrum Ihe-
sum. Ut uideas lupos eum uocare qui diuersa ab
his docturi sunt.

Vt uero facile erat Apostolis hæc prædicare, ita
quoque non difficile est nobis hodie talia præuidere,
quando à uerbo spiritus, dum à deo deseruntur con-
temptores, non alio labitur homo quam ad carnalem
suam sapientiam, ut probet in sui damnationem quod
sibi rectum

sibi rectū uidetur non quod uerbo dei. Verū hic Pau-
lus de singulari reuelatiōe dei dicit. Spiritus cetero dicit, Oportuisse
ut non suspicionem uideas sed rem prædici necessario homines ex
uenturam, quemadmodum et Christus prædixit de rare.
Antichristis et pseudochristis, qui dicturi siue præ-
dicaturi erant. Ecce hic Christus, ecce illic. &c. Has
prophetias Apostolorum et Christi mendaces faci-
unt, qui post mille quingentos annos nihil horum
quæ prædicta sunt accidisse contendunt. Si autem acci-
derunt, facile probabimus ex fructibus qui nam Antē-
christi et pseudochristi fuerint.

Discedent à fide. Non de illis dicit qui abiecto Fides Chri-
Christo sine fronte scortantur, adulterantur, rapiunt stiana.
aliena, ebriosi sunt. &c. sed de illis qui uelut Chri-
stianissimi speciem sanctissimam sibi seruabunt, ita
ut mundus iuret eos esse sanctos, seq; ipsi etiam san-
ctos existiment, id quod ex sequentibus luce clarius
euadet. Fides Christiana effiat ut de te tuisq; operi-
bus et meritis deq; omnibus creaturis desperes, fi-
das autem sola dei patris misericordia te saluan-
dum per Ihesum Christum dominum nostrum, qui
ad hoc nobis à deo datus est ut sit nostra iustitia et
uita æterna. Nemo inquit uenit ad patrem nisi per
me. Per me si quis introierit saluabitur. Ego sum uita
ueritas et uita. Sic deus dilexit mundum, ut filium
E iij suum

suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum
non pereat sed habeat uitam eternam. Et Paulus
ait. Christus factus nobis a deo sapientia, iustitia,
sanctificatio & redemptio. Et iterum. Nunc absq;
lege iustitia dei manifestata est, testimonium habens
a lege & prophetis. Iustitia uero dei per fidem Ihe-
su Christi, in omnes & super omnes qui credunt
non enim est distinctio. Omnes enim peccauerunt ac
destituuntur gloria dei, iustificantur autem gratis
per illius gratiam, per redemptionem que est in
Christo Iesu, quem proposuit deus propitiatorium
per fidem in sanguine ipsius. &c. Et ad Ephesios.
Gratia inquit estis saluati per fidem, & hoc non ex
uobis, dei enim donum est, non ex operibus, ne-
quis gloriatur. Ipsius enim factura sumus, creati in
Christo ad opera bona, que preparauit deus ut in
illis ambulemus. Hinc facile uidere licet quid sit illud
prophetæ. Iustus ex fide uiuet.

Qui sunt ergo qui discesserunt a fide? nonne
illi qui ab hac fiducia in Christum, quam in baptis-
mo promiserant, desecerunt ad sua opera & huma-
nas traditiones, quas (ne redire eis licet ad fidem)
iuramentis & uotis confirmant? quo quid amplius
faciunt quam q. iurant se posthac non fore Christia-
nos quemadmodum in baptismo uouerant? Christi-
ani enim

quæ enim sola in Christum fide fiunt. Alij operarij
dici possunt, Christus operarios iniquitatis appellat
etiam illos qui se iactant in nomine eius prophetasse
& miracula fecisse, propterea q. absq. fide omnia fecerint
utauq. sancta apparuerint. Quicquid enim est
sine fide peccatum est, et sine fide impossibile est placere
deo. Itē traditionarii siue traditores à traditionibus
hūanis, iustitiarum à iustitijs carnis, cappati, rasi, uncti,
rosarii, missarii, horarū canonicarū lectores. Romanē
ses uiatores dici possunt. Christiani autem à Christo
dici non possunt. Nam Christiani solo Christo fidunt.
illi autem suis operibus & traditionibus. Et licet uo-
cabulum fidei sibi quoq. falso arrogant, tamen re ip-
sa negant, nam fidunt cappis, plattis & reliquis ho-
minum inuentis quæ contemnere heresim & damna-
tionem esse iudicant. De hac defectione siue discessio-
ne à fide, ad Thessa. quoq. dicitur, q. post eam reue-
landus sit homo ille peccati cum suo regno, qui hodie
latere non potest, qua de re sepe scripsit D. Marti-
nus, et uulgo feruntur meæ annotationes in secundis
caput secundæ Epistolæ ad Thessa.

Nō negant hodie Papistæ se discessisse à fide, quā-
do nihil magis oderūt, nihil magis persequuntur quā
hūc unū nostre salutis articulum. Ex fide in Christū
iustificamur. Huic ut uocant, articulo consonant om-
nes scripturæ, neq. aliud credunt aut credere ad sa-

Nihil doce-
mus contra
Papisticū
regnum,
præter hoc
solum, q̄
ex fide in
Christū iu-
stificamur.

lutem possunt qui à deo per Christum iustificantur, quemadmodum Petrus ait in Actis apostolicis. Huic inquit omnes propheta testimonium perhibent, remissione[m] peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Hunc articulum per gratiam Christi iam recepimus, prædicamus, credimus. Finzuit nos aduersarii nostri nos multa docere noua sed plane in hoc uno articulo omnia nostra pendent. Hunc si possunt conuincant ex uerbo dei non esse uerum, & nullo negotio omnia nostra cadent, si non possunt, non sperent suum regnum staturum. Hic enim unus articulus utrunq; perficiet & quod in eis coepit & quod in nobis. Declarat enim, & semper uelint, nolint, nobis etiam in Christo defunctis, declarabit illos defuisse à fide, nos ad fidem rediisse. Cur miseris, præter innumera & clara testimonia non satis est, ut à defectione fidei redeant nobiscum ad fidem, per dei benignitatem quæ nunc nobis offertur, cur inquam non satis est quod Christus dicit. Frustra colunt me docentes doctrinas & mandata hominum. Omnis plantatio quam non plantauit pater meus eradicabitur? Contra præceptum dei & uerbum Euangelij statuunt & statuta seruant, & per hæc adeo insaniunt, ut non solum Satanico errore se alius sanctiores putent (quia supererogationis opera fecerunt qui nondum erogauerunt quæ ipsis commissa sunt)

sa sunt) sed etiam suam sanctitatem, sua merita & opera aliis uendant. Plane impius est qui in his hominibus defectionem à fide non agnoscat.

Attendentes spiritibus impostoribus & doctrinis demoniorum, Qui sunt spiritus impostores, nisi si hi qui Satana magistro spirituales uolunt haberi, & ista specie quasi ex spiritu sancto offundunt hominibus suos errores & spiritualia, id est ea per quæ homines iustificentur à peccatis et uitam habeant eternam, uidentur docere, sed doctrinæ sunt non dei sed demoniorum & mera impostura. Egregia salicet hæc laus est traditionum humanarum, quæ tamen mentiuntur sanctitatem, merita, angelicam uitam. Neq; doctrinas hominum more scripturæ uocat, sed respiciens in fontem unde emanant, doctrinas uocat demoniorum, quas necesse est esse illas quæ uerbo dei aduersantur, quæ non docent fidem in Christum, sed fiduciam in opera utriusq; in speciem sancta. Nam sancta & bona opera esse non possunt, sed peccata sunt, in quibus confidis & speras remissionem peccatorum & salutem, quando hæc gloria fiducie nostræ soli debeat Ihesu Christo domino nostro. Rata est Christi sententia, Qui non est mecum aduersum me est.

Isti spiritus impostores et doctrinæ demoniorum

E y dura

Qui sint
qui negent
Christum
uenisse in
carnem.

dum docent per opera nos iustificari, dum fidere ijs
que nos possumus facere, nonne negant Christum ue
nisse in carnem? ut uideatis qui sunt seductores, &
Antichristi, & spiritus qui non ex deo sunt sed ex
Satana, de quibus Ioannes in epistola admonet ut ca
ueantur. Vanis quidem uerbis, hoc est quibus ipsi
non fidunt, dicunt Christum uenisse in carnem, Chri
stum mortuum pro peccatis, sine Christo non esse salu
tem, ceterum nihil aliud faciunt his uerbis quam
quod illi qui irridentes salutabant. Aue rex Iudeo
rum. Nam post istos titulos rem ipsam Christo ne
gant, & pro peccatis alia remedia habent quam
Christum, suis contritionibus, attritionibus, con
fessionibus, satisfactionibus, obseruationibus, reli
gionibus fidentes, que potuissent ab hominibus fieri
etiam si Christus non uenisset in carnem. Nonne his
frustra uerbum caro factum est?

Neque noui isti spiritus, qui hodie indignantur quod
nihil aliud doceamus quam fidem & charitatem con
sistere in hoc possunt ut sentiant nos non nostro sed
Christi opere saluari, sed semper aliquid sui operis
ne essario addendum iudicant sine quo non sit homini
bus salus. Quia una additio semper notabis An
tichristos, contra quos dicit Christus. Sine me nihil
potestis facere. Faciunt quidem palmites fructum
multum

multum sed in uita, ad hoc autem ut uiti inserantur
nihil facere possunt. Extra enim Christum quid fa-
cerent? Isti uero spiritus impostores ut a conditis ho-
minibus ita & hodie, pergunt homines docere quo-
suis operibus & studiis ad hoc pertingant ut Christo
inserantur et spiritum Christi hauriant. Quasi uero
non sint in conspectu dei foetida peccata quaecunq; fa-
cimus antequam Christi spiritu Christo inseramur,
quasi tuo foetore tibi sanctum possis redimere spiri-
tum. Omnes infideles, id est fiducia cordis non ni-
tentes in solam dei misericordiam, uocat Christus
operarios iniquitatis, etiamsi dicant se prophetasse
ipsius nomine & miracula fecisse. Iacobo certus esto
a fide discessisse qui aliam fiduciam docent preter eam
quae est in Christum Ihesum quacunq; tamen specie
sanctitatis id faciant, quascunq; etiam reuelationes spi-
ritus sancti se habere mentiantur, atq; ideo spiritus
esse impostores, & quicquid docent hac impia con-
tra Christum fiducia doctrinas esse non dei sed demo-
niorum.

Porro haec Pauli propheta, non tam erroris ma- Seductos
gistros, qui impudenter, contra conscientiam, nullo dei accusat
respectu, mentiuntur ut suos confirmet errores, ac Paulus
cusat, quam illos qui sub specie sanctitatis per super-
stitutionem sinunt se ab illis & ab illorum inuentis do-
ctrinis sedua & errorem suum pro sanctitate ado-
rant.

vant, quemadmodum hactenus multi boni uiri, nihil
mali in hac re sibi conscij, receptos errores secuti
sunt, & mordicus tenuerunt, ita ut etiam seducti
fuisent electi si fieri potuisset, quemadmodum Chri-
stus praedixit. Accusat inquam erroris discipulos dum
ait. Attendentes spiritibus impostoribus. &c. q. spe-
cie ueritatis, ficta religione, mendacibus miraculis si-
nuu se abduca in doctrinis demoniorum, in abnega-
tionem iustitiae dei quae est per Christum Ihesum do-
minum nostrum.

Non exau-
sati hic bo-
na intentio
quam uo-
cant.

Sed nū exasantur, q. qui sic se finunt seduca habēt
bonā cōsaētā, bonā intentionē qua cultū dei uolunt et
uolunt consultum suae salutis. Respondeo. Christus hic
profert sententiam. Si caecus caecum duat ambo in
foueam cadunt. Coeci sunt q. deficiētes a fide uero lu-
mine, attendūt tenebris et hic mirantur quae ipsis sine
uerbo dei sancta uidentur. Bona consaentia & bona
quam uocant intentio debet rectificari uerbo dei, alio-
qui tua somnia & humana figmenta pro ueritate se-
queris. Et accedet tibi hoc iudicium dei quod Pau-
lus scribit Tessa. Dilectionem inquit ueritatis non
susceperant ut sani fierent, ideo mittet illis deus ope-
rationem erroris ut credant mendacio, ut iudicentur
omnes qui non crediderunt ueritati sed consenserunt
iniquitati. Sola fides est religiosus cultus dei. Hac
abrogata hodie traditiones humanas pro cultu dei ha-
bemus.

benus. Neq; sinunt se abduci à fiducia traditionum
quibus obstinata mens est, usq; adeo attendunt spiri-
tus impostoribus & doctrinis daemioniorum, etiamsi
nullum dei uerbum habeant unde certi sint se suaq;
deo placere, etiamsi uerbis dei manifeste eis decla-
res errorem. Ut non frustra praedixerit Paulus.
Discedent à fide intendentes spiritibus. &c. Ut non
frustra quoq; alius dixerit, qui sordet sordescat ad-
huc.

Qui deficiunt à fide non possunt non attendere
spiritibus erroris, ut semper ita & nunc, & ne ex
fructibus quidem deprehendere possunt arborem. *Discretio*
Animales enim facti quid spiritualium intelligerent? *Spiritu. um.*
Christiani uero qui sola in deum fiducia nituntur ac-
ceperunt praecipuum. Attendite à falsis prophetis
qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intus au-
tem sunt lupi rapaces, non parcentes gregi sed lo-
quentes peruersa ut trahant post se discipulos. Nolite
omni spiritui credere, sed probate spiritus num ex
deco sint, quoniam multi pseudo prophetae exierunt in
mūdū. Et addit Ioānes fructus unde eos cognoscamus
dicens. In hoc cognoscatur spiritus dei. Omnis spiritus
qui confitetur Ihesum Christū in carne uenisse ex deo
est. Et oīs spūs qui non cōfiteatur Ihesū Christū in carne
uenisse. ex deo non est, & hic est Antichristus, de quo
audistis q̄ uenturus sit & nunc in mundo est. Antis-
christi

*Nota discretio
Spiritu. um.*

christi facti sunt multi. Ex nobis prodierunt, id
est Christianos se fingebant, sed ex nobis non fue-
runt. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utiq;
De mundo nobiscum, sed hoc fit ut manifestum sit q non om-
nes sunt ex nobis. Ipsi de mundo sunt, ideo de mun-
do loquuntur, id est talem iusticiam hoc est humanam
Antichristi-
sti. predicant, quam mundus & sapientia humana con-
demnare non potest, & mundus eos audit. Nos ex
deo sumus. Qui nouit deum audit nos, qui non est
ex deo non audit nos. Per ista cognoscimus spiritum
ueritatis & spiritum erroris.

Ne uero obscurum sit qui isti Antichristi de
mundo loquantur, ne putes loqui de scortatione &
latroaniis, sed potius ut uideas loqui de sanctis quasi
rebus, Audi Paulum qui sic ait Colof. Videte ne
quis uos deapiat probabili sermone, ne quis uos de-
pudet per philosophiam & inanem fallaciam, se-
cundum traditionem hominum, secundum elementa
mundi, & non secundum Christum, Vides ne damna-
ri omnem Aristotelicam & Platoniam theologiam,
ex qua ortæ sunt omnes papistarum sectæ, quæ in ele-
mentis huius mundi, & in pharisaicis id ex extra-
nis iusticiis constituunt rationem æternæ salutis. Et
addit. Quia in Christo inhabitat omnis plenitudo di-
uinitatis corporaliter, & estis in illo completi, qui
est caput

est caput omnis principatus est potestatis . &c. quibus
declarat in Christo nos deum patre certo possidere ,
in ipso nos possidere omnia , per ipsum in cruce pro
nobis satisfactum & contra aereas potestates trium-
phantum , ut extra Christum in illis sanctis figmen-
tis traditionum humanarum nihil requiras .

Ex his etiam perspicuum est quod in prophetia ad In hypocrisi
dicitur . In hypocrisi loquentium mendacium . Demo si menda-
cia loquuntur per illos spiritus impostores , quemad-
modum spiritus sanctus per ueritatis praecones loquitur .
Loquuntur inquit mendacium , nam ex propriis lo-
quuntur , quemadmodum pater ipsorum diabolus ,
ut ait Christus in Ioanne . Sua somnia nobis pro
uerbo dei offundunt , quae non possunt non esse men-
dacia , quibus istam summam impietatem & execran-
dum mendacium addunt , ut dicant ista se habere ex
spiritu sancto , ex reuelatione diuina , sine quibus ser-
uatis non sit salus . &c. Atq; haec ideo faciunt ut men-
dacium hypocrisi id est egregia ueritatis & sanctita-
tis spece tegant , ad decipiendum eos qui deficiunt a
fide & attendunt istorum doctrinis & institutioni-
bus .

Hos ut cognoscamus Colossenses claris uerbis in
loco eodem ita monet . Nemo uos iudicat in cibo aut
in potu , aut in parte dici festi , aut neomeniae aut
sabbatorum .

Religiones
angelicæ .

sabbatorum quæ sunt umbra futurorum , id est ue-
ram iusticiam , quæ per Christum mundo uulganda
erat , tantum præsignificabant , corpus autem Christi
id est ipsa ueritas & res ipsa quæ significabatur in
Christo est , ut nõ iã signis opus sit quãdo rē quæ tūc
significabatur possidemus . Nemo uos seducat in humili-
tate data opera et religione angelorū , quæ non uidit ,
sed mētur se uidisse hoc ē agnouisse , quasi à deo sint
ista humilia id est uilia et sordida et quæ persuadere
uult angelicā esse sanctitatē , ambulans frustra infla-
tus sensu carnis suæ , id est humane sapientiæ , quæ
non potest esse subiecta deo , secutus præstigia , &
non obtinens caput id est Christum , ex quo totum cor-
pus per nexus & coniunctiones subministratum &
augmentatum crescat secundum augmentum dei .

Et pergit . Si ergo inquit mortui estis cum Chris-
to ab elementis huius mundi , quando regnum &
iusticia Christi non est in hoc mundo aut huius mun-
di rebus , & Christus non est in mundo , in quo Chri-
sto omnes Christiani sunt huic mundo mortui , quid
tanquam uiuentes mundo & mundanæ iusticiæ tene-
mini in consēntia uestra his mundanis decretis . Ne
tetigeris , ne gustaueris , ne contrectaueris , quæ om-
nia ipso usu consumuntur ? secundum præcepta &
doctrinas hominum , quæ sunt rationem quidem ha-
bentia sapientiæ in superstitione & humilitate , &
non parando

et non parando corpori, nec honorem ei habendo
quantum carni satis est. Vides et hic mendacium in
hypocrisi. Hoc mendacium coepit in paradiso, quan-
do contra dei uerbum persuasit Satan, homines per
uerbi contemptum similes dijs futuros.

Sequitur. Caeteritatem habentium suam consa-
entiam. Vtunq; omnia quae isti docent et profitentur
in speciem sanctissima uideantur, et approbentur
ab omnibus qui defecerunt a fide et his attendunt,
utunq; suis mendacis gloriam auacpentur, sancti-
tatem et merita iactitent, et uel angelorum religio-
nem simulent, tamen intus in conscientia pudendum
signum habent, caeterio iniusti sunt coram deo, ut
illi qui propter sua scelera turpes notas publico iudi-
cio acceperunt. Turpitudinem ibi habent, quam dum
omnia hypocrisi tegunt ad fallendum imitatores uel
solam tegere non possunt. Hic omnia foetent. Hic
cum Cain fugitur a conspectu dei, Hic mendacium si-
bi consaum timet ne occidatur et pudefiat ubicunq;
inuentum fuerit, capit in tenebris agere istud demo-
nium meridianum, q; meridiaum est ostentat, q;
uero demonium est hypocrisi tegit.

De caeteri-
atis consa-
entis.

Confer nunc istos hypocritas cum ueris sanctis
In sanctis quos deus per Christum sanctificauit om-
nes extrinse

Iudicium a mundo, seductores iudicantur, indigni putantur
mundi sal- hac uita, quin & ipsi sciunt & fatentur quid ex se
litar in u- sint. nempe peccatores, Intus uero est omnis decor
dicāda san filie regis, ibi enim fides facit securam coram deo cō
Etirats. scientiam, ibi est gaudium in spiritu sancto quod ne
mo tollet ab eis. Ibi conscientia laeta scit se gaudere
de uerbo dei, nihil sentire cōtra uerbū dei, nō se adug
terare uerbū dei, in hoc uerbo haber salutē et omnia
per Ihesum Christum dominum nostrum. Hic dicere
et cum Paulo, Gloriatio nostra hęc est testimoni
um conscientie nostre, q̄ in simplicitate cordis &
sinceritate dei, & non in sapientia carnali, sed in
gratia dei conuersati sumus in hoc mundo.

In hypocrisis uero omnia sancta apparent, mun
dus glorificat eos, sancti patres uocantur, saluatores
habentur sine quorū meritis hic mundus uon staret,
quicquid dicunt oraculum est. Inexpiable peccatum
est uel nutire contra eorum sanctitatem, sed intus in
conscientia miseria, turpitude & foetor est, quę ut
maximē ad tempus prę opinione iustitię non senti
unt, sentient tamen ubi lampades extinguentur. In
tentatione enim grauis conscientie aut saltem in mor
te, percuntibus ipsorum meritis in quibus speraue
rāt, non norunt aliud quām desperare. Nunquam uero
coram deo bona conscientia et secura gaudere possunt.

Maledicta

Maledicta ergo externa hypocrisis quæ mala intus
consentia premitur.

In primis uero errorum magistri, qui reuelatio-
nes fingunt & spiritum iactant, interim tamen docen-
tes ea quæ uerbum dei non habet, & de quibus ipsi
dubitant aut certo sciunt se mentiri, quam putas con-
scientiam habeant nisi cæteritatem id est æterno op-
probrio coram deo notatam, in qua suum signum
scilicet diabolus ne amplius cognoscatur esse dei. Nam
pefissima conscientia in hypocrisi loquuntur mendacis-
simam. Hi magistri efficiunt suis demoniorum doctri-
nis, ut quotquot errore misere seducti eos imitantur
fortiantur quoque cæteritatis conscientias id est turpi
& Satane signo notatas. Conscientiæ enim pulchritu-
dinem debemus deo, ut trepidemus ad eius præcepta
atque iudicia, gaudeamus de eius promissionibus & si
quid secundum eius uoluntatem recte curauerimus.

Discipuli autem spirituum impostorum & doctri-
narum demoniorum, relicto dei uerbo (nam dere-
linquerunt fidem) trepidant ad uerba & traditio-
nes humanas, mortaliter se peccasse sentiunt, sed non
sic edant, legant, uestiant, uigilent. &c. mereri au-
tem & sibi & alijs si faciunt secundum humanas ad-
inventiones. De his omnibus habent conscientiam,
de hoc uero quod hæc omnia sunt contra deum et Chri-

F ij stum

Errorum
magistri
suis Satani
as menda-
cis faciunt
alijs cæter-
ritatis con-
scientias.

stum eius, nempe q̄ in talibus fidunt, nullam habent
consentiam. Consentia ergo eorum adultera est
et signum habet turpitudinis, dum contempto dei uer-
bo, frustraneis hominum doctrinis uult suo erro-
re se alligatam.

Ducere uxorem est
Papistis he-
reticum,
non autem
scortari.

Nonne cauteriatam habent consentiam, qui cum
scortis contaminari non uerentur, et facilem sibi per-
sudent absolutionem, & satisfactum putant per le-
ctionem psalmi, Miserere mei deus, aut per aliud,
donec pura consentia, ut putant, missauerint, nam
ultra non capiunt absolut, non enim scorta abiiciunt
aut abiecta uolunt. Illos autem qui propter consen-
tiam, timore dei, secundum dei uerbum & or-
dinationem, ducunt uxores ad uitandam scortationem
iudicant hereticos, è mundo tollendos, quibus nulla
satisfactio ualeat ut suas à deo acceptas retineant uxo-
res, qui non possint absolui, licet non peccarint in de-
um, nisi à sede Romana aut habente potestatem, &
ne ab hac quidem sede possint absolui nisi relictis,
(quod prohibet deus) uxoribus, redeant ad scorta-
tionem, quo enim redirent nisi ad scortationem qui-
bus deus non dedit ut extra coniugium à se institutū
pure uiuant? quemadmodum ante satis diximus,
Propter scortationem uitandam ait Paulus, unusquis
q̄ habeat suam uxorem. Nonne inquam isti caute
riant

riatam habent conscientiam.

Hanc autem conscientiam quibus ferent acceptam nisi spiritibus impostoribus et doctrinis demoniorum in hypocrisi docentium mendacum? Sic autem decipi debuerunt, quia discesserunt a fide quam Christo in baptismo promiserant, ut credant mendacio qui dilectionem ueritatis non susceperunt. Tu ne adhuc dubitas discessisse a fide, id est a uerbo dei siue a fiducia in deum, qui ea que deus prohibet, nempe decem scorta, facilius admittunt quam unam coniugem? Illud utcumque peccatum esse dicant tamen uenia dignum iudicant. Hoc autem irremissibile faciunt, nisi et tu qui duxisti uxorem damnes cum ipsis coniugium. Nonne hoc est agere absque fide et absque timore dei, sic ludere coram deo et irridere et contemnere in iis que deus prohibuit, et rursus sic blasphemare, condemnare et persequi ea que deus instituit et suo uerbo approbavit? O insaniam, Ve uobis Sodoma et Gomorrha. Audite uerbum domini principes Sodomorum, perapite auribus legem dei uestri populi Gomorrhe, non uictimis uestris, solemnitatibus et fictis precebus uestris effugietis iram dei, nisi relictis traditionibus uestris ex quibus habetis cautritas conscientias, redeatis ad uerbum dei, quod solum rectificat conscientias in conspectu dei, et non sinit
abire in

Discessisse
papistas a
fide certum
est.

abire in errorum tenebras, quemadmodum ille dixit
Lucerna pedibus meis uerbum tuum & lumen semi-
tis meis. Legite uos reliqua contra hypocrisim ue-
stram dicta Esaie capite primo.

Sultitia can-
teriatarii
consentia-
rum.

Inuenies qui rapinas sequuntur & latrocinia,
qui usuris & iniustis lucris uictitant, ut taceam alia
& facilem ueniam sibi pro omnibus promittunt. atq;
adeo quaedam non agnoscent esse peccata, qui si comede-
rent carnes feria sexta aut in quadragesima crederent
se non Christianos esse posse sed hereticos et in eter-
num damnatos. Sic dolent sacerdotes de neglecto mani-
pulo, qui nullam consentiam habent de uenditione
missarum, & q; sepe coacti celebrant missas & tra-
ctant corpus & sanguinem domini, edentes & bibe-
ntes, alioqui libentius non celebraturi, nullam habent
consentiam q; corpore & sanguine domini in sacra-
mento non utuntur quemadmodum Christus insti-
tuit, quia pro uerbo Christi traditiones humanas
susceperunt. Sic iudices & principes nullam consen-
tiam habent q; causa uidue & pupillorum non in-
greditur ad ipsos, q; non resistunt opprimentibus,
q; non gubernant quasi rationem reddituri de commi-
so officio, qui tamen cauteriatis consentiis trepidant
ad illas traditiones humanas, ita ut potius audeant
uerbum dei et sacrum Christi euangelium persequi
& sanguinem

et sanguinem effundere innocentem, quam uel latum
digitum ab hominum constitutionibus discedere. Mun-
dus ferè totus hæc hodie uidet, & tamen illi non pu-
tant se uideri ne à deo quidem.

Sed hic omnes ferè istæ aueritate consæntiæ ex-
cusant dicentes. Nos non timemus in istis obserua-
tionibus homines aut humanas doctrinas, sed deũ. Si
enim aliquid contra faceremus, credimus nos non in
homines sed in deũ peccare. Itaque hic consequimur
timorem dei quem ubiq; sacrae literæ commendant.
Respondeo. Hæc maxime pertinent ad mendacium
quod spiritus impostores in hypocrisi loquuntur. Scio
multos homines hac spee falli, qui alioqui non sunt
sibi in pluribus rebus male conscij, sed quando non
uerbo dei sed spiritibus impostoribus attendunt, ne-
cessè est eos sic falli, ut cœci cum cœcis in foveam ca-
dant. Debet quidem deus timeri, & infœlix est qui
timorem domini abijcit, sed timeri uult in ijs quæ ipse
præcipit & uetat, non in ijs quæ homines confinxe-
runt, & pro blasphemia habet si eius mandato man-
data & doctrinas hominum compares. Comparas
autem, si quemadmodum saluantur qui seruant man-
data dei, & damnantur qui non seruant, sentias eti-
am saluari qui seruant mandata hominum damnari
qui non seruant, ut taxam de insania illorum qui
hæc illis præferunt.

Timor deĩ
hypocritarũ
cus et à deo
damna-
tus.

Hunc autem timorem dei, quam hypocritæ iu-
sticiarij, relicto dei uerbo, ex traditionibus huma-
nis sibi formarunt, esse maledictum à deo, testatur ipse
Timere de- nis sibi formarunt, esse maledictum à deo, testatur ipse
um pro = in Esa. dicens. Eo q, appropinquat populus iste ore
pter tradi- suo, & labus suis glorificat me, cor autem eius longe
tiones hu = est à me et timuerunt me mandato hominū et doctri-
manas. nis, ideo ecce ego addo ut mirabilem rem faciam po-
pulo huic, miraculo grandi & stupendo. Peribit
enim sapientia à sapientibus eius, & intellectus inteli-
gentium eius abscondetur. Quod ore & labiis ap-
propinquant deo sine corde, significat eos fingere do-
ctrinis & externis obseruantis cultum dei, ceterum
defecisse à fide id est fiducia cordis in deū. Attendere
uero ait spiritibus impostoribus & doctrinis demo-
niroum in hypocrisi loquentium mendacium, quando
dicat. Timuerunt me mandato hominum & doctri-
strinis.

Que maior laus, que maior sanctitas aut certior
posset audiri, quoniam quando deus commendat
homines dicens. Timuerunt me? Non hic fallitur
iudicium ubi deus ipse pronunciat, & addit. Timue-
runt me propter mandatum & doctrinas hominum.
Non mirum si ex hac dei sententia inflarentur tradi-
tores siue traditionarij illi & dicerent. Ecce deus ipse
pronunciat quid boni ex nostris mandatis & doctri-
nis ueniat, nempe q, ex eis discant homines timere
deum.

deum. Sed audite uestra merita, uestras coronas,
uestram retributionē atq; adeo uestram impietatem.
Horrendo inquit miraculo sapientes qui sunt in isto
populo faciā stultos & excœcabo, & intelligentes
faciā sine intellectu. Excœcatis autem sapientibus
id est prināpibus, iudiabus & doctoribus siue præ-
dicatoribus, quid fiet de reliquo uulgo? Regna-
bit ergo impietas & stulticia sub specie sapientiæ
& cultus dei, quare inquit sic excœcabo, quia timu-
erunt me propter mandatum hominum, qui sic ti-
ment deum, certum est q; mandatum & uerbum
dei abiecerunt, faciētes quod ipsis sanū & rectum
uidetur id quod lex prohibet. Ex his uides quam cau-
teriarum consāentiarum nulla sit exāfatio.

Verum hic ināpiunt uel sero sapere quidam di-
cētes, quare accusatis q; sic edimus, uestimus, obser-
uamus, & quare Pauli prophetiam interpretamini
contra nos, Quando Paulus ubiq; docet talia nihil
obesse ad salutem sed posse libere seruari? Et addunt
Non omnes Papistæ sunt scortatores, sed inueniun-
tur multi boni uiri clerici & monachi atq; adeo &
laici cælibes de quibus nihil habetis quod accusetis.
Audio, sed si sic ināperitis loqui de libcro usu uestra-
rum traditionum, ut liceat cum bona consāentia ita
non uti quemadmodum uti, non stabit regnum ue-
strum.

*Impietas
inimica
uerbo, uult
se uerbo
dei tueri.*

F v strum.

Non enim accusamus talia opera sed operum opinio-
nem id est q̄ per ea speratis impie salutem, neq; Pau-
lum interpretamur contra uos, sed ipse uos mani-
festis uerbis ubiq; ita prodit ut nostra interpretatio
hodie Pa- ne non sit opus. Vereor ne non ex animo ita inapia-
pistæ qui- tis sapere, sed potius quærerere, ut licet alia hypocrisi
dam serui si, tamen idem uestrum mendacium confirmetis, ne
tutem Sata non euangelicam ametis libertatem per quam consäen-
tiæ liberae sunt, sed potius isto prætextu quærat, ne
ne defen- quis uerbo dei sit uestris astutiis & cauteriatis
dunt. consäentis molestus. Si per uerbum euangelicum
quod prædicat Paulus liberae sunt uestre consäen-
tiæ, curate ne posthac mundus amplius uestra hypo-
crisi seducatur. Seductores fuistis orbis non satis
erit uobis in oculo respuisse & cauteriatis con-
säentias exuisse. Damnae publice errorem qui ha-
ctenus in hypocrisi loati estis mendacium, aut certe
attendistis illis spiritibus impostoribus & doctrinis
demoniorū quæ loati sunt in hypocrisi mendacium,
ut seducti seduceretis & alios.

Quod uero dicitis. Non omnes Papistas esse scor-
tatores sed multos esse bonos uiros qui coram mun-
do accusari non possint. Scio, nemo nostrum negat.
Non enim agimus mendacijs contra papistas, quem-
admodum quidam qui ex nostris uideri uolunt sed
non sunt

non sunt, qui enim pro ueritate mendacis pugna-
mus? Scripturis & ueritate hic opus est non menti- Veritate a
tis conuitiis. Si solum de peccatis ageretur persona- gendi con
rum, nos certe operiremus per charitatem mul- tra Papi-
tudinem peccatorum, quando & nos sumus peccato- stas non cō
res & in multis delinquimus, uerum contra doctri- uitis .
nam eorum nobis res est qua seducant orbem, docen-
tes fiduciam operum id est stercore humanorum,
pro fiducia in Christum qui est saluator mundi,
Confundimus per uerbum dei eorum uerba, ne am-
plius seducant alios, & ut ipsi conuertantur nobiscum
ad Christum. Itaque non euadent isti quos bonos dici
tis & non esse scortatores quo minus sint hac Pauli Sanctulē
propheta notati. Nam non hic agitur de scortatione Papiste in
aut alijs uitijs, sed de cauteriatis conscientijs quæ fo-primis ac
ris sancta hypocrisi mendacia humana pro ueritate casandi-
uenditare possunt. Primarij ergo hic erunt quos uos
excipere uolebatis.

Nam ut innumera alia taxam, quibus quæso de-
bemus confirmatum istum clericorum & monacho-
rum celibatum, qui tam multas animas atque adeo
& corpora perdidit & hodie perdit, nisi istis san-
ctulis uestris qui in specie sancte uiuere possunt? Hi
quo ista eorum sanctitas latius propagaretur, effec-
runt ut isti laquei traditionum humanarum tende-
rentur.

rentur, quo Satan cuius spiritu hæc excogitarunt plura
res aperet animas & illaqueatas teneret. Si enim
omnes fuissent scortatores, non potuissent uel hac con-
stitutione tam diu seduxisse, nemo commendasset eor-
um contra uerbum dei præsumptam temeritatem.
Oportebat ut mendacium quod loauti sunt, quod sta-
tuerunt, tegetur hypocrisi, ut hic & alijs possent
persuadere & imponere, quo sinerent suas conscien-
tias isto cauterio inuri, ut potius auderent scortari
quam coniuges fieri.

Interroga illos Papistas qui non scortantur, an li-
ceat alijs qui in periculo agunt ne labantur in scortati-
onem ducere uxorem. Non licere dicent, quia sacra
sancta Romana ecclesia hoc non permittit. Non sunt
hodie qui magis resistunt ne ducantur uxores a cleri-
cis, atq; illi qui ista carnali sanctitate timent, dum
alij qui iam graues habent conscientias libenter ape-
rent liberari, & per dei coniugium ex Satanae la-
queis euadere, Cauteriatas ergo isti in primis conscia-
entias habent, ut humana & Satânica diuinis et uer-
bis & operibus præferant, quos uos præ cæteris facti
atis sanctiores.

Quam uero cauteriatam conscientiam dixit Pau-
lus ille in Apocalypsi sine dubio characterem bestia-
e uocauit.

uocauit, ut notatos in conscientia suos habeat. Antichristus, quemadmodum Christus suorum sibi conscientias notatas habet. Hæc Antichristi pauent ad Charactere
eius traditiones, Oues autem Christi solam sui pastoris bestiam,
uocem audiunt. Verum Christus contentus est fide
suorum. Antichristus autem quia suorum conscientias uidere non potest, & dubitat quandoque num conscientie sint cauteriate, curat per totum suum regnum
ut nemo emat uel uendat, hoc est inter homines agat
& sibi uictum querat, nisi Characterem bestie portet in dextera manu aut in fronte, id est nisi faciat
externo actu & externis traditionum humanarum
operibus quasi sanctis sese intus habere conscientiam
cauteriatam. Hæc hodie uidemus in regno papistico,
quod cogit ad istum characterem passim omnes, et per
sequitur testes Christi domini nostri. Hinc primum
querunt, si quem ob confessam Christi fidem capiunt,
quid sentiat de papa, num sentiat Papam caput esse ecclesie,
non queritur quid sentiat de Christo, Veli tibi cauteriata & percauta conscientia. Veli
tibi homo peccati, qui in templo dei id est in conscientijs
hominum tuo cauterio uis regnare. Nihil aliud
agis tuis constitutionibus in quibus fidunt homines,
quam quod peccata multiplicas, dum abnegatur Christus,
per quem solum est remissio peccatorum. Neque enim
est aliud nomen sub caelo datum hominibus per quod
oporteat

oporteat nos saluos fieri.

Cauteriatas Postq̄ autem cauteriatas conscientias fecerunt, ne
etiam cor= corpora quidem reliquerunt absq; cauterio, ne non
pora. suos hodos agnosere possent, Finxerunt enim tot se-
ctas monachorum et clericorū, tam multiplicia gene-
ra & colores, apparum atq; diuersas rasuras, &
hæc ipsa adeo necessaria fecerunt, ut cauteriatas con-
scientiis nihil liceret immutare, etiam si uerbum dei
aliquando immutationem postularet, Deinde qui sic
insigniti sunt, soli reliquo gregi præstantur, ne &
grex absq; cauterio inueniatur. Has autem notas im-
pij audent uocare regnum Christi, cum tamen in
Christo non sit Iudeus neq; Græcus, non masculus ne-
q; foemina, sed omnes unum in Christo Iesu domi-
no nostro. Hæc hactenus de conscientiis cauterio no-
tatis.

Hic iam dudum audio blasphemias in euangelii
Blasphe = Christi uoces iactari dicentium. Que in ista pro-
mie in eu=pheta Pauli habentur, dicta sunt contra Lutheranos
angelicos sic enim blasphemant ista appellatione eos quibus
homines. Christus dedit suum euangelium. Nam aiunt, Hi dis-
cesserunt a fide Romane ecclesie, & attendunt er-
roribus a sacrosancta sede damnatis, & loquuntur
mendacium in hypocrisi, quia fingunt se doctores
ueritatis.

ueritatis . Taceo reliquas non in nos sed in euange-
lium dei blasphemias . quibus tantum abest ut ter-
reant uel nos uel alios qui amantes sunt ueritatis , ut
potius confirment , uidemus & audimus nobis fieri ,
quæ Christus prædixit suis confessoribus uentura , ut
non dubitemus de promissionibus & consolatione
æque prædictis , quando ueniunt tentationes quas præ-
dixerat . Hic audimus à Christo quo leuius feramus
omnem illam iniuriam . Beati inquit estis cum ma-
ledixerint uobis homines , & persecuti uos fuerint ,
& dixerint omne malum aduersum uos mentientes
propter me , Gaudete & exultate , quoniam merces ue-
stra copiosa est in cælis . Sic enim persecuti sunt pro-
phetas qui fuerunt ante uos .

Nos prædicamus Ihesum Christum & hunc cru-
cifixum in quem qui credunt habent remissionem pec-
catorum & uitam æternam , & plane negamus per
aliud iustificari hominem quam per hunc Iesum Chrt-
stum qui factus est nobis à deo patre iustitia . Hæc
est fides quam commendat nobis ubiq; sacra scriptu-
ra , quam & ipse dominus noster Ihesus Christus to-
ties nobis in euangelicis literis inculcat , & quam Apo-
stoli prædicauerunt . Ergo non discedimus à fide . Si
autem Romana ecclesia aliam fidem habet . maledicta
est & à fide uera discessit . Etiam si angelus è cælis
alio d

aliud euangelizet (quemadmodum Galatis erat aliud
prædicatum nempe fiducia operum) maledictus sit.
Porro si Romana ecclesia eandem fidem nobiscum
habet, cur nos damnat?

Quos autem errores sacrosancta illa sedes dam-
narit uiderit ipsa. Nos non attendimus erroribus sed
sacro dei uerbo, quod illa sedes hodie manifeste dam-
nat. Atq; hic utaq; uos aduersarij nostri nos dam-
netis, commendat nos sanctus Petrus, quem uos Ro-
mæ sedi præsidere putatis dicens. Habemus firmio-
rem propheticum sermonem, cui attendentes benefa-
ctis tanquam lucernæ in caliginoso loco, donec dies
illucescat. & lucifer oriatur in cordibus uestris. Sed
apud uos error & heresis est uerbum dei, dum dâ-
nat omnia illa quæ uel sola uos magnificatis. Quod
uerbum cum prædicamus, cur non dicamur doctores
ueritatis nisi q; uobis uerbum dei ueritas non est?

Qua aut hypocrisi laboramus qui manifesti su-
mus toti mundo? Nonne uerbo dei nos omnem ue-
stram hypocrisim deteximus? Ut non dicam, q; no-
bis ne licet quidem per uos in hypocrisi agere, adeo
diligenter exploratis omnia nostra, esum, potum, lu-
sum, crepitum etiam uentris. Si habuissetis uos tam
diligentes obseruatores, iam dudum uestra hypocrisis
mundo

mundo traducta fuisset. Quid quaeso inuenistis in nobis quod liceat uobis iuste damnare, si omnia quae in nobis damnatis uerbum dei probat? Si uero quidam sint, ut sunt certe multi qui se gloriantur euangelicos sed falso, & sunt feortatores, adulteri, latrones, magistratibus non parentes, infirmos in fide nullo pudore scandalizantes, sectarum auoyes, sacramenta a Christo instituta blasphemiis doctrinis prophanantes, & isto sub nomine euangelico facientes, hos suscitabit nobis Satan quasi nostri sint, ut per eos sacrum Christi euangelium & bonum Christi nomen quod inuocatum est super nos male audiat inter gentes id est inter infideles. Hos (si inuidia uestra hoc possit credere) Satote non esse ex nobis, nihil commercij nobis esse cum illis, excommunicatos dei excommunicatione eos esse apud nos, magis a nobis damnari quam a uobis. Nam uos solum euangelium damnatis, omnia scandala facile sustinetis. Damnari uero eos a nobis testantur nostrae conationes. & nostra scripta in publicum emissa etiam iam ante aliquot annos, Neque uero ex imitatione Lutherani recte uocantur. Longe enim melior uir est Lutherus, & longe syncerius tractat euangelium quod ei deus commisit, quam ut probaret illos nebulones, non rectis secundum uerbum dei consaentiis quiduis praesumentes. Longe preterea alius est uir ille et longe sanctius docet quam
G a mendacibus

Lutherani
quos uocant
iniuste dantur.

à mendacibus linguis in odium sacri euangelij fingitur. Testes ei sunt quotquot cum audierunt, testes sunt quotquot eius scripta recto iudicio legerunt.

Antichristiani late-
re nunc non
possunt.

Verum ne hic perpetuo contenderemus cum aduersariis, qui nolunt prophetiam Pauli contra se predictam, aut ne opus esset expectare hac de re sententiam iudicis in extremo die, spiritus ille qui in Paulo certo hæc prædixit, duo insignia exempla adiunxit, unde cognosceremus certo illos spiritus imposteres & doctrinas demoniorum, dum ait Prohibitum nubere & abstinere à abis. Hic liberum facimus aduersariis nostris ut dicant hæc contra Lutheranos esse dicta, quibus queso persuadebunt? Ridebit eos mundus, ridebunt & ipsi sese, non credent ipsi sibi. Hic demonium illud quod meridanum uult uideri, amplius suas horrendas tenebras abscondere non potest, detecta est larua. Confusi sunt Papiste qui in his duobus præceptis regnant, iustificantur, quos uocant Lutherani, qui quam maxime à papistis damnantur quia ista duo eorum præcepta & uerbo & facto ut Satania mundo traduxerunt.

Fatale per deum fuit, quod deus statim in initio reuelati nunc rursus euangelij curauit ut ista duo per ueritatem declararentur non esse à deo, quam multi fuerunt qui

runt qui certis consäntiis senserunt clericis licere
ducere uxorem etiam prohibente papa, qui antea uel
dispensationem papalem somniassent uel ne cogitas-
sent quidem de isto cælibatu immutando, multo
plures autem fuerunt, qui statim non solum edendas Statim cū
feria sexta aut alijs temporibus á papa prohibitis car euangelio
nes senserunt, sed etiam ederunt, non contempto qui reuelatus
dem uerbo dei sed contemptis humanis traditionibus error de
quando uidebant uerbum dei diuersum habere. Hinc coniugio
tam multi cum multorum, non solum phariseorum et cibus.
(quod contemnendum est) sed etiam infirmiorum
(quod Christiani contemnere non debent) scandalo
carnes papisticis ieiuniorum diebus edebant, id quod
nemo nostrum probabat. Per fidem & consäntiam
coram deo licebat, per charitatem coram infirmio-
re in fide fratre non licebat.

Hæc autem reuelatio de cælibatu & abis primū
facta est, ut prædicatio euangelii certius crederetur
esse á deo, & illam prædicationem papistarum qua
hactenus seducti sumus esse doctrinas demoniorum,
nā prohibet nubere et abstinere iubet á abis, quando
interim prædicatio euangelii facit liberum cuius ducere
uxorem, non permittit autem scortationes & a-
dulteria, facit liberum edere quiduis, tantum admo-
net ne cum scandalo infirmioris fratris edas, donec
G ij reueletur,

Humana
iustitia.

reueletur ueritas, Nam tametsi non inde fias Chri-
stianus si edas carnes feria sexta, quemadmodum stul-
ti putant, tametsi non inde, q. tu papisticus sacerdos
ducis uxorem, quando ex sola in Christum fide Chri-
stiani finus & sumus, & fieri potest ut qui edit car-
nes & ducit uxorem non credat in Christum, Tam-
men ad Christianum pertinet ista approbare & a
deo esse fateri, ut maxime ipse non indigenus non duc-
at uxorem, ut maxime uel propter charitatem uel
alioqui uolens non edat carnes, Christianus non est
qui ista damnat, Nam doctrinis sequitur non dei sed
demoniorum. Si quis autem infirmus in fide Christi
est ut non statim hec intelligat, propter traditiones
humanas quibus hactenus seductus est, oret
ut intelligat, & faciat interim quod Paulus monet,
hoc est Manducantem non iudicet. Nam si
frater est breui intelliget ueritatem, si autem frater
non est id est si omnino infidelis est & carnis in-
stiais tumens, neminem audiet, condemnabit omnia,
is rursum non expectet a nobis ut non eum scandali-
gemus. Sinite eos, ait Christus, ceca sunt & du-
ces coecorum, qui per ea quae intrant in os & per
uentrem emittuntur in secessum, querunt sanctitatem
& iustitiam, ut habeant stercorariam iustitiam atq;
adeo pro iustitia stercus.

Quo ergo loco habebit deus principes & iudices
qui relicto

qui relicto gladij sui iure, quod ipsis commissum est,
ad laudem bonorum, ad uindictam uero malorum,
inapiunt seuire in innocentes id est in illos clericos Principes
qui propter conscientiam secundum deum ducunt relicta sua
uxores, aut in eos quos audiunt edisse feria sexta uocatioe in
aut diebus quatuor temporum. &c. carnes? Quid cidunt he-
aliud faciunt quam q. propter doctrinas demoniorum die horren-
(id quod uel ex hoc loco Pauli uidere possunt) gra- de in iude-
ue nimis faciunt contra se dei iudicium? Nihil mora cium dei.
tur deus a ueritate ipsorum conscientias, quibus pu-
tant se obsequium prestare deo, dum miseros perse-
quuntur qui nihil contra eorum potestatem commise-
runt. Hic se faciunt Antichristi seruos, quos deus
in suo loco ad recte iudicandum constituerat. Postq̄
enim ille doctrinis demoniorum occidit animas per
prohibitionem nuptiarum & carnium, isti etiam
occidunt corpora ut illius regnum statuunt. Cessent er-
go & agant pro hac temeritate poenitentiam, scien-
tes q. horrendum est inuadere in manus dei uiuentis.
Eae non dormitabit neq; dormiet qui custodit Israel.
Qui in scripturis dicitur pater pauperum & iudex
uiduarum ueniet subito contra oppressores in die quo
non sperant.

Age nunc uideamus diligenter, quid spiritus ille
dei, qui haec arto in Paulo praedixit, uelit, quando

G ij ut

his duobus exemplis declarat, de quibus reliqua dixerit. Quis non trepida admiratione suspensus, cogitaret horrenda quaedam exempla secutura et mundo haec tenus inuidet, postquam audit defectionem fidei, spiritus erroris, doctrinas demoniorum, mendacium hypocrisi tectum, characterem turpem in conscientia? Et cae haec adijāt quae nemo ne somniasset quidem ad illa horrenda pertinere, dicens, Prohibentium nubere, abstinere à cibis etc.

Certi sunt qui habent doctrinas demoniorum

Hec sunt apud Papistas sanctissimae leges, quarum altera fecerunt angelicam uitam in terris, quasi uita bona esse possit quae est coacta legibus, ex altera, uarios abstinentium ordines, ut taceam alias iustitiariorum omnium illusiones. Quod si sanctissime istae eorum leges à Satana sunt, quia homines deficiētes à fide discunt in harum legum operibus sperare salutem, ut taceam abhominaciones quae ex prohibitione nuptiarum multiplicatae sunt, et perditiones corporum ex prohibitione ciborum ortas, quid quæso de reliquis eorum traditionibus et præceptis sentiemus? nisi hoc quod hic spiritus pronunciat, dicens. Qui prohibent nuptias et cibos, sunt spiritus erroris habentes doctrinas demoniorum in hypocrisi loquentium mendacium, et aueriatam habentium conscientiam, et qui his spiritibus attendunt id est qui sequuntur eorum doctrinas defecerunt à fide id est sunt infideles

sunt infideles, & ergo damnati, soli enim fideles salu-
antur & sola fide qua fidunt misericordiae dei per
Christum parte & data.

Omnes ergo leges Papistarum quibus obstringe-
re uolunt conscientias, hic sententiam suam habent,
& sunt doctrinae demoniorum, quando, non relicta
eis excusatione, duo exempli gratia posita sunt, quae
a se in alios reijcere non possunt. Fingant Tatianos
fingant alios hereticos, ipsi prohibent nuptias, ipsi
prohibent abos, quae leges sunt pars doctrinarum de-
moniorum, quae speciem habent pietatis, quemadmo-
dum quicquid traditiones humane fingunt cultum dei,
ceterum uim suae efficaciam & rem ipsam pietatis
abnegant, quemadmodum Paulus in secunda ad Thi-
motheum dicit, ubi de nouissimis diebus rursus ait
& describit proculdubio eosdem quos hic. Nam dum
fidunt suis obseruantis, fiduciam in deum non ha-
bent, sed pharisei sunt qui praesua sanctitate reliquos
iudicant peccatores & multo se inferiores.

Nec uero hic proderit eos confugere ad sapien- **Obiectio**
tia humane & rationis argumenta, ut dicant. **Qui uulgaris?**
fiat ut non sint haec bona, quae tam longo tempore ser-
uata sunt a sanctis uiris et sapientibus approbata ab
omnibus recepta, quae cultum dei sapiunt & uitam ho-
minum? Nam haec ipsa quibus sic excusant efficiunt,
G iii ut certius

ut certius ista prophetia eos comprehendat, pertinent
enim hæc uerba ad hypocrisim qua tegunt mendaciam
de qua hypocrisi dictum est. Speciem habent pietatis
uim autem eius abnegant. Præterea dicam uno uerbo
qui fiat ut hæc non sint bona, quia damnantur a uerbo
deus, ubi hoc audiunt defendant sua hypocrisi ut
possunt, Contra uerbum dei nulla ualet prescriptio
temporis utcumque longi, quam rem nisi esset tam nota
quam quod notissimum possem multis historiis de-
clarare. Contra uerbum dei non ualet autoritas hominum
utcumque sapientum et sanctorum, sed ne angelorum
quidem quemadmodum audeat Paulus, quanto minus
ualet opinio uulgi et illorum qui per seductores
seducti sunt? Neque uirtus dei est sed Satane, quem
cultum dei uerbum damnat, qui est ex doctrinis de-
moniorum in hypocrisi loquentium mendaciam et
caueritatem habentium consensientiam. Vita autem honesta
multo melior hodie esset si nunquam nuptie prohibite
fuissem, Si quid uero honesti est in papisticis
legibus (quanquam hoc non debeamus illis, sed
diuinis potius legibus et auiibus) hoc pro auiibus or-
dinationibus et bonis moribus deberet haberi, non
pro diuinis legibus adorari, ut hominum consensientia
solis diuinis præceptis sese agnoscerent obstrictas,
ne filius perditionis et homo peccati hic se-
deret in templo dei quasi deus et peccata nobis suis
prohibitionibus

prohibitionibus & legibus multiplicaret.

Atq; adeo ne recipimus quidem, etiamsi multis
miraculis, & spirituum ex inferis & purgatorio ipso
rum sue etiam ex caelo redentium reuelatione, di-
cant sua confirmata, quid enim attinet manifestum
uerbum dei quod deus nobis commisit, ignotis mira-
culis de quibus nobis deus non mandauit abrogare?
stultum fuerit hoc & impium, & doctrinae quae hoc
suadent non possunt non esse a Satana, An obscurum
est hodie reuelato rursum euangelio quod Paulus ad
Thessa. praedixit, istas demoniorum doctrinas inter
quas sunt prohibitio nuptiarum & prohibitio abo-
rum, confirmandas per aduentum illius hominis qui
uult sedere in templo dei id est regnare in consensibus
hominum ubi solum deum per suum uerbum regna-
re oportet, & confirmandas secundum operationem
Satanae, in omni potentia & signis & prodigijs men-
daebus, & in omni seductione iniquitatis? Ita ut
quemadmodum Christus praedixit oportuerit hic etiam
ad tempus errare & seduci electos, ut per eos in-
dicio dei seducerentur alij qui malunt errores & pec-
cata sanctorum sequi quam dei uerbum, ipsi autem electi
postea cognito errore resipiscentes saluarentur. Nam
legimus de quibusdam, inter quos est beatus Bernhar-
dus qui in fine uite omnem iustitiam humanam et duos

G v h unius

rum adinventionum labores ante per aliquot annos
peractos contemnentis, confessi sunt palam sese sola
dei misericordia per sanguinem Iesu Christi salu-
uandos. Alij autem contemnentis dei uerbum in pul-
chris suis erroribus derelicti sunt, non enim habue-
runt dilectionem ueritatis, ideo misit eis deus ope-
rationem erroris & efficacem errorem, qui non po-
tuit ab eis aliter accipi quam mera sanctitas, de qui-
bus ipse dicit in psalmo. Dimisi eos secundum deside-
ria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis. Hor-
rendum est hoc dei iudicium si quis uidere posset,
nepe sic nos relinqui nobis in adinventionibus huma-
nis, & sequi que nobis recta & sancta uidentur
non que dei uerbo.

Quando audis illud regnum, quod prohibet nup-
tias & cibos, confirmatum non dei uerbo, quid enim
De mira- ueritas mendacium confirmaret? & dei uerbum ho-
culis. die querit ista impietas quo se defendat & inue-
nire non potest, sed confirmatum secundum opera-
tionem Satane, in omni potentia & signis & pro-
digis mendacibus & in omni seductione iniquitatis,
quid queso boni tibi sperare licet de miraculis que
passim referuntur? multa fuerunt Satane illusiones,
quibus illudit nonnunquam etiam optimis uiris, ut
per eos alij seducerentur, quemadmodum ante dixi-
mus, atq;

mus, atq; per hæc confirmatum est purgatorium illud, & nundinationes missarum, fraternitates extra fraternitatem Christianam, peregrinationes etc. Omnes nocturnæ siue diurnæ uisiones siue reuelationes & omnia miracula etiamsi uere fiant, quibus confirmatur illud quod non habet uerbum dei atq; adeo quod uerbum dei reprobatur, sunt meræ tentationes et seductiones. Nam Satan permittitur seducere & in errore confirmare eos qui dilectionem, ueritatis non suscipiunt. Immo & deus ipse eos nonnunquam ueris miraculis iusto suo iudicio seducat, postq̄ oblatum dei uerbum respuerunt, ut ipsi in errore pereant, & electorum fides hac tentatione probetur & exerceatur, id quod nobis ærtissime declarauit deus Deuteronomij decimotercio capite dicens.

Si surrexerit in medio tuâ prophetes, aut quæ somnium se uidisse dicat & prædixerit signum atq; portentum, & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi. Eamus & sequamur deos alienos quos ignoras, & seruiamus eis. Non audies uerba prophete illius aut somniatoris, quia tentat uos dominus deus uester, ut palam fiat utrum diligatis eum an non, toto corde uestro & tota anima. Dominum deum uestrum sequimini, & ipsum timeat, & mandata illius custodite, & audite uocem eius. Ipsi serui uictis

etis & ipsi adhaerebitis. Propheta autem ille au-
fictor somniorum interficietur, qui a locutus est ut vos
auerteret a domino deo uestro, qui eduxit uos de ter-
ra Aegypti, & redemit uos de domo seruitutis ut
errare te faceret de uia quam praecipit tibi dominus
deus tuus, & auferes malum de medio tui.

Non susci-
piendu ad
salutem a-
ternā quod
non praeci-
pit deus.

His uerbis praemisit lex dicens. Quod praecipio
tibi hoc seruato ut facias, nec addas quicquam nec mi-
nuas. Solum suum uerbum uult deus ita a nobis
seruari integrū ut nihil addamus-nihil ei auferamus.
Si quis autem contra hoc uerbū uel saltē aliud uerbū
persuadere praesumpserit, ut sequaris altū dei quem
deus nō mandauit, ut praesumas ea quae uerbū dei nō
patitur, non debes audire eum, etiamsi quasi ex spi-
ritu sancto aliquid futurum praedixerit, & hoc ipsum
uere postea secutum fuerit, id quod certe non seque-
retur nisi deus faceret qui omnia facit. Cum itaq; non
debeas ueris credere miraculis contra manifestum
dei uerbum, quo loco habebis Satanae illusiones?
Aut cur non iudicio respicis etiam signa & prodigia
mendacā id est quae iactantur, praediciuntur, scribun-
tur ad confirmandos errores papisticos, et nunquam
facta sunt? Eo impudentiae quidam etiam nostris ten-
poribus proccesserunt, ut prudentibus uiris suo men-
dacio non potuerint non esse abominationi, atq; hic
uoluptas

voluptas fuit illis mentiri de sanctis, de purgatorio,
de reuelationibus e caelis, ex inferis &c. Lex iubet
tales occidi gladio. Nos autem eos, secundum uer-
bum Christi & Apostolorum, excommunicamus, id
est Satanae extra regnum Christi traditos declara-
mus, & occidimus eorum seductionem per uerbum
dei, quod contra eos praedicamus, quemadmodum
spiritu oris Christi id est euangelio sancto quod ex
ore Christi prodit, praedictum est ab Esaia & Pau-
lo impium Antichristi regnum occidendum, quod
in Christi confessores etiam hodie ferro et igni
seuit, sed suo brachio saeculari non praeualebit aduer-
sus brachium domini. Breuiter igitur contra uerbum
dei, quod mandauit nobis deus, nihil suscipiendum
ne miracula quidem etiam quae uere fiunt. Nam per
haec tentatur fides nostra an in uerbo persistere ueli-
mus. Si hic credideris miraculo contra uerbum, ac-
ctum est de salute tua.

Itaque nemo miretur si qui discesserunt a fide ita potue-
rint papisticis erroribus implicari, quando necesse est
recto carere iudicio et excocari ubi reliquerimus uer-
bum dei, quod est lucerna pedibus nostris, et lumina semi-
tis nostris, cui ut Petrus ait attendendum est ceu lucernae, in
caliginoso loco. Nam relicta ueritate ipsam umbram
et speciem tantum sequimur, quae species sub regno pa-
pistico

Iudas epis-
scopus non
Christi sed
Papisticus.

Iudas a pistico supra modum optima uidebatur, ita ut etiam
mat locu = horrendas blasphemias & peccata potuerit occultare,
los. ut proprie de eo dictum sit, in hypocrisi loquentium
mendacium, & speciem quidem habentes pietatis uim
autem eius abnegantes. Iudas proditor ille non uulga-
ris homo sed Christi Apostolus, multos habet imita-
tores, non Christi euangelium sed loculos & pecuni-
am amantes. Hi ut suam ambitionem & lucra se-
quantur Christum tradunt osculo id est sub specie bo-
nae pacis & dilectionis. Nisi enim bonam speciem pre-
tenderent, quos quæso seducerent? Nomine utuntur
dei, nomine Christi, nomine spiritus sancti, nomine
sanctæ ecclesiæ, nomine euangelij, nomine pastorum,
& sub istis nominibus agunt euangelij pro-
ditores. Hi sunt falsi prophetae qui ueniunt in uesti-
mentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces.

Nunc uero audio illos tandem dicere, Nos non
prohibemus simpliater nubere. Nam nuptias com-
mendamus & a deo institutas fatemur, immo & pub-
lice in conspectu ecclesiæ coniuges copulamur, adulte-
ria & fornicationes damnamus, & præterea ex mis-
trimonio sciamus sacramentum ecclesiæ, multo sane
maiori honore quam illi qui negant sacramentum esse
ecclesiæ Christianæ, tantum ad reuerentiã sacramen-
torum tractandorum prohibemus coniugium clericis
& monachis

et monachis, quos tanto puriores esse oportet quan-
to sanctiora tractant. Nihil aliud his respondeo,
quam quod hæc sunt voces in hypocrisis loquentium men-
dacium. Quantis enim prohibitionibus grauastis con-
iugium a deo omnibus concessum, non solum clericis
sed et multis alijs prohibentes, per impedimenta,
quæ suxistis lege dei non prohibita, uel sola Summa
illa uestra Angelica declarat, si cui non uacet alia le-
gere. Quia propter siue permissatis coniugium ali-
quibus siue nullis, tamen certum est uos prohibere
nubere etiamsi tantum uni homini in terris prohibere-
tis, atque ita agitis cum doctrinis demoniorum. Vos ad-
ulteria et scortationes et immundicias alias ista prohibiti-
one, id quod negare hodie uobis non licet, multiplicastis.

Egrege uero honorastis matrimonium, dum ex Matrimum
eo fecistis sacramentum ecclesie, quasi inter Iudaeos nimum sa-
non fuerit coniugium, quasi etiam non inter Turcas mentum
possit esse coniugium aut inter gentiles alios, quan-
do Paulus filios Chorinthiorum sub gentilitate natos
dicit mundos id est ex legitimo coniugio natos, quasi
et inter impios qui se Christianos uocant et non
sunt, atque ideo non sunt de ecclesia, non sit coniuga-
um. Tamen rursus despectum idem coniugium,
fecistis, dum puriores et magis aptos declarastis ad
sacramenta Christi tractanda illos qui celibes sunt,
immo omnino inabiles fecistis coniuges et prohi-
buitis no-

buiſtis ne quis niſi celebs ſit ſacrorū miniſter. Con-
iunx ſecundū uos non poteſt prædicare, non poteſt
conſecrare corpus Chriſti, non poteſt eſſe epiſco-
pus, uix in neceſſitate permittitis ei baptizare, de quo
tamen uobis gratias agimus ꝓ iſtud magnum dei
opus laicis utcuq; permiffiſtis, dum portare plattas
et tangere calices uobis tantum ſeruatiſtis ut taceam ea
quæ uelut ſanctiſſima ſibi ſolis epiſcopi uoluerunt re-
lictæ, quando tamen humana tantum ſunt inuenta.
Eſto matrimonium ſit ſacramentum eccleſiæ, cur
uos illud negatiſ ueſtris clericis? forte ad eccleſiam
Chriſti non pertinent quibus ſacramentum eccleſiæ
negatiſ; Cur ergo eos præ cæteris eccleſiaſticos no-
minatiſ? Si ſacramentum eſt eccleſiæ, cur eccleſia
non utatur? quibus uſum ſacramenti eccleſiæ prohi-
betiſ declaratiſ certo ad eccleſiam Chriſti non perti-
nere. Videtiſ ue in quæ incommoda hac ratione in-
ciditiſ?

Sed dicitis. Sacramentum ordinis acceperunt
clerici, ergo ſacramentum matrimonij accipere non
poſſunt. Hæc enim duo ſacramenta ſe ſimul in uno
homine non patiuntur. Hiſ uerbis non facitiſ finem
mendaciorum hypocrifiſ tectorum, ſed fraudem quam
uobis ipſiſ facitiſ cœci non uidetiſ. Coniugium quod
deus inſtituit laicis committitiſ, humana mendacia
id eſt fictoſ characteres ꝓ conſcientiaſ cauteriatas
nobis

vobis seruat, ut ita deus cum peruersis, qui eius
reliquerunt atq; adeo oderunt uerbum, peruertatur,
quemadmodum cecinit psalmista. Tot sectas clericorum
& monachorum instituitis, qui absq; solitudine
& sudore uultus ex alienis laboribus alunde
pascerentur, contra praeceptum domini & Apostolorum,
quemadmodum supra diximus, & eisdem prohibuistis
ducere uxores, id quod deus nulli prohibuit,
ut ita omnia uestra pugnarent cum praeceptis
diuinis. Quis non uidet quam uoluerit Satan in
istis oafis per istam prohibitionem regnum omnis
generis libidinum multiplicari?

Hoc solum quero a uobis num sancti fuerint episcopi
quos instituit Paulus ad Timotheum et ad Titum scribens,
quos uult unius uxoris maritos, pudicas habentes uxores,
& filios omni morum probitate ornatos? Sine dubio apud uos
hodie essent haeretici, & haereticus Paulus qui talia scripsit.
Nonne praedicebant euangelium dei, magnum scilicet quemadmodum
Paulus ait pietatis mysterium? Ad quid alioqui episcopi
fuisse? Vestras enim unctiones qui habebant unctionem
a sancto, ut ait Ioannes, ignorabant. Non nouerunt uestras
rasuras, qui praedicebant circumcisionem spiritus non
manufactam. Non agnoscebant aliud negotium sibi
commissum quam

Alij oline
episcopi at
que nunc.

H euangelij

euangelij predicationem, quam uos pro minima
functione habetis in uestro clericali, nisi q. nullos ad
mittitis nisi rasos & unctos & eosdem caelibes, quan-
do tamen illi quos sanctos sine dubio Paulus instituit
nihil horum agnouerint. Vestra unctio uana est,
nisi unget spiritus sanctus, quemadmodum unctus
est ille sanctus sanctorum & sumus sacerdos Christus
Iesus dominus noster. Cui enim dabitis euangelium
Christi in pectus ut praediet, ut maxime radatis &
ungatis?

Adminis = Quod si illi sancti episcopi ab apostolis instituti
tratio sa = predicabant euangelium sine unctione uestra, sine
ramento = rasura, sine coelibatu, sine dubio tractabant etiam
rum inferi sacramenta Christi, baptismum aquae & eucharis-
or longe stiae refectionem. Nam sacramentorum tractationem
est gradi = longe inferiorem habebant euangelij predicatione,
caione e = id quod hodie uos pro commodo & ocio uestro per-
uangelij = uertistis. Itaque de predicatione dicebant cum Pau-
lo, Veli mihi si non euangelizauero, dispensatio enim
mihi credita est. Sacramenta uero etiam ipsi tracta-
bant, aut aliis potius committebant ut longe infe-
riori functione, ne suum illud euangelizandi opus ne-
gligerent, quemadmodum Paulus ait. Baptizauit paucos
sed non misit me Christus baptizare sed euangeliza-
re. Hinc & beatus Laurentius Romanae ecclesiae
diaconus

diaconus longe aliter atq; nunc res habet, id est pau-
perum minister, qui plenus spiritu sancto, thesaurum
ecclesie id est pecuniã ab illis Romanis qui in Chri-
stum crediderant in eleemosinam collatam habebat,
ut in usus pauperum distribueret id quod & fideliter
fecit, Ille inquam Laurentius tantum diaconus, non
sane papisticus sacerdos, dixit ad beatum Sixium
martyrem, tunc Romanæ ecclesie presbyterum siue
episcopum. Experire pater num de generem tibi dele-
geris filium cui commiseris dominici sanguinis conse-
crationem. Ita refert beatus ambrosius eius uerba,
& ita quoq; uos canitis in ecclesiis uestris, id quod
tamen ille corruptor historiarum in historia Longo-
bardica legit sanguinis dispensationem, ueritus illud
quod Ambrrosius nequaquam ueritus est, nempe ne
diacono permetteret consecrationem sanguinis Chri-
sti, et nõ uidit aliud incommodũ, nepe si dispensationẽ
sanguinis Christi habuit diaconus, proculdubio di-
spensauit laicis, quemadmodum & in beati Cypri-
ani martyris scriptis uidere licet, id quod hodie ma-
xime hæreticum iudicatis. Sic & legimus q; beatus
Hypolitus martyr suos seruos & anallas in in edi-
bus suis, licet laicus, communicarit sacramento do-
minico quod a beato Iustino presbytero acceperat.
Nonne & apud Eusebium libro sexto parum eucha-
ristie infusum id est sanguinis Christi sacramentũ,

H ij puer

puer à presbytero acceptum adfert ad patrem suum
Serapioen? Quādo igitur illi primitiuae ecclesiae episcopi
maxima tractabāt est id sacrum Christi euāgelium,
nemo negat et alia tractasse quae sunt euāgelij signa
et confirmatio, nempe sacramenta dominica, et ta-
men habebant uxores et filios, nemo ne cogitabat
quidem de prohibendo, nemo ne somniabat quidem
istam uestram ex celibatu sacramentorum reuerenti-
am.

Alij olim
diaconi
quae papisti
a nunc.

Similiter nonne fuerunt sancti illi diaconi ab Apo-
stolis, instituti de quo legitur Actis .vi. quos Paulus
uult unius esse uxoris maritos, probatas habere uxo-
res et filios? Unde igitur maiorem sanctitatem fingitis in
uestris diaconis? Sed illi sancti erant quia sanctum habe-
bant spiritum, uestri sunt sancti quia non habent uxores.
Illi habebant, ut Paulus ait, mysterium fidei in con-
scientia pura, uestri ne ipsi quidem sciunt quid ha-
beant aut quid sint. Certum est uestros non esse
quod illi fuerunt. Ordinabantur enim in ministerium
pauperum, uestri autem tantum legunt in missis eu-
angelium ita ut nemo intelligat, quos Paulus in eccle-
sia taxare iubet, quemadmodum et iubet omnes uos
qui canitis tota die et nemo uestrum laicis interpreta-
tatur unde ecclesia acciperet aedificationem, exhorta-
tionem et consolationem. Sic enim ait. Nisi adsit
interpres, tunc qui lingua loquitur taxat in ecclesia.
Ut uideatis

Vt uideatis uestra non hoc esse quod iactatis, et dum
fingitis maiorem uestro cælibatu sanctitatem uos inuade
dere in ea quæ sancti Apostoli Christi per spiritum
sanctum damnarunt.

Quid si prophetia Pauli hac sola ratione uos com
prehendat, q̄ prohibuistis nubere episcopis & dia
cōis? Vbi enim dixerat de episcopis et diaconis et de
uxoribus atq; filiis eorum, de moribus eorum & my
sterio fidei quod est euangeliū sanctum, statim sub
iunxit. Spiritus certo dicit q̄ in nouissimis tempo
ribus spiritus mēdaces prohibebunt nubere, quasi dicit
et, quod nos Apostoli Christi probamus ut episcopi
& diaconi sint unius uxoris mariti, hoc illi prohibe
būt et prohibebūt magna specie sanctitatis, nā in hypo
crisi loquentur mendaciū. Quocūq; igitur uos uerteri
tis certum est ex hac una prohibitione, qua prohibe
tis coniugium uestris clericis uos deesse a fide (quæ
hic Satanam posset uidere latentem) & attendere
spiritibus impostoribus & doctrinis demoniorum in
hypocrisi loquentium mendaciū & cauteriatam ha
bentium suam consensentiam. Nonne præstiterit nobis
ad dei ueritatem redire, utanq; iurauerimus aut uo
uerimus quā uobiscum o' noxios manere & alliga
tos doctrinis demoniorum & cauterio impietatis?

Quemadmodum uero male cæsit uobis ista exau

Et iij satio

Prohibent
uubere e
piscopos et
diaconis
Nota.

Prohibent
cibos qui-
busdam tē-
poribus :

satio qua excusatis nō prohibuisse uos coniugium nisi
tantum clericis & monachis, ita quoq; non suscipi-
mus si dixeritis uos non prohibuisse cibos, quando car-
nem escam iudicatis esse bonam, tantum prohibuisse
quibusdam temporibus, ut homines sanctum agnosce-
rent ieiunium quod etiam Christus commēdauit. Nā
nihil aliud erit, utanq; dixeritis, quā in hypocrisis
mendatiū ex doctrinis dēmoniorum. Etiam si uno tā-
tum die prohiberetis quosdam cibos, tamen quis pos-
set negare uos cibos prohibere? Nunc uero tot die-
bus per annum uexatis hominū conscientias hac una
prohibitione, ut faciant sibi peccata ubi peccata non
sunt, id quod interim curauit in suo regno homo ille,
peccati & filius ille ad perdendum paratus, ut peccata
tantum multiplicarentur per humanas traditiones,
quando euangelium predicare non potuit id est remis-
sionem peccatorum per Ihesum Christum dominū no-
strum. Taceo q; Carthusianis & quibusdam aliis mo-
nachis perpetuo interdicitis esum carniū, ut supra
modum uideatur sanctitas, non ubi fides sed ubi sit
abstinentia carniū. Hoc certe multo atrocius a uo-
bis curatum est quam a pseudapostolis, qui illas tantū
carnes prohibebant quas lex Moysis prohibuerat. De
hoc pudendo turpiq; errore q; in cibis quæritis iusti-
ciam nōnihil supra diximus per quod sicut et per alia
negatis dei misericordiā per Christū nobis exhibitā.

Nam

Nā quādo ex sola in Christū fide iustificamur, uos in
abis qui post digestionē egeruntur queritis iusticiā.

Commendat quidem Christus ieiunium, sed dicit
quos dies, quos abos nobis præscripserit, immo dicit
quos unq̄ abos quacunq̄, etiā die prohibuerit. Quod
igitur Christus uoluit esse liberum, hoc uestra prohi-
bitione factis coactum, ne non & hic essetis Christo
aduersi, & ne non Antichristos ageretis. Adeo estis
uestris occæcati ieiunius ut quæ uera ieiunia sint igno-
retis. Ieiunandum enim est sine demoniorum isto
rum legibus, id est ut non quæras per hoc iustificari,
nō merita somnias si feceris, non demerita si non fece-
ris, sed libere ieiunandum id est libera conscientia,
quocunq̄ abo, quocunq̄ tempore, quibuscunq̄ mo-
dis tibi uisum fuerit, secundum rationem tui sani cor-
poris ad hoc tantum ut sicut mente ita & corpore sob-
rii simus, ne insoleſcāt corpora contra spiritū, id est
ne, quemadmodum Christus dicit, corda nostra gra-
uentur crapula & ebrietate, ut semper simus parati
ad diem illum uenturi Christi. De uestro ieiunio uos
ipsi dicitis in Esaiā capite quinquagesimo octauo. Qua-
re ieiunauimus & non aspexisti, humiliuimus ani-
mas nostras & nefasti? Sed a deo auditis. Non est
hoc ieiunium quod elegi &c. Et a Paulo ad Colossen-
ses. Quæ sunt inquit rationem quidem habentia sa-
pientiæ, sed in superstitione & humilitate, & non

Ieiunium.

H iij ad parat

ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad sa-
turitatem carnis.

Papiste in
creaturis
inueniunt
peccatum
Cristiani
autem gra-
dium acci-
onem.

Sed neq; hoc uerum est quod diatis uos iudicare
omnem creaturam esse bonam, dum in usu creature
facitis uobis peccatum, dum utimur secundum dei uer-
bum & uoluntatem. Certe feria sexta non prohibe-
tis nobis edere, id quod ne uos quidem seruaretis,
sed edere carnes, dum ergo quisquis edit feria sexta,
secundum uos non peccat, sed quisquis edit carnes, se-
quitur q; in carnis inuenitis peccatum & creatu-
ram dei bonam damnatis. Non igitur aufugietis quum
hec prophetia uos certissime notet et comprehendat,
etiamsi diatis. Carnes quidem sunt bonae sed non
debent edi in diebus ieiuniorum. Nam, ut taciam
q; hęc differentia dierum sit quoq; ex doctrinis de-
moniorum, Paulus hic non diat de bonitate nature,
sed de bonitate usus, dum diat. Omnis creatura dei
bona est, scilicet ad usum ad quem creauit eam deus,
bona est inquit ut scias te non peccare si recte utaris
non contra dei preceptum, Hanc esse hoc loco senten-
tiam, ex ipsis uerbis que adduntur tam notum est
quam quod notissimum. Sic igitur damnatis abos
quemadmodum damnatis uxores, utinam autem idē
prescriptum in utraq; prohibitione seruassetis per-
mittendo sic uxores aliquo tempore sicut permisistis
carnes.

carne. Nam tamen si iniustum & hoc fuisset ut aliquo tempore prohiberetis id quod uestri confessores in laicis nonnunquam tentauerunt, tamen quis non uidet multo tolerabiliorem legem fuisse? Vos impie legibus efficere uoluitis ad reuerentiam ut dicitis sacramentorum quod qui uere Christiani sunt libere prestant etiam si sint episcopi & sanctorum ministri in ecclesia dei. Norunt a quibus rebus & quando sit abstinendum, etiam si uos nihil prescribatis. Qui autem Christiani non sunt, uestris iusticiariis legibus etiam seruando percunt.

Opere preadum est etiam uidere qui pergat spiritus Ad usum
declarare doctrinas demoniorum in istis exemplis nostrum et
duobus, quae proposuit ut ex eis alia metiri mur. Ci gratiarum
bos inquit creauit deus ad percipiendum. Ergo qui actione cre
prohibent percipere abos, contra dei creationem & ata omnia
ordinationem prohibent, & declarent se esse anti-
theos & Antichristos, prohibent enim quod deus
uult, & faciunt peccata in conscientia ubi Christus
suo sanguine debuit mundare. Qui inquit non est
mecum contra me est. Quicquid hic finxerint excusa
tionis, quicquid sanctitatis, nihil aliud rursus erit
quam in hypocrisi mendacium, & si fingunt bonas
conscientias & bonas intentiones, nihil aliud erunt
quam saueriatae conscientiae. Debet enim homo scire
H v sua deo

sua deo placere, non ex sua bona intentione sed ex dei
uerbo. Sed uideamus & reliqua.

Pij edendo
gloridibāt
deum, &
blasphemāu
quidā suo
ieiunio.

Cibos creauit deus ad perāpiendum cum gratia-
rum actione fidelibus & ijs qui cognouerunt uerita-
tem quia omnis creatura dei bona est, & nihil reijda-
endum quod cum gratiarum actione perāpitur. Tanti-
tum uult deus ut utendo creaturis agnoscas datorem
& gratias agas. Hic duos tibi statuo ob oculos, ut ut-
deas longe aliud esse dei iudicium quā mundi, &
esse coram deo blasphemiam quod mundus iudicat sē-
tēritatem. Est aliquis qui edit diebus quos uocant ieiu-
norum carnes, et gratias agit deo, q̄ ubi dedit esu-
rientem uentrem dederit etiam unde saturetur, et quā-
do ad saturitatem, panis satis esset, dat etiam carnes
dat & alia unde non solum ad necessitatem sed etiam
ad uoluptatem siue si mauis ad maiorem corpusculi no-
stri commoditatem saturemur, quemadmodū in psal-
diatur. Ut exhilaret faciem oleo, & uinum letificat
cor hominis, cum ad bibendum uidebatur sufficere
aqua. Interim qui edit, multiplicis istius beneficii, be-
nigni in nos dei patris memor, multipliciter gratias
agit. Est & alius qui tunc non edit carnes sed pisces
(sic enim differentiam nobis faciunt, quando tamen
non ignoramus carnem etiam esse piscium) & som-
niat sibi aliqua merita, indulgentias & iudicat
alios esse

alios esse peccatores & hereticos qui carnes edunt.
Hic non agit gratias deo, nisi forte istas. Gratias ago
tibi deus quod non sis sicut ceteri hominum. Quas enim
gratias ageret deo qui creaturam dei interim damnat
immo homines multo se meliores qui creaturis utun-
tur cum gratiarum actione? Quid pietatis haberet
qui ad iniuriam misericordiae dei & sanguinis Ie-
su Christi iusticiam suam querit in ijs quae edit?
Non hic dico de infirmioribus in fide fratribus, qui
non audent edere ne deum offendant, nam & isti
gratias agere possunt dum manducantem non iudicent,
ut ait Paulus, id quod isti iusticiarii seruare non pos-
sunt. Ferendi sunt infirmiores donec fide conuales-
cant & intelligant ueritatem.

Priori itaque illi cum deo optime conuenit & cum
hominibus. gratias enim agit deo & nullum homi-
nem damnat. Alter autem contra deum agit dum fi-
dit in suo ieiunio & adorat opus manuum suarum,
agit & contra proximum dum eum iudicat, damnat
& hereticum facit. Fit itaque iudicio dei qui cum per-
uersis perueritur, ut qui praeter ceteris suo ieiunio uult
esse Christianus, nihil minus sit, sint autem quos
ipse iudicat damnatos. Nam quando sola in Christum fi-
des sumus Christiani, cuius fidei certissimum symbolum est
charitas.

charitas, iste pro eo ut crederet in Christum crea-
dit in ieiunium, & pro charitate exerat odium
pharisaicum. Qui ergo Christiani sunt sentiunt cū
Paulo dicente. Cur mea libertas iudicatur ab aliena
conscientia? Si ego cum gratia participo, cur blas-
phemor pro eo q̄, gratias ago, Et scandalum tatum
cauent, quemadmodum ibidem admonentur. Siue in
quit manducatis siue bibitis siue aliud quid facitis om-
nia in gloriam dei facite. Sine scandalo estote Iudeis
& gentibus et ecclesie dei fiat et ego per omnia om-
nibus placeo, non querens quod mihi utile est sed
quod multis ut salui fiant.

Litera bu-
tygica.

Vbi nunc sunt literæ illæ papales quas butyricas
uocant? quibus pro pecunia permittunt hæresim id est
edere butyrum in quadragesima, permitterent etiam
nobis euangelium si daremus pecuniam, nisi q̄ euangeli-
um pro ipsis prædicari non possit. In illis literis
scribunt se per mittere butyrum de utriusq̄; medici
consilio. Alterum medicum corporis alterum anima-
rum uocant. Verum mendax appellatio est, quando
medicus animarum dicitur qui per prohibitionem ci-
borum aut permissionem caret, non per uerbum dei.
Et serè fit ut isti personati animarum medici occis-
animabus etiam occidant corpora, dum efficiunt ut
boni medici corporum qui suadent uti salutaribus cis-
his non

bis non audiantur. Hinc Carthusianum egrotantem
prius mori uolunt antequam permittant edere carnes
licet etiam omnes medici corporum hoc suadeant.
Ita iste austeritate conscientie semper promouent in
hypocrisis mendacium, & auertunt homines a gra-
tiarum actione in blasphemiam conditoris omnium
& rerum ab eo conditarum. Occidunt homines, et
homicidium hoc pro iusticia & sanctitate & gloria
dei habent.

Addit Paulus. Fidelibus & ijs qui cognouerunt
ueritatem. Omnia enim munda mundis, coinquina-
tis autem et infidelibus nihil est mundum sed inqui-
natae sunt eorum mens & conscientia. Profitentur
se deum id est ueritatem nosse, factis autem negant,
cum sint abominabiles & increduli & ad omne
obus bonum reprobi. Sine fide enim impossibile est
placere deo, & quicquid sine fide fit peccatum est.
Sine fide autem sunt & fiunt omnia, per quae fidu-
ciosa nostrae salutis auertitur a deo in creaturam & in
iustitias operum nostrorum, dum per nostra opera
querimus salutem, quam gratis offert pater ille mi-
serationum per Ihesum Christum dominum nostrum.
Fide itaque purificantur corda, quemadmodum ait Pe-
trus in Actis Apostolicis purificatis autem cordibus,
pura sunt & uerba et opera, quae ex purificatis cor-
dibus pro-

Sine fide
liquid fieri

dibus proliunt, arbor enim bona non parit fru-
Fide puri- ctus malos, hic fidetur deo solo in omni necessitate et
ficantur corporis & anime, hic amatur uerbum ipsius, hic
corda. succurritur proximo egenti tribulato, peccatori, despe-
rato, & succurritur gratis nulla quaesita mercede uel
gloriae uel alterius retributionis, quemadmodum de-
us gratis succurrit nobis, hic nullus iudicatur aut dana-
tur. Hic mutuo portantur aliorum ab aliis onera, ne-
mo fastidit inferiorem, nemo inuidet superiori, supe-
riorem potius quisq; alium arbitratur, & honore ali-
os praenit, tantum abest ut hic contentio, clamor,
inuidia, odium & caetera pestes locum habeant.
Atq; haec bona sunt purificati cordis, quae non inue-
nies in iusticiarijs nostris.

Iusticiarij Sperant uero iusticiarij suis ieiunijs, in
infideles. sanctorum inuocationibus, in lectione horarum
canonicarum, in peregrinationibus, in bullis pa-
palibus, & in reliquis obseruationibus, quae
sunt humane adinventiones non dei praecpta, pro
quibus etiam deus uitam aeternam non promisit, ut mi-
seri nesciant quid & quare sic faciant, nisi q; sedu-
cti credunt mendacijs humanis, quae se sancta hypo-
crisi uendunt incredulis, hi dum sic fidunt talibus,
quos secundum primum praecptum oportebat solo fi-
dere deo, impuris cordibus sunt quae sola fides in de-
um purificat

um purificat per Iesum Christum, Hinc edunt qui-
dem fructus in spem bonos, in hypocrisi loquentes
mendacium & comenteriam habentes suam con-
scientiam, sed nihil horum potest placere deo,
quando sunt increduli & ad omne opus bonum re-
probi, & Christus Matthei septimo uocat eos ope-
rarios iniquitatis, preterea nihil horum seruit pro-
ximo per charitatem, & tamen sola que proximo im-
pensa sunt agnoscentur a Christo quando dicet, esu-
riui & dedistis mihi manducare. Sitiui & c. id
quod & Paulus ad Titum sic dicit. Disant nostri bo-
nis operibus preesse, ad usus necessarios, ut non sint
absq; fructu. Cui ergo seruiunt iustiarum illi nisi si-
biipsis? sua querunt, suum honorem & de se esti-
mationem defendunt, sese iudicare nituntur, fer-
uent inuidia & odiis, ut pleni sint Satana qui se
Christianissimos faciunt. Atq; adeo in tantam insa-
niam hodie prorumpunt ut uelint una hora (deo
interim iridente eorum consilia) perditos quot-
quot fauent euangelio Ihesu Christi domini no-
stri.

Si Christiani sunt, unde eis tantum odium in
euangelium Christi, quod certe hodie claris uer-
bis, non obscuris interpretationibus mundo pre-
dicatur? Si oderunt euangelium, unde queso sunt Chri-
stiani? Certe non inuenient unde dicat se Christianos.
nisi ex tra

nisi ex traditionibus humanis, neq; inuenient quo
damnent euangelij amatores nisi ex traditionibus hu
manis, que sunt ut satis clare dictum est doctrine
Timent ir demoniorum in hypocrisi loquentium mendacium.
regulitatē. Satan erat homicida ab initio. Vobis impij homi
cide, qui diligenter soletis auere irregularitatem,
et dicere coram Pilato, nobis non licet occidere quem
quam. Nam in uiam Cain patris uestri abiistis qui
sacrificatis uestra opera infidelia, et Abelū occidere co
gitatis, ut uerū uideamus quod Paulus ait de illis qui
resistunt ueritati, q; diabolus tenet eos captiuos ad
suam ipsius uoluntatem.

Manifeste autem declarat hic spiritus sanctus infi
deles esse et ignorantes ueritatis qui prohibent nu
ptias et cibos, qui tamen hodie se iactant sanctissi
mos et magistros omnium, quasi omnes errent quot
quot doctrinas demoniorum non sequuntur. Solum
dei uerbum lux est, traditiones autem humane sunt
ignorantia ueritatis. Infideles et qui cognouerunt
ueritatem utuntur creaturis secundum dei uolunta
tem cum gratiarum actione. Infideles autem et qui
ignorant ueritatem sed cæci sunt et duces cæcorum
prohibent usum creaturarum non prohibente
deo, atq; ita blasphemant, tantum abest ut gratias a
gant. Discesserunt ergo a fide et attendunt spiritibus
impostoribus et.

Porro

Porro ueritas sic habet, id quod hypocrisis non
nouit, q̄, omnis creatura dei bona est, & nihil reij-
ciendum quod cum gratiarum actione percipitur.
Bona est inquit non solum in se secundū illud. Vidit
deus cuncta quæ fecerat & erant ualde bona, sed etiā
& uel maxime ad utendū, de qua bonitate hic agitur,
nam additur. Nihil reijciendum quod cū gratiarum
actione percipitur, et alibi dicitur. Omnia mūda mūdis
inquinatis autem nulla creatura est muuda, quæ de
usu creaturæ diā nemo dubitat. Ne uero quis som-
niaret, id quod solent qui ex ista prædicatione faciunt
libertatem carnis, q̄, etiam liceret uti creaturis con-
tra præceptum dei, id quod esset abuti, quemadmo-
dum iste abusus cæperat inualescere apud Chorinthios, ut
alius duceret noueram suam, alius scortationem lice-
re putaret & contendere pro re sua in iudiāo. &
Ne quis inquam hoc somniaret, additum est. Cum
gratiarum actione. Non est gratiarum actio sed
blasphemia dum dei ordinationem tua falsa libertate
peruertere cupis. Quanquam quid attinet istud di-
cere, quando interim loquamur de fidelibus & ijs qui
cognouerunt ueritatem, qui non possunt uelle ea quæ
deus prohibuit? Nam ut maxime etiam peccent, ta-
men nunquam sua peccata probant sed damnant &
contra per spiritum luctantur.

Hic merito queris quare dicat Paulus, Creat
esse creas

Omnis cre
atura bona
fidelium.

Cum grati-
arum acti-
one.

Omnia sūt
fidelium &
fidelium
creata.

esse creaturas fidelibus et ijs qui cognouerūt ueritatē
ad perāpiendum cum gratiarum actione, quando ta-
men manifestum est et infideles uti creaturis et quat-
to quis nequior est tanto gaudere meliore fortuna. Re-
spondeo. Magna consolationi debet nobis esse hoc
uerbum. Deus creauit fidelibus, ut sciamus, nos
dum utimur creaturis cum gratiarum actione, uti re-
bus nostris, & ideo nos iuste uti & cum bona con-
scientia, quæ conscientia bona præciosior est Cæsi di-
uitiis, et iucundior omnibus mūdi deliciis, quemadmodū
psal. ait. Melius est modicum iusto super diuitias
peccatorum multas, & Salomon, Melius est habere
bucellam panis cum gaudio quam domū plenam cū
iurgis. Fidelium esse omnia etiam alibi indicat Pau-
lus, dum ait omnia edenda quæ uenduntur in macela-
lo, quia Domini inquit est terra & plenitudo eius.
Si domini Christi sunt omnia quæ sunt in terra, sunt
& nostra qui sumus per fidem in domino & unum
cum ipso. Omnia enim sunt subiecta nobis in Chri-
sto. Quomodo enim qui dedit nobis et pro nobis filiū
suū unigenitū, non cum illo nobis omnia donasset?

Creata omnia esse fidelibus clare indicat historia
Geneseos ubi dicitur. Creauit deus hominem ad ima-
ginem suā, ad imaginem dei creauit eum, masculum
et foeminam creauit eos benedixitq; illis deus et ait
Crescite et multiplicamini et replete terram et subijate
eam, &

eam, & dominamini piscibus maris & uolatilibus cæ-
li & uniuersis animantibus quæ mouentur super terram.
Dixitq; deus. Ecce dedi uobis omnem herbam
adferentem semem super totam terram, & omnia li-
gna fructifera & quæ habent in semetipsis semen, ut
sint uobis in escam & cunctis animantibus terræ om-
niq; uolucris cæli et uniuersis quæ mouentur in terra
in quibus est anima uiuens, ut habeant omnem her-
bam uirentem ad uescendum. Vides itaq; homini à
deo data & subiecta omnia, antequam per peccatum
recessit à deo, dum dei imago in ipso uidebatur, atq;
hoc est quod hic dicitur. Creauit deus abos fideles
& ijs qui cognouerunt ueritatem.

Similiter qui post peccatum, ubi nemo potuit esse
iustus, nisi non imputante deo peccatum, imputante ue-
ro iustitiam, benedixit deus Noë & filius eius, quos
fideles & iustos ipse fecerat, non imputando eis pecca-
tum, quando reliquos omnes diluuiò perdiderat, &
dixit, Crescite & multiplicamini & replete terram,
& terror uester ac tremor sit super cuncta animalia
terræ & super omnes uolucres cæli cum uniuersis
quæ mouentur super terram. Omnes pisces maris ma-
nui uestre traditi sunt, et omne quod mouetur et ui-
uit sit uobis in abũ, quasi olera uirentia tradidi uobis

I ij oia, id est sicut

fiat ante dedi fructus terre uobis in escam, ita nunc
insuper do carnes piscium & aliorum animantium.
Ex quo rursus liquet. Fidelibus a deo creatas &
traditis creaturas. Id quod etiam tam multe benedi-
ctiones, in lege promissae ijs qui audirent uoci dei,
declarent.

Infideles
nihil pro-
prium pos-
sident in
quo non
peccant.

Si igitur fidelium sunt omnia quibus creata &
tradita sunt, consequitur statim infideles utamq; a-
bundant, utamq; floreat omnibus bonis, utamq;
scelera uideantur, infelicissimos esse & miserimos
qui nulla creatura recte utantur id est cum bona co-
ram deo conscientia, quando nihil iuste coram deo
possident. Habent quidem multa sed non sua, pec-
cant itaq; in omni creatura siue edant siue ieiuent,
siue ducant uxores siue non ducant, siue cantent siue
lugeant, siue appas habeant siue chlamides, & ut
amplius mireris peccant etiam utendo ista aura uita-
li, ut recte dixerit ille quisquis fuerit. Omnis impio-
rum uita impietas est. Nam & Christus dixit Iu-
daeis. Nisi credideritis q ego sum, in peccato uestro
moriemini, & Paulus. Quicquid non est ex fide
peccatum est. Miserimus sit necesse est, qui consci-
entiam non habet q ipse suaq; omnia que tentat &
uersat deo placeant. Ditissimus rursus qui hanc con-
scientiam ex deo doctus habet, utamq; parum uideat-
tur habere

tur habere, utcumq; etiam inopia premi.

Dominiū in creaturas quod acceperamus, per peccatum Adæ perdidimus. Qui enim creaturas habemus quando creatorem amisimus? Cum deo recedente omnia recedunt, ut licet maneat beneficiū dei, dum creatura seruire cogitur uanitati, nulla tamen creatura seruit in salutem. Licet enim pater faciat suum solem oriri super bonos & malos, tamen hi non meliores inde fiunt, illi autem gratias agunt et agnoscunt beneficium patrem. Non negat impio sua beneficia sed grauius ex his damnatur dum non agnoscat benefactorem, audit enim postea. Fili recorde q; bona accepisti in uita tua. Pii autem licet eisdem quandoq; abundant tamen corde in solo datore herent non in datis & agnoscunt se dispensatores, quibus post hanc uitam restant ea bona quæ in deo sperauerant.

Adam omnia perdimus.

Verum quod per Adam perdita dei imagine amissimus, in Christum credentes integrum recipimus. quomodo enim non cum illo nobis omnia donauit? Hic redit iustitia id est imago dei, de quo Paulus ait. Renouamini spiritu mentis uestre & induite nouum hominem, qui secundum deum creatus est in iustitia & sanctitate uera. Hinc et ad nos pertinet
I ij quod

In christo omnia recipimus.

quod in psalmo ad deum de Christo dicitur. Omnia
subiecisti sub pedes eius, oues & boues, pecora, uo-
lucres, pisces, Hinc & Paulus nobis dicit. Omnia
uestra sunt siue Paulus siue Apollo siue Cephas, siue
mundus siue uita siue mors siue presentia siue futura.
Omnia enim uestra sunt, uos autem Christi, Chri-
stus autem dei. Qui autem in Christum non cre-
dunt, nihil eorum quae in Adam perdidit recipi-
unt. Non ergo mirum si nihil coram deo bona con-
scientia possident, qui omnia perdidit & nihil
repperunt, ut uideas quae quandoque legis in scriptu-
ris quid uelint. Impij de terra perdentur, iusti au-
tem hereditabunt terram & inhabitabunt in saec-
lum saeculi super eam. Et similia. Hinc canit psalm.
Ne timueris cum diues factus fuerit homo & multi-
plicata fuerit gloria domus eius, quia cum interierit
non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria eius,
Ex his notum puto quare Paulus dixerit abos crea-
tos fidelibus & is qui nouerunt ueritatem, alij om-
nes sunt male fidei possessores.

Sed hic obstreperit aliquis dicens. Si nihil refert cor-
am deo qui uiuant impij, ergo cur non fornicentur
adulteria committant, furentur, faciant quiduis?
Respondeo, longe aliud est cum loquimur de iusti-
tia que coram deo ualeat & cum de iustitia
auili

diuili. Iusticiam diuilem etiam uult deus, ne quid turpe uideant boni & iniurijs obruantur. Itaque & in lege instituit gladium & nunc quoq; magistratus diuiles approbat, in defensionem bonorum & castigationem malorum, quemadmodum ait Paulus q; principes non sunt terrori bonis sed malefactoribus, nisi q; Satan omnia peruertit. Sed hæc iusticia nihil est coram deo, id est non est talis quam ipse pro iusticia acceptet, non enim mundificat cor, sed manus ab externo opere prohibet, quæ iusticia est quoq; phariseorum.

Iusticia diuilis,

Porro quando dicit. Omnis creatura dei bona est certum q; non de solis cibis dicit, sed de omnibus creaturis quibus fideles recte utuntur id est cum gratiarum actione. Ergo & mulier bona est, quam non sortu facio eotra dei præceptu, non condemno quasi peccatilesset mihi ista creatura uti id quod esset blasphemia in conditorem, sed facio eã uxore meam quæ admodu deus ordinauit, & utor eũ gratiarum actione q; quando deus non dedit mihi ut aliter uiuere liceat, inueniam hic remedium contra sortationem, ut taxam alia quæ deus abscondit ab oculis stultorum qui nihil aliud nouerunt quam istu sexum damnare. Neq; hic generalibus uti sententiis scripturæ opus est satis manifeste obuiant deus doctrinis demoniorum

Omnis creatura bona etiam mulier.

I iij quando

quando magno consilio creauit fœminam dicens. Non
est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiuto-
rium simile ipsi. Et Salomon ait. Qui inuenit mu-
lierem inuenit bonum, & hauriet iucunditatem à do-
mino. Quę sententia multo melior est quam omnia
quę Hieronimus contra Iouinianum congescit.

Qui inue-
nit mulie-
rem.

Mulierem dicit bonam creaturam & bonam ad
utendū, nā de bonitate usus loquitur quādo loquitur de
eo qui inuenit mulierē. Impietas timet rixas, contenti-
ones, odia, dilapidationē rerum, perpetua dāna &
carceres se in muliere inuenturam, & ferē fit, ut
quemadmodum Solomon ait, quod timet impius ue-
niat super eum, non uitio mulieris quę utcunq; in-
commoda uideatur iudicio carnis, tamen iudicio spiri-
tus bonum est, sed uitio impietatis uiri, quę bono
non nouit recte uti. Immundis enim & infidelibus
nihil est mundum. Qui autem timet deum certissi-
me in muliere inuenit bonum, atq; ideo inuenit ip-
sam mulierem esse bonum, habetq; pro commoda
eam etiam quę impio ualde incommoda futura
fussset. Nam primum agnoscit se eam accepisse
ex manu benigni patris dei, iccirco omnia quę cum
ea & in ea accepit, utcunq; mundus iudicaret incom-
moda, habet pro commodis, non solum ad salutem
eternam sed etiā ad huius uitę necessitatē. Sic sentit
• Si aliter mihi expediussset deus aliter mihi prouidi-
disset

disset . Neesse est commodum esse quod deus mihi
obtulit, quem ut in aliis ita & in hac re patrem non
dubito . Nouit pater noster quibus nos indigamus
etiam antequam petamus eum . Quæ infidelis pru-
dentiæ carnis mihi quandoq; suggerit dicens . Si aliam
duxisses pulchriorem & prudentiorem , modestiorem
melius habuisses , illa inquam fuissent mihi mors fu-
tura . Nam deus incommoda mihi , nouit , iccirco non
dedit . Nihil futurum fuit mihi adeo bonum atq; illud
quod dedit mihi pater deus .

Hinc talis maritus , quia Christianus est , facile
agnoscat beati Petri Apostoli admonitionem . Viri sint
cohabitantes cum uxoribus secundum scientiam,
quasi cum infirmiori uasculo muliebri , impertientes
honorem tanquam coheredibus gratiæ uitæ , ut non
impediantur orationes uestre . Hic fit etiam ut mu-
lier talem sæpe experta maritum suos agnoscat de-
fectus , & incipiat gratias agere deo q; talem dede-
rit . Atq; ita in tali coniugio , si in deum respicias ,
gratiarum actio adest , si in coniuges , omnia per
deum commoda . Fide hic opus est , cæro ista ridet
ut stultitiam . Hæc est benedictio dei , timentibus ip-
sum promissa in psalmo , qui incipit . Beati omnes
qui timent dominum &c . Qui ergo inuenit mulie-
rem inuenit bonum .

I ♡ Quod

Iucunditas
a domino
in cōiugio

Quod autem additur. Et hauriet iucunditatem si
ue uoluptatem a domino, oppono omnibus incommo-
dis, quæ ratio humana & prudentia carnis de uxo-
ribus excogitare potest & quæ hæcenus scriptæ sunt
satis impic, & quæ porro scribi possunt, item eti-
am omnibus incommotis quæ necessario adsunt con-
iugibus, de quibus Paulus. Tribulationem inquit car-
nis habebunt huiusmodi. Que enim incomoda non
commoda immo iucunda faceret uoluptas quæ uenit
a domino? Nonne uoluptas hæc maior sit necesse est,
quam quæuis carnis tribulatio? Nam ut taciam, &
deus maritum honore diuino dignatur dum facit eum
dominum uxoris dominum filiorum, dominum fami-
lie, dum benedicit eius rebus & suppeditat uictum,
dum facit pulchra prole beatum, dum consulit eius
sanitati, non enim ne in his quidem derelinquit ti-
mentes se, nam de his solum loquimur, tametsi eti-
am inter impios melius sit honestis coniugibus quam
scortatoribus utamq; diuersum sentiant, quid non
mellis habet, quid non tribulationis superat illa uo-
luptas a domino, nempe leta & recta conscientia qua
scit se uxorem a deo accepisse, atq; adeo ex manu dei
patris accipere omnia siue prospera siue aduersa car-
ni iudicentur, icarco se omniaq; sua in coniugio deo
placere, etiam illa non imputari per quæ quandoq;
peccatur. Hæc conscientia assuescat ut etiam inapiat
gaudere

gaudere q̄ coniecta sit in illam conditionem in qua
multis cogitur prodesse, neq; uellet pro omnibus mun-
di bonis istam sortem, dum interim deus uult, esse
commutatā.

Ex his notū est, sicut ābi boni sunt ad usū ita &
mulierem ad usū bonā esse, et non nisi doctrinas de-
moniorū esse quae ista prohibēt. Qui autē ista uult
ignorare ignoret suo periculo, condēne tuerbū dei, se-
quatur spiritus impostores, inueniet suum iudicē, erit
quādo frustra eū poenitebit, nos tantū consulimus il-
lis qui ueritatem dei scire perapiunt, ut ex doctrinis
demoniorum ad uerbum dei redeant. Ego quanto
diutius ista duo exempla (prohibentium nubere &
abstinere ā abis) inspicio, tanto magis miror Satanae
astutiam, qui suis doctrinis ita in hypocrisi potuerit. Que duo
loqui mendacium, ut sanctitatis specie prohibuerit illareicti ad
que deus & creatione & uerbo suo ipsi ad huc re = huc muu =
centi mundo commendauit, quam astutiam notauit do commē
Paulus, dum creationis & creaturarum meminit di = data .
cens. Cibos creauit deus, & omnis creatura dei bo-
na est. De abis dixit deus. Dedi uobis fructus ter =
re in escam, deinde & omne quod mouetur & uiuit
erit uobis in abum, quasi olera uirentia tradidi uo =
bis omnia. De coniugio autē. Crescite & multi-
plicamini & replete terram. Sic Satan semper sta =
tuit contra statuta dei, id quod primum fecit ille
serpens

fecit ille serpens in paradiso, & promittit magnam
sanctitatem, loquens in hypocrisi mendacium, ut im-
ponat infidelibus, quemadmodum & ille dixit. Eri-
tis sicut dii scientes bonum & malum.

At dicit mihi aliquis Hieronymus. Tunc dictum
est. Replete terram, nunc autem terra repleta est.
Respondeo. Sed deus non reuocauit suum uerbum,
& doctrine sunt demoniorum quae prohibent
bere. Virginitatis autem & perpetuae continentiae
alia est ratio, de quo satis ante diximus.

Iam uero non satis est Paulo dixisse omnem crea-
turam dei esse bonam id est qua bene & sancte utamur,
nisi etiam clare dicat unde sit bona, licet hoc etiam
satis expressum uideri potuisset in uerbo gratia-
rum actionis, de quo ante dictum: Sanctificatur enim
inquit per uerbum dei & orationem. Esto infideli-
bus & hypocritis non sancta sit ad usum creatura
quia aut non gratias agunt, aut etiam in creatura
inueniunt peccatum & heresim ut uocant, Fidelibus
tamen sancta est, propterea quae habent uerbum dei
& orant, quemadmodum dicemus. Atque ita lucet cla-
rius est, uerbum Sanctificatur, non significare quod
creatura in se sancta sit ad utendum. Per eandem
enim creaturam quae in se bona est, alius peccat, alius
gratias

Sanctifica-
tur creatura
74.

gratis agit. Itaq; aliis bona est, alijs non bona, non
propter se sed pro ratione utentium, non est sancta
illis qui sine uerbo dei sunt & non orant id est plane
infidelibus, in quorum numero uel primarij sunt
qui attendunt doctrinis demoniorum, nam Paulus
ait eos discississe a fide utcuq; se fideles uocent.

Sic isto uerbo sanctificationis utitur quoq; ad Cor
inthios dicens. Sanctificatus est uir infidelis per mu
lierem scilicet fidelem, & sanctificata est mulier in
fidelis per uirum scilicet fidelem, alioqui filij uestri
immundi essent, nunc autem sancti sunt. Id est con
iunx fidelis potest sancte uti infideli coniuge & in
fidelibus filiis, non peccat eis utendo, prouidendo
&c. modo infidelis coniunx & filij fatiant quod ip
sos in hac parte decet, imo peccaret fidelis coniunx
eos deserendo, tam sanctus est cum eis atq; cum infi
delibus, nam sunt creatura dei, ad usum illum bona
quem deus instituit. Hic certum est infideles non esse
in se sanctos immo potius damnatos, sed sanctos
esse fideli, quando omnia munda mundis.

Sanctificatur inquit per uerbum dei et orationem,
Verbum dei non est mihi uerbum dei nisi credam. *Sanctificatur per uerbum dei,*
Per fidem ergo quae est in uerbum dei sanctificatur *bum dei,*
mihi creatura. Ergo quia habeo uerbum dei, san
ctus est mihi quicunq; cibus, quocunq; die, sancta
est mihi uxor

est mihi uxor etiam si minister uerbi dei & sacramentorum sum, idem uerbum non permittet ut ab utraque uerba creatura, idem rursus docebit me in nulla creatura peccare qua uxor secundum deum cum gratiarum actione. Spiritus autem impostores, quia non habent uerbum dei sed doctrinas demoniorum, in abis & in muliere & in aliis creaturis inueniunt peccata, alioqui non tam diligenter prohiberent abos & nuptias, & suis mendaciis, quae in hypocrisis loquuntur iste cauteritate consuetudine, non sic pergerent obscurare, si fieri possit, diuini uerbi lucem, qua omnia sunt sancta credentibus.

Oratio per Porro oratio primum significat postulationem quam nobis postulo a deo & corporis & spiritus necessaria & creatura liberationem a malis. Postulat itaque fidelis id est qui sanctificatur. **sanctificatur.** habet uerbum dei & non credit doctrinis demoniorum & mendaciis hypocritarum, postulat inquam a deo, dicens Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Nostrum dicit, quia suum panem non aliorum uult manducare quotidianum, ne thesaurum in multos annos aut preciosa non necessaria postulare uideatur. Hodie, ne solutus in oratione sit pro crastino die quasi dicat, Cras etiam orabo si uixerem, & tu cras quoque dabis qui nosti quibus indigemus. Da nobis, non enim uult alium panem quam illum quem nouit se

novit se ex manu dei accipere, iniusta lucra non sequitur. Non norunt hanc orationem hypocritae, ex doctrinis demoniorum fingunt novos cultus dei, ut ex sudore aliorum ditescant, non laborant manibus ut suum panem manducent, fingunt longas orationes quemadmodum Christus dicit, ut deuorent domos uiduarum et grauius iudicium accipiant. Infelicis certe, qui etiam peccata id est usuras et rapinas sub specie cultus dei edunt. Et ferè fit ut qui iustitiam in abis quaerunt, iniusta lucra sectari non uereantur. Non placet eis ut edantur carnes feria sexta sed non displicet quod ipsi ex iniustitia uiuunt.

Deinde oratio more scripturae comprehendit etiam gratiarum actionem de qua supra diximus. Postulamus quae nondum habemus, gratias agimus pro acceptis, ut sic semper siue habentes siue non habentes non alio sed ad manum dei patris respiciamus. Hypocritae autem iniustitiarum, dum habent uidentur gratias agere, dum non habent non ex deo sperant, sed ad sua consilia fugiunt et humanas prouidentias, aut certe suis operibus et obseruationibus et meritis sperant se accepturos, quibus etiam omnia referunt accepta, atque hi inter eos sunt optimi.

Et sicut fidelis orat pro abis et gratias agit, ita quoque orat pro uxore, quando non ignorat uxorem bonam

bonam proprie dari á domino, quemadmodũ dixit Salomon, & pro eadem accepta gratias agit, ut supra diximus. Atq; ita intellige de omnibus creaturis quibus utitur. Igitur sanctificari creaturam per uerbum dei & orationem, nihil aliud est quam per fidem tibi esse ad utendum bonam & sanctam creaturam. Sola fides enim nouit uerbum dei, orat & gratias agit. Infidelitas ista non nouit sed pro uerbo dei habet doctrinas demoniorum. Non orat, licet plus ceteris orare uideatur, nam oratio solius fidei est, quæ fides ibi tantum est ubi uerbum dei regnat non doctrinæ demoniorum. Non gratias agit, nisi forte illas. Gratias ago tibi domine q, non sum sicut ceteri, quando enim patrem agnosceret, qui in aliis creaturis iusticiam & meritum, in aliis peccatum deputat? Conuenit ergo ista sententia. Sanctificatur creatura per uerbum dei & orationem, atq; adeo plane eadem est cum illa. Omnia munda mundis id est fidelibus. Qui autem prohibitiones nuptiarum & ciborum sequuntur, defecerunt á fide, & ideo nihil est eis mundum, sed inquinata est eorum infidelis mens & cauteriata conscientia, & sunt ad omne opus bonum reprobi, quorum omnia bona opera quæ falso bona uocant, nihil aliud sunt quam sacrificium Cain.

Haecenus hæc de prophetia Pauli scripsimus satis multis uerbis

multis uerbis ut consolemur & confortemus pusillanimes, maxime uero ut succurramus aduersariis nostris quos maxime uidemus damnasse, si forte det eis deus poenitentiam, ut ait Paulus, ad cognoscendam ueritatem, ut resipiscant a diaboli laqueis, a quo captiui tenentur ad ipsius uoluntatem. Non enim traducere querimus homines, quemadmodum hodie aliqui ineptis praedicationibus nihil aliud agunt, sed per uerbum dei manifestare, quemadmodum debemus, & damnare eorum errores, ne post hac alios seducant, & ipsi quoque conuertantur a spiritibus impostoribus ad dominum nostrum Ihesum Christum, qui est uia, ueritas & uita. Si qui sunt qui istum animum nostrum nolunt uidere, nempe nos uelle consolere illis qui adhuc errant, & consolari qui ceperunt resipiscere, fingant nos aliud uelle, & damnent nos ut uelint, excœcentur qui condemnant oblatam lucem, quid ad nos? Ego uero interim cōsolabor me fide, quam mihi dedit gratia benigni patris per Ihesum Christum dominum nostrum, & praeterea uerbis Pauli quae post hanc prophetiam sic addit.

Consilium
scriptoris.

Hec proponens fratribus bonus eris minister Iesu Christi, nutritus uerbis fidei et bonae doctrinae quam assidue sectatus es. Fratribus id est fidelibus siue Christianis est ista bona doctrina, ut caueant a spiritibus

K

bis

bus impostoribus qui prohibent nubere & edere cibos, quasi in talibus sit dei iustitia, maneat autem in fide domini nostri Ihesu Christi, gratias agentes deo patri semper de omnibus. Illis autem qui fratres non sunt sed defecerunt a fide ad doctrinas demoniorum, quos Christus pseudochristos uocat, hæc doctrina non bona est sed hæresis, quando enim doctrina demoniorum probarent uerbum dei?

Bonus minister christi.

Et bonus est minister Ihesu Christi, id est bonus Apostolus, bonus episcopus siue prædicator, qui hæc proponit fratribus. Hodie qui defecerunt a fide, attendentes spiritibus impostoribus & doctrinis demoniorum, dicunt qui talia proponunt esse hæreticos, & damnant bonos ministros Ihesu Christi, & satis commode, qui enim probarent Satanae ministri qui sequuntur doctrinas demoniorum id est traditiones humanas illos qui sunt ministri Ihesu Christi;

Hoc uerbum Pauli sit iudex inter papistas & quos uocant Lutheranos, illi gloriantur se bonos ministros Ihesu Christi, sed quia sequuntur errores illorum qui prohibuerunt nuptias & cibos, immo et ipsi prohibent, etiam inuocato brachio seculari quia brachium domini perdiderunt, Paulus dicit eos defuisse a fide ad spiritus deceptores & doctrinas demoniorum, etiam si mendacia hypocrisis id est sancta speant. Lutherani uero quos uocant, quia damnant & uerbo

et uerbo et facto istas ciborum et coniugij prohibi-
tiones, id quod deus reuelato euangelio uoluit, ita ut
etiam impius mundus testimonium de ipsis ferat quod
istas prohibiciones damnant, immo uelint nolint testi-
monium etiam ferat papista, qui clamant sine modo O coe-
lum o terra, quod istas prohibiciones danant Lutherani.
Quia inquam damnant, et praeterea, quod maxime
oportet, docent sola fide in Christum nos iustificandos
contra illos qui defecerunt a fide et nihil nisi defectio-
nem fidei docent Paulus ex spiritu sancto pronunciat
eos bonos ministros Iesu Christi et enutritos
uerbis fidei et bone doctrinae etc. Ceterum uerba
dei opponit illis qui defecerunt a fide, in quibus, ut ma-
xime ingeminet praedicando fides, fides, fides, non tamen
uerba fidei inuenies. Bonam autem doctrinam oppo-
nit doctrinis demoniorum in hypocrisi loquentium men-
daum etc. I nunc hypocrisis et condema eos quos spi-
ritus sanctus probat, non facies nos hereticos nisi pre-
ter Paulum, immo Christum et spiritum eius atque adeo
deum patrem omnium facis hereticum, sive quod
uis, nos sententiam dei pro nobis contra doctrinas de-
moniorum, nuptias et abos prohibentium, habemus.

Ad te igitur nunc redeo doctissime doctor et hu-
manissime praceptor, nonne ex his omnibus uides,
immo quis non uidet? quam Christiane tuo coniugio
gratulati simus? Gaudet itaque quod post defectionem
K ij fidei

Epilogus.

fidei redieris ad fidem domini nostri Ihesu Christi,
sine qua non est homini salus, q̄ a spiritibus imposito-
ribus & doctrinis demoniorum in hypocrisi loquen-
tium mendacium, redieris ad fidele uerbum dei quod
est ipsa ueritas & lux uite eterne, q̄ a caracte-
re bestie, id est a caeteriata conscientia, qua fiduciam
habebas in opera & obseruationes traditionum hu-
manarum, redieris ad signum dei uiui ut habeas no-
men dei patris scriptum in fronte, ut conscientia tua
se uerbo dei tantum norit obstrictam per fidem in
Christum. Gaude q̄ prohibentes nubere contempse-
ris quando deum aliud uelle intellexisti, ut redires a
condemnatione creature, ad gratiarum actionem pro
creatura, & illa quidem necessario, accepta quid-
enim iudicaris ab aliena conscientia pro eo quod gra-
tias agis?

Votum et
iuramentū
contra deū
de quo eti-
am supra.

Neq̄ hic te prohibere debuit iuramentum aut uo-
tum. Iuramenta prestanda sunt que principibus, ci-
uitatibus, socijs & alijs facta sunt, que non sunt con-
tra deum dum prestantur, ut maxime non bonum
iudicamus sic, ut fit, omnia iuramentis repleti, dum
alia sepe contra alia sunt. Iuramenta autem uel uota
que sunt contra deum & rationem nostre salutis,
nemo prestabit aut prestanda duxerit nisi plane im-
pijs. Principes, qui hodie contra innoxium Chri-
stianorum

stianorum sanguinem abutuntur gladio pro doctrinis Principes
demoniorum prohibentium nuptias & cibos, per- desinant
mittant queso nobis ut demus eam gloriam diuinæ defendere
maiestati quam ipsi dant sibi. Quando enim depræ- doctrinas
hendunt ciues alicuius ciuitatis iurasse aliquid consu- demonio
libus quod sit contra iuramentū ipsis uel præstitum rum.
uel præstandum statim proferunt sententiam, ciues
plus esse obnoxios principi quam consulibus, atq;
ideo iuramentum consulibus factum in hac parte
esse irritum, ut non committatur aliquid contra iura-
mentum principi factum. Cur non permittunt nobis
immutare iuramentum quod depræhenditur contra
uerbum & ordinationem dei factum? Certe doctri-
næ demoniorum sunt quæ prohibent nubere, nisi
quis hic blaspheme spiritum sanctum uoluerit facere
mendacem, & ego iuravi in istas doctrinas demonio-
rum per errorem, putabam enim me obsequium præ-
stare deo, quia uerbum dei non habeam, Nonne ergo
utauq; iurauerim, debeo abijcere doctrinas demo-
niorum ubi uideo mihi opus esse uxore, ut redeam
ad uerbum & institutionem dei? Scortari atq; adeo
& alienam mulierem quæ tua non est concupiscere
prohibet deus, & perpetuam continentiam non ha-
bent nisi quibus deus dat, iuramenta hic nihil ad rem
faciunt, quæ ubi opus fuerit, propter deum, cum
timore dei abijciamus, postulantes ueniam temerarij

K iij iuramenti

Iuramenti & nominis dei in uanum accepti, cum
hoc tamen etiam gaudentes q̄ reuelato errore ex Sa-
tanae laqueis euadimus. Suo periculo propter iura-
mentum maneat in doctrinis demoniorum, & suo
periculo sentiat eum eis qui non uult audire uerbum
dei, nos autem animus. Benedictus dominus qui
non dedit nos in captiōem dentibus eorum. Anima
nostra sicut passer erepta est ex laqueo uenantium,
Laqueus contritus est & nos liberati sumus. Ad-
uocatum nostrum in nomine domini qui fecit caelum
& terram.

Præterea optime doctor, gratam rem mihi feceris,
forsitan etiam tibi ipsi, si hæc quæ scripsi tue uxori
interpretatus fueris. Non enim me pudet etiam
seruuisse mulieri quam deus istis præconiis quæ ante
audiuimus nobis commendauit, & quæ est consors
gratiæ dei quam habemus in Christo Ihesu
domino nostro, in qua ualeat tua huma-
nitas & semper & in æter-
num Amen.

Ex Vittingberga. Anno Christi. M. D. XXV.
In diebus canicularibus.

Impressum Vuittembergæ per Iosephum Klug.

Errata

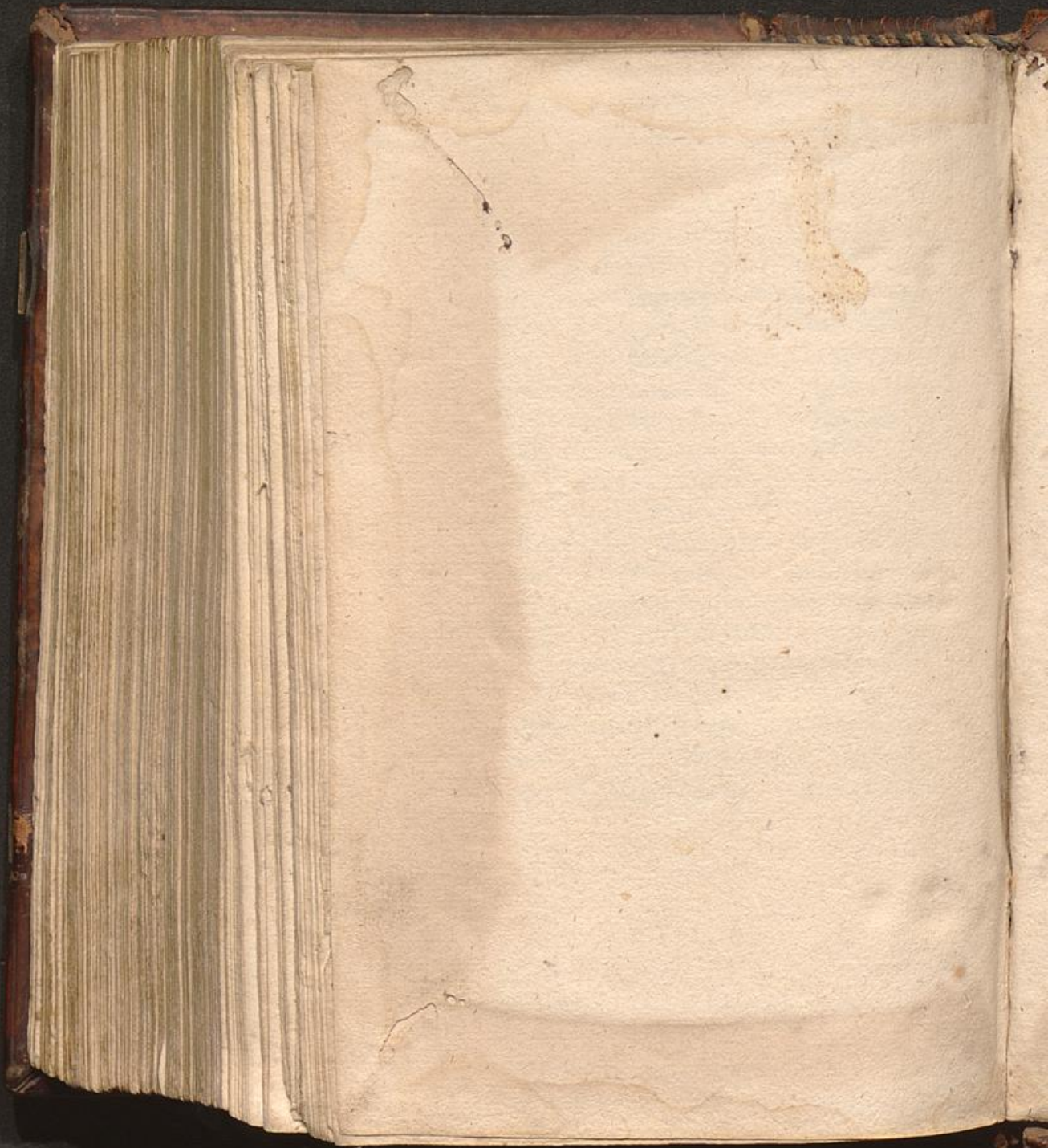
A . v . tutumq; . lege tuūq; . B iij . sed pro paradiso .
B . vi . iusticijs . D . ij . hinni . D . v . fauere . E . iij . fa-
ctus est . E . vi . quacūq; tandē specie . F . i . habe-
re salutem . ibidem . hic dicere licet . F . iij . quā-
quando deus . F . vij . finxerunt . F . viij . qua autem
hypocrisi . G . i . blasphemis . ibidem . et ista sub . G
iij . inaudita . ibidem hae sunt apud . G . iij . et re-
cepta . H . i . Ne summum illud . H . iij . facitis no-
bis peccatum . H . vi . scandalum tantum . H . viij
& cauteriatam . ibidem . fideles & qui cognouerūt
I . Creatas esse . I . ij . Similiter et post . I . iij . atq;
adeo inuenit . I . v . hinc fit etiā . I . vi . quae prohi-
bent nubere .

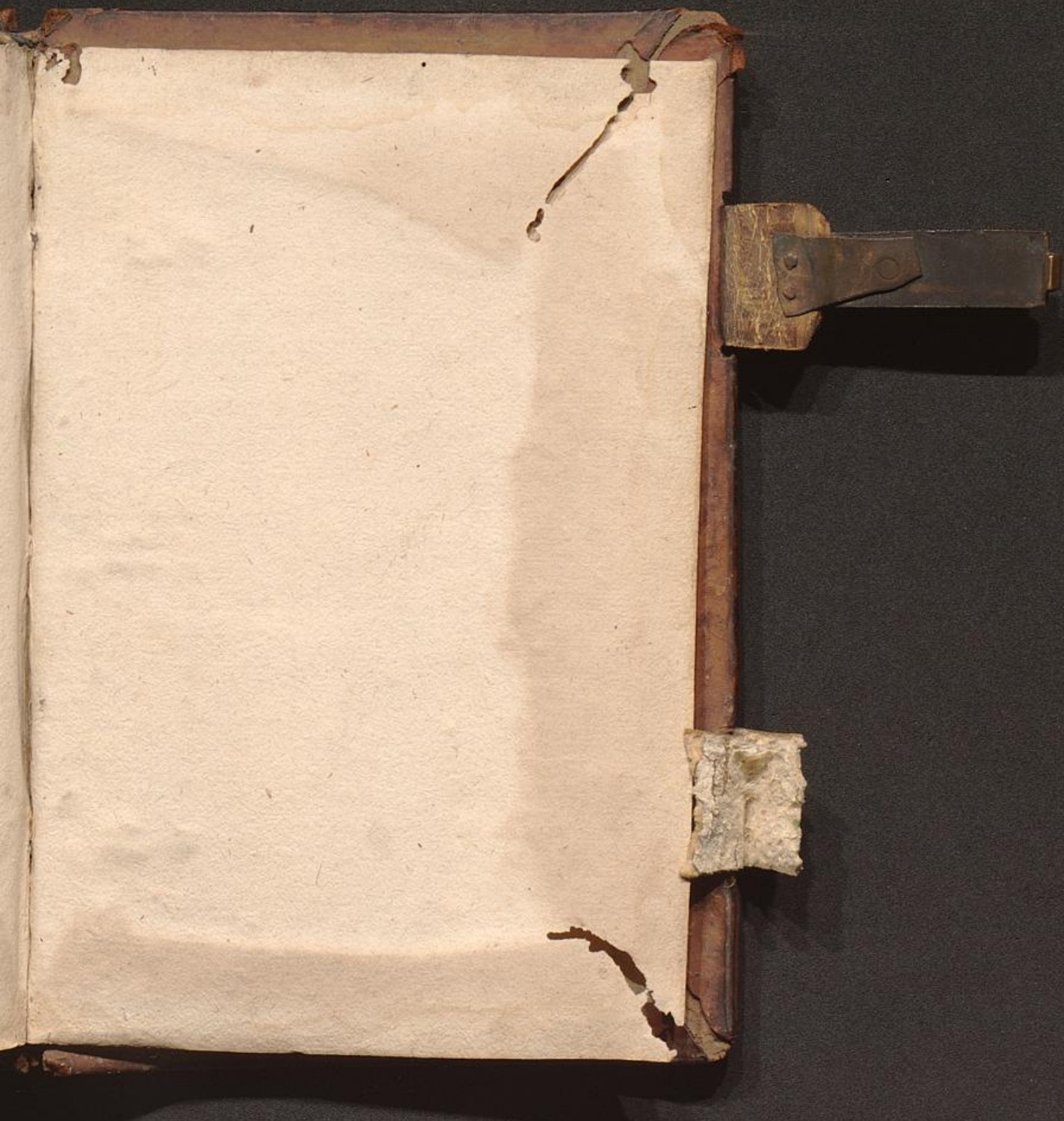
Errata in margine .

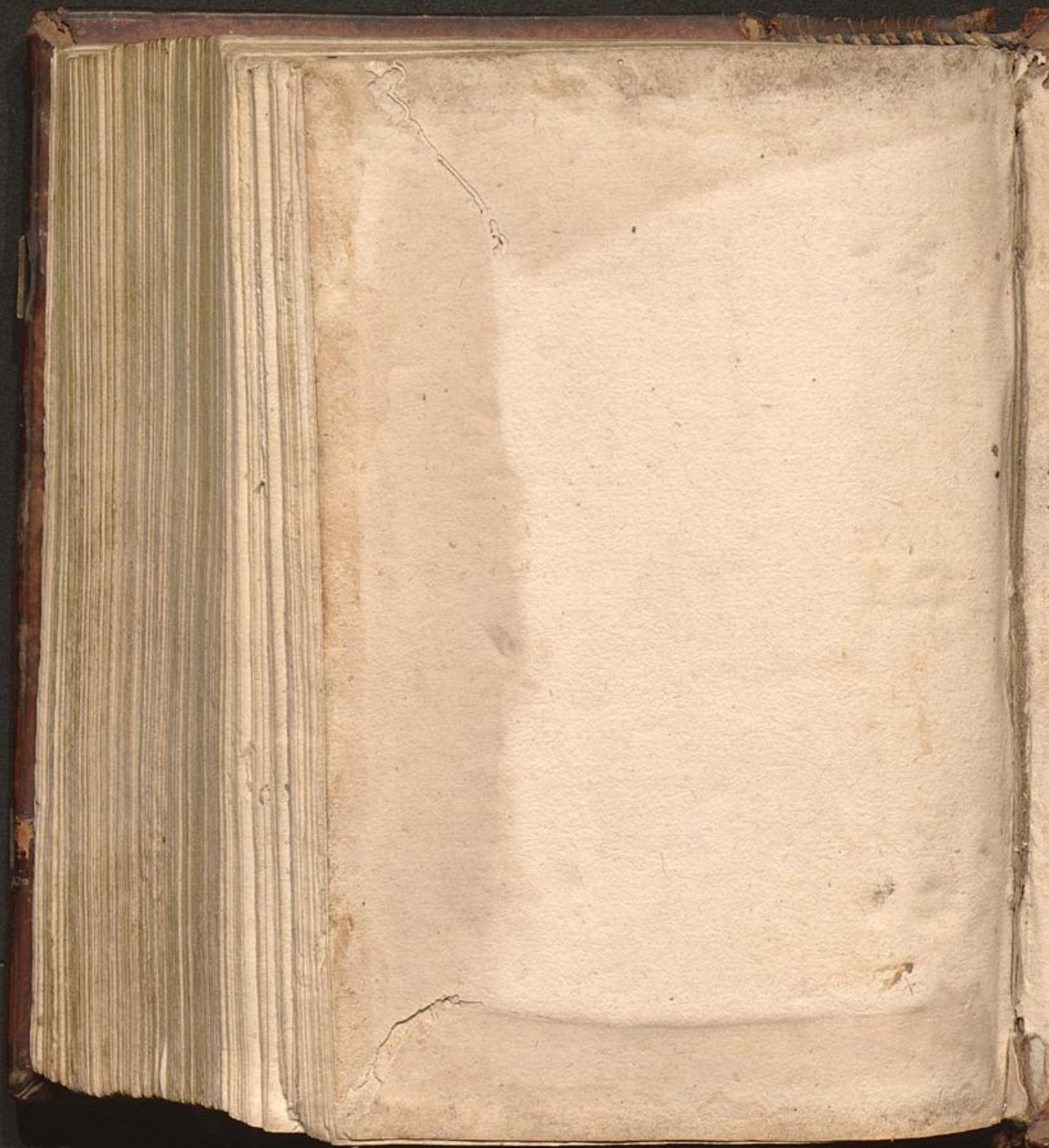
A . iij . Verbum dei . A . vii . Sunt quaedam & c .
appone ad illum locum . sit nonnunquam & c . C . v
De cūuchis . E . iij . Apostatae & c . appone ad illū
locum . qui sunt , ergo . G . viii . Matrimonium sa-
cramentum . H . iij . Episcopis . H . v . gratias um-
actionē , ibidem . glorificānt . ibidē . blasphemant .
H . vi . literae butyrice . H . viii . Timent irregu-
laritatem . I . i . bona fidelibus . ibidē . Omnia sūt
fidelium & fidelibus creata . I . iij . In adam omnia
perdidimus . I . vi . recenti ad huc .

Reliqua corrigat quisque sibi .

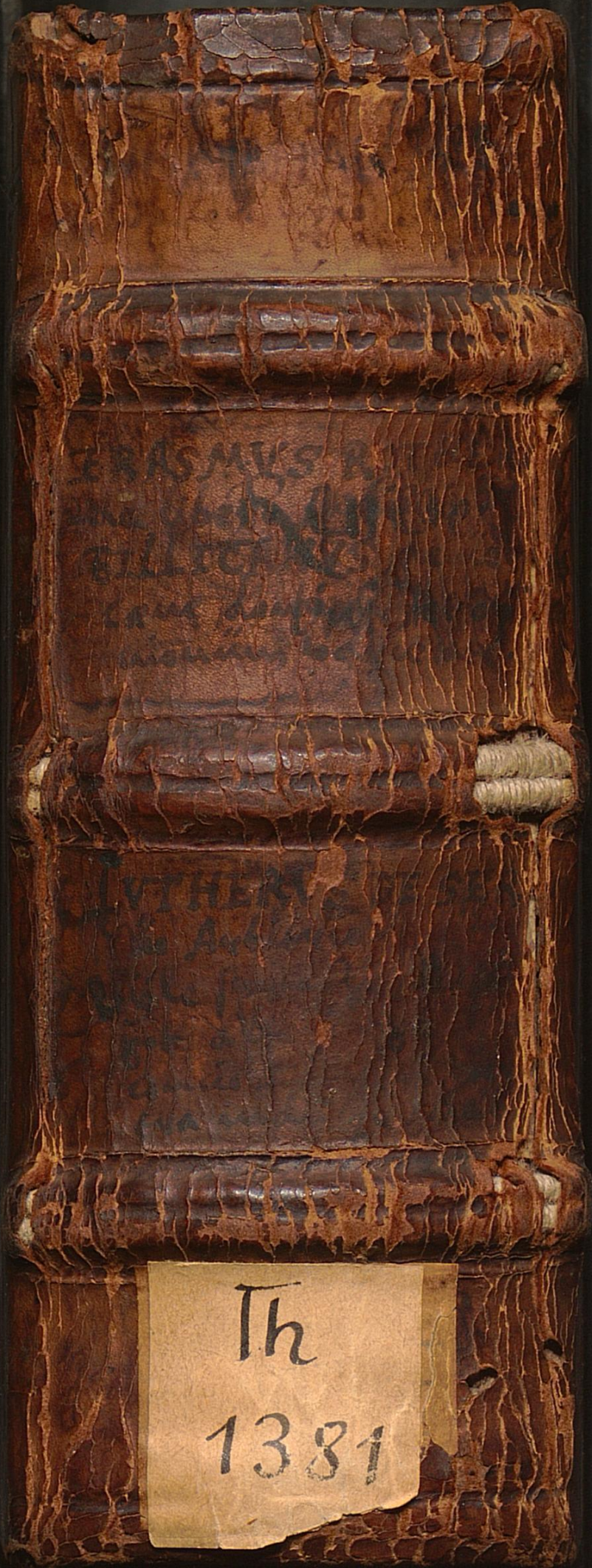

Th
1381